

quæ mitescita dentibus non efficiant, quemadmodum copia prefata lactis, caseus recens, non induratus. Sic castaneæ molles, quæ maturæ ac per ætatem flaccidæ sunt. *Γαμογλίον*. corrigunt. *πρωλιον*, nec melius, nec significantius. Scribe *γμυλοπον*, ut fit idem cum balanite Plinii, quam ait esse maxime purgabilem & sponte profilire, hoc est facillime purgari, & echino suo exui, ut sponte profiliat. Balanitis a figura glandis. Hanc omnium deterrimam scribit Galenus, & suum esse alimentum lib. de cib. bon. & mal. succ. cap. 4. *αι η αλλα παθουσις η εισ κτ' η γηλα παροξισις τις των φονικων. Εδωρα υσι μιλλον η ανθρωποι οικισιον, κχελ αν μητις ανανκη μεγαλη καταλαση ης ιδωδης αντων. εν γαρ τις μεγαλοσ λιμεις η τουσ συμβαινη. Sed que figura oblonga sunt, & similes palmulis ad suos potius quam homines nutriendos idoneæ, nisi quispiam ingenti necessitate oppressus (ut in extrema victus inopia accidit) edere illas cogatur. Si usui usque adeo inepta hæc castanena quomodo pura dici possit non video; nisi pura dicatur idem, quod cortice spoliata. Quod non valde aridat. Malo scribere, quæ balanitæ vocatur purgabils maxime, & sponte profiliens. Pura & plana Sardiana, Tarentina minus tractabilis. Apud Græcos Latinosve Sardiana omnium optima, figura plana, non rotunda. Aperte satis Plinius Tarentinam rotundam inquit, communis vero rotunda, illaudabilis oblonga. Meminit *ασκηρης* Hefych. *ασκηρης ειδος η των κχελων*. quale hoc genus ignoro. Recentiores castaneam aliam fativam aliam sylvestrem observarunt. Sativæ fructus magnitudine & figura differt: alia grandior, quam maronam vocant, quæ divitum claudat mensas. cineribus obruta igne coquitur; minor alia quæ pauperum inservit mensæ, divitum etiam, si altera non detur. Quædam in ventrem magis crescit estque rotundior; quædam magis plana, quædam oblonga magis. De castaneâ equina, quam folio multifido castaneâ appellant, nihil dicâ: luculenter eam describit Clusius. Dodon. Mathiolus. Equina dicitur, quod equis anhelosis proficit, primum Constantinopoli Viennam delata, inde ad nos; hyemis injuriis non læditur. Castaneam alii ad nucum, alii ad pomorum classem referunt, probabilius eorum sententia qui ad nucum referunt*

Castaneæque nuce mea quas Amaryllis amabat.

Nec inde sequitur ad pomorum classem referendam, quod *βαλον* nomen obtineat. Nam ipsius quereus glans referri debet ad nucis classem quod duriori tegatur cortice.

Μιλον. arbor hæc *μυλον*, *σμιλον*, *σμιλαξ*, *μυλαξ*, *μυλιον*, si non corruptus Hefych. codex, vocatur. Hæc nomina & alii tribuuntur plantis, ut lib. I. cap. 16. dixi. Frustra inter *μυλον*, *σμιλον*, *σμιλαξ*, *μυλαξ*, quærunt differentiam, quantum ad nomen pertinet. Una hæc eademque appellatione *σμιλον*, & *σμιλαξ*, arbores, frutices, herbas longè diverfi generis vocarunt, ut Lector ex nostris commentariis animadverter: Vide cap. lib. I. citatum. Multa ex nominis æquivoci errore orta confusio. Grammatici critici vocis hujus *πολυσημια* decepti sunt. Nec hi tantum, sed Medici duo præstantissimi, & in Græca lingua versatissimi. Altes cum locum hunc Platonis, 2. de Republ. *κχελωνινης εν ειβαδι ενσρωμων. σμιλακι η εν μυρριας*, exponit. in *τορις ex smilace hederæca*, & *myrto confecti discumbentes*. Imaginari nequeo, quomodo ex parvo frutice, qualis *smilax*, *hederæ* similis, lecti confici possint. Eodem in errore Paufanias interpret. *της δε ανθρωποις το αρχαιον ονομα η ημεεις κχελωνινη αννητημα, ποσα η εν αυτη αν τα εσσα εισιδιτο. Εδωρα, κυπρασον, οι κιδροι, τα δρυια, η σμιλαξ, ο λατος.* Enumerat materias Arcadicæ, ex quibus fieri vulgo solebant Deorum simulachra ab antiquis, & inter has *σμιλαξ*. Interpres *hederam Ciliciam* exponit. Parvus frutex *hederæ* hæc, & ad simulachra inepta. Præterea, inter arbores fruticulum recensere, ineptum esset. Cave intelligas *smilacem* ilignam, cujus meminit infra c. 16. Theophrastus: mollem ea solutamque materiam habet; sed taxum intellige, quæ in Arcadia nascitur, cujus lignum cedro simile est. & pro cedrino, ut ait Theophrastus, venditur. Apud Gal. lib. 6. c. 3. τόπος, cap. 3. legere est. *Τετων η ισχυροτερα του τε της μορσινης, και η των μυρων εν εν αφηρημα, η το των σμυλων κχελωνινη μελαν, απορινωτη των μαλακων σμυλων, η κμασεν, η σμιλαξ, η φηροδ, η των βαλατων αντων. His fortiora sunt myrri, ac baccarum ejus decoctum, ex acerbis cotoneis malis, & virgultorum terebinthilicis, arbuti, smilacis (ilignæ scilicet) ac psagii, ac ipsarum glandium. Quærit doctiss. Medicus, qua ratione fieri possit, quod *smilax*, quæ ab omnibus deleteria, (hoc de taxo intelligi debet) dicitur, ponatur à Galeno inter gurgulionis remedia. *Smilacem* intelligit*

ilignam. Hæc ilicis instar adstringit; *smilax* taxus venenata; *smilax* iligna innoxia. *Smilax* deleteria à Latinis *taxus* dicitur. Plin. lib. 16. cap. 10. *similis his etiamnum aspectu est, ne quid prætereat, taxus—hanc Sestius à Græco smilacem vocari dixit.* Gal. lib. 8. simpl. *σμιλαξ, η ταξον, ενδρον εν δηλητηρις δυναμεις.* *Smilax* sive *taxus* arbor venenatae qualitatis. Corrige Æginetæ codicem *σμιλαξ, η κχελονος*, *ενδρον εν δηλητηριου δυναμεις.* Scribe, *σμιλαξ, η ταξος*, & c. Diosc. lib. 4. cap. 80. *σμιλαξ, οι η ημιαλον, ρωμαιοι η ταξος κχελονος.* *Smilax* à nonnullis *Thymalus*, à Romanis *taxus* appellatur. In optimo codice ut doctiss. & nobiliss. observavit Salmasius, scribitur *οι δε ημιαλον*, *οι η ημιαλλον κχελονος*, quomodo in Euporiftis lib. 2. cap. 144. legitur. Illud *ημιαλλον* natum est ex correctione antiquarii alicujus, qui corruptam dictionem *ημιαλον* voluit emendare, & mutandum judicavit in *ημιαλλον*. Scribe, *οι η σμιλον*, *οι δε ημιαλον κχελονος*. Diosc. lib. de Alexipharmacis, cap. 12. *η η κχελωνη σμιλαξ, εν ενιον η ημιαλον, ε εδωρα ρωμαιοις ταξος. quæ smilax dicitur, à quibusdam Thymium, à Latinis taxus appellatur.* Ægineta lib. 5. cap. 49. *η η κχελωνη σμιλαξ, εν ενιον η ημιαλον, ε εδωρα η ρωμαιοις ταξος.* Quæ *smilax* vocatur ab aliquibus, *Thymium* à Romanis *taxus* vocatur. Bauhinus, in notis ad commentar. Mathioli in Diosc. iconem ostendit, glandiferæ cujusdam taxici, cujus nucumentum sunt, quadantenus similia capitibus Thymi cephaloti. An hanc viderint illi, qui *ημια* nomen taxo dederunt, affirmare nemo facile poterit. Theophrasto alterutra incognita videtur; nam taxum scribit *μονασεν*. Sed vox hæc ut intelligenda, inferius dicam, & ex his quæ de oxya dixi, percipi potest. Plinius à taxo toxicum nominatum scribit lib. 16. cap. 10. *Sunt qui toxica hinc appellata dicant venena, quæ nunc toxica dicimus, quibus sagittæ tingantur.* Nugatur Plinius. Toxicum à Græca *ταξον*, telum. Toxici meminerunt auctores, Plinio seculo uno alterove antiquiores. Arift. lib. de admir. auscult. (si modò Aristotelis) Nicander, Dioscorides, Plautus in Merc.

Certū est : ibo ad medicū, atq; me ibi toxicū morti dabo : Quando mihi admittitur, qua causa vitam cupio vivere.

Nicander in Alex.

και κεν λαιμηνη εν εδωρα κχελονος εχθου αμυρνιας, τοξικον εν αρχαιο βαρυνθητη ποτα ανη.

Toxica si potu sævum fecere dolorem, Procinus immitti properes succurrere nota.

Scholiasies. *Τοξικον η κχελωνη* το πιντο φαρμακον, δια το οριαιος της ταξου αναρσιεν εν εδωρα κχελωνινη, βαρυνη, η ποτη η επι οι παρθοι και εκδου ταξουοντες, ποτα εν αρχαιοις τας των βελων ακιδας ε εν ως τις το καιενον νομισιον η διotti μοιεις της αφιστη αναρσιβρωτην η ποτην. ληρατη ανδριων η σκουπη. αλοι η λεηου. σιν, οη εν το αιματη της υδρας αναφνη. τω η υδρα, ταξος ανηλας ο κχελωνη, ε δια τουσ ταξικη καλιτη. *Pharmacium* hoc toxicum vocatur, quod est vestigio, potum vel comestum, interminat hominem, instar sagittæ. Vel quod Parthi Scythæque hoc illinant sagittarum acus. Falluntur, qui cicutum putant esse. quod instar sagittæ, tollat hominem, quovis modo assumptum; à nonnullis Scythicum dicitur: alii ortum volunt, ex sanguine Hydræ, quam sagittis confecit Hercules. Fallo ergo Plinius toxicum putavit dictum ab arbore venenata, taxo. Vtriusque veneni symptomata, sive accidentia multum inter se diversa; & à Nicandro & Dioscoride manifestò distincta. Theophrastus taxum proceram, inquit, auctu insignem, similemque abieti, nisi quod non pariter excelsa, magisque alis sinuata sit. Folio quoque abieti similem, ait, sed pinguiorem, mollioriq; ligno. Dioscorides taxum, abietis magnitudine, & foliorum similitudine, scribit lib. 4. cap. 80. *ενδρον εν δηλητηριου δυναμεις ενιολη της φυλλου, και μεγαλη εν ιταλια, και εν αρβανια, τη εν τω ποταμω αν, φουδρον. Arbor* abietis magnitudine, & foliorum ejusdem figuræ, in Italia, & Narbonnensi Gallia, Hispaniæ conterrina, nascens. Ab hac abietis similitudine Nicander in Alex. *σμιλον εν ατθίδα* eleganter dixit.

Μη μδρ δε σμιλον εν κχελου ελατηδα μαρψαιος, Οιταλιου, ηπειροιο πολυκλωνιο οδοτιον.

Parce venerata taxo, quæ surgit in Oeta. Abietibus similis, lethoque assumit acerbū.

Hefychius *μυλιον ενδρον ημιαλον ελατη, ε πουσ τους εφρασεν εν της πομπις.* *Milion* arbor abietis similis, quæ Adolescens in pompi coronatur. Non in pompi, seu apparatus solemnibus,

solemnibus, in modum Triumphi, Latini taxa corona uti sunt, sed in Iu. & mærore; taxa corona, tanquam funesta. Statius in Epid. vernæ.

— en taxa marcet

Sylva comis, hilaris que Hedera plovata cypressus,
Excludit ramis.

Malè verò Plin. ut infra suo loco dicam, *hedera simi-*
laci coronam lugubrem ait; taxa mæsta corona. Fál-
litur etiam Helych. Smilax coronaria, frutex fuit, hederæ
fimilis, non taxus. Idem Helychius, σμίλαξ δένδρον, ἢ ἢ πρὶν
ἢ, αἰδοί σμίλαξ, ἢ σπασσοῦται. Hæc est similax hederæ-
cea, cujus in pompis usus, quam coronis infaustam, præ-
ter rationem, prædicat Plinius. Taxus longa quidem, ac

Taxus.

procera arbor est, sed tamen abietis proceritatem non attingit. Trunco est mediocri crassitudinis, & circa verticem ramoso, reliqua parte enodi; cortice squamoso, rimoso, ac scabro, exalbido, aut potius cinereo sordente contegitur: materies lignea è nigro ruffescit, quam plurimis intercursantibus venis, incorruptaque diu manet, lignariis fabris maximè expetita, præsertim concinnandis mensis, hastis, arcubusque conficiendis. Virg. secundo Geor.

— Iteos taxi torquentur in arcus.

Arcus hi elegantes, & pulchri, puniceo ferè colore. Similes, sed non ejusdem coloris, nisi tinctura accesserit, ex ulmo parantur: quæ res fecit taxum ulmumque eodem nomine à Belgis nuncupari. *Tjenboom* utramque appellant. Quod necessariò monendum putavi, nequis decipiat. Rami in latus effunduntur, in complures virgulas, ac alas distributi: quæ foliis utroque latere frequentibus, multisque, densæ circum septæ sunt, instar ramulorum piceæ, quæ rosmarini coronarii non dissimilia sunt: sed læviora, & in virore nigriora, non odorata: cum abiegnis non ineptè comparari possunt; longiuscula, angusta, obtusa tamen, ideo molliora. Theoph. ex nigro viridia, perpetuò virentia. flosculi ab interiore virgularum parte, secundum folia, tum & circa cacumina frequentiores dependent, ex luteo Herbacei. Baccas fert rotundas, rubentes, molles, dulces, vinosasque, concavo quodam exiguo superius apparente, veluti in nigris vacciniis: quibus & forma & magnitudine proximè respondent. Radice est brevì, per summa cespitum repente.

Eξ ἀρκαδίας. Taxum in Arcadia & Ida nasci scribit. Dioscorides in Italia & Narbonnensi Gallia. Non tantum in iis reperitur regionibus, sed etiam in Belgij Arduenna sylva frequens est: in Anglia copiosissima. Nulli sanè An-

glæ angulo deest hæc; ubi semper virente, umbrosa, densaque ramorum juba, latissima, (similis hætenus abietis,) plumatim longis quasi pectinum radiis, atro-virentibus comatur, inque sepulcretis & areis, pro templorum foribus, pangitur. Ad arcendos folis æstus à concione, plebs sub tegmine taxi umbrosæ & annosæ, conventus religiosos agere sapius solita est, nullo percepto vel tantillo incommodo.

Eξ ἀρκαδίας fraudere. Facile animadvertitur fraus. Cedri lignum accensum, suavissimè spirat, foetet taxi. Quæ de taxo Theophrastus, de fraxino Plinius lib. 16. cap. 13. Materies est ad plurima utilis, ea quidem quæ fit in Ida Troadum, in tantum citro (lege cedro, vel serva citro, non dissimile cedri, citrique lignum) similis est, ut ementes fallat, cortice ablato.

Καρπὸν φέροι στρογγύλον μίκρον μύζον κυάμου. fructum fert qualem descripsi. Græcam intellige fabam. Rotunda hæc, ac planè à vulgari dissimilis, vide lib. 8. ubi de leguminibus agitur. Quæ sit Græcorum faba, disputant Botanici, & adhuc sub iudice lis hæret. Quæ vulgo faba Græca dicitur, sylvestris est quedam faba, semine neutiquam plano, quale vulgaris, sed atro, rotundo.

Λόφουρα. Citat hunc locum Nicandri scholiastes, sed ἀντὶ λόφουρα, καλοφουρα scriptum fuisse docet. ὁ δὲ θεοφραστὶς ἀπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐδὲν εἰρηκεν. αὐτὸ δὲ μόνον, ὅτι τὰ καλοφουρα τῶν ζῴων γινώσκονται (ὀμοιοῦντα in marg.) ἀπὸ τῶν καλοφουρα δὲ εἰσι βόαι, κείνοισι καλέμαξ & ἰρπία. Theophrastus hominibus nocere non dixit, sed si καλοφουρα gustent, (olfacient, in margine, minus recte.) mori tradit. καλοφουρα sunt boves, muli. Callimachus reptilia esse ait. Verisimile sic scribendum. Iuvat suspicionem, quod verbum καλοφουρα exponat scholiastes, quia minime vulgare, nec unquam exposuisset, nisi suo evo sic in M. SS. legerat codicibus; saltem eo quo usus est. Attamen si res penitus examinetur, corruptus Nicandri scholiastis codex. καλοφουρα, animalia inquit esse, qualia sunt boves, muli; at hæc καλοφουρα. Nam καλοφουρα, jumenta quæ cauda jubaque carent. ἀπὸ καλοῦς & λόφουρα. λόφουρα autem animalia, quæ caudam & jubam habent, seu, quæ setas habent, in cervice erectas, in modum cristæ, & caudam. Eustat. Odyf. 7. ζῶα λόφουρα τὰ εἰς φασὶ πνὺς ἔχουσι λόφους, ἢ ἔσας. Idem Iliad. ψ. Ἐ λόφουρα ζῶα, τὰ ἔσας ἢ λοφίαν ἔχουσα. caudam, jubamque habet equus, bos, mulus. Corrigendus ergo scholiastes ex Theophrasto.

Εἰς φάγγη &c. Hoc de fraxino Plinius. Folia, inquit, jumentis mortifera, cæteris ruminantium innocua Græci prodidire, in Italia nec jumentis nocent. Conantur quidam Plinium defendere, ac Græcos aliquos reprehendere, qui fraxinum jumentis mortiferum scripsere, cum experientia falsum id esse, in Italia testetur. Sed qui illi Græci, qui hoc tradiderunt? Respondent. Sestius, & alii, quorum scripta periere, quod esse nequit. Nam ipse Plinius, cap. 10. ejusd. libri, testem vocat Sestium, in Arcadia, taxum Venenum esse. Sed ex iis quæ supra de ligno, ejusque fraude diximus, satis constat, à Plinio confundi fraxinum cum taxo, quem vocum μίλυ, & μελίαις vicinitas decept; nisi placeat, paulò negligentius ad Liberti verba attendisse. Ex hoc Plinii loco constat, Theophrasti codicem non esse corruptum. Τὰ μηρυκάλοντα sunt ruminantia. τὰ λόφουρα jumenta, quorum opera utimur, equus, bos, mulus, camelus. Columella tamen, bovem à jumentis separat, lib. 1. cap. 6. Nec altius edita esse præsepia convenit, quam ut bos, aut jumentum, sine incommodo stans, vesci possit. Idem lib. 6. cap. 19. Machina fabricanda, qua clausa jumenta, bovesque curtentur. Sic loquitur, quod inter jumenta bos esset præcipuus; bovis arabant, aliasque res rusticas conficiebant. Sensus ergo; quam ut bos, aut jumentum aliud, sine incommodo stans, vesci possit: Item machina fabricanda, qua clausa jumenta, præcipuè boves, curtentur. Ruminantia dicuntur, quæ remandunt, & cibum à rumine ad os revocant. Propriè dicitur de animalibus, quæ, in superiore mandibulo, dentes priores non habent. Inter hæc bos numerari nequit. Columel. lib. 7. Propter quæ bos, neque ruminat, neque lingua se detergit. Malè ergo doctiss. Botanicus; iis in locis nobis compertum est, quod non modo jumenta, quæ non ruminant, devorata taxo, moriuntur; sed & quæ ruminant; quandoquidem boves complures vidimus, à rusticis deploratos, qui taxum depasti fuerant.

Αἰθρησίων &c. Lobel. & Pená idem testantur. Quamvis prorsus feralis, & pernecabilis credita taxus, ejus tamen baccas rubentes, coccinas, teretes, persimiles & subpares simlacis asperæ, vel asparagi granis, innoxie pueri esitant in Anglia: nosque gustavimus sub hyemem, non ingrato sapore, sed fatuo, vel amaricante, ubi potè passim,

passim iis, quasi glandibus, pascuntur. Alii alia sententia Plin. lib. 16. c. 10. Similis his (abietibus, pinis, piceis, inter resiniferas arbores taxum recenser, cum resinam non ferat; id facit, quod folio, aspectuque, illis sit similis) etiamnum aspectu est, ne quid prætereatur, taxus, minus virens, gracilisque, & tristis, ac diua, nullo succo, ex omnibus (resiniferis) sola baccifera, mas noxia fructu. Lethale quippe baccis, in Hispania præcipue, venenum inest, vasa etiam viatorum ex ea vini in Gallia facta, mortifera fuisse compertum est. Hanc Sestius simillam à Græcis vocari dicit, & esse in Arcadia tam præsentis veneni, ut qui obdormiant sub ea, cibumque capiant, moriantur: repertum innoxiam fieri, si in ipsam arborem, clavus æreus adigatur. Hæc examinanda. Mas, inquit, noxia fructu. Non agnoscit maris, fœminæve differentiam. taxus Theophrasto *μαροζανής* est, id est, quæ caret masculi & fœmellæ distinctione. Lethale in Hispania baccis. In Italia etiam baccas venenatas scribit Diosc. τὸν δὲ ἐν ἰταλίᾳ καλεῖσθαι τὸν κακοπύλον ἰσθμίου ἐπὶ ἰσθμίου, καὶ ἰσθμίου, καὶ ἐν ἰσθμίου, καὶ ἐν ἰσθμίου, καὶ ἐν ἰσθμίου. Sed nigrescunt aviculae, quæ Italicæ taxi fructu vescuntur, & quum eundem ederint homines, alvi profluviu corripuntur. καλοζανής, nigrescunt. Lacuna legit in antiquo codice *πιζανής* vel *πιζανής*. Quæ lectio non displicet. Quia hac vi pollet taxus. Diosc. in Alex. *πιζανής* ἰσθμίου φύλλον κατ' ἄλλο τὸν οὐρανὸν, καὶ πικρὸν, ὄξυν, πικρὸν, ποτα, frigius universi corporis, strangulatus, & celere interitum infert. Malunt alii *πιζανής* saginantur, legere, quod antiquissimi Diosc. interpretes sic legerint. Certè malim vulgatam servare lectionem. Audio enim in Italia, ejus pastu aviculas nigrescere, & postea attonitas cadere. Apud Norimbergenses aviculas avidè expetere rubros hujus acinos, sed attonitas fieri, ac postea facile capi, auctor Camerarius. Orni baccæ rubent ad instar taxi. Has mirum in modum quædam aviculæ expetunt. Credo vicinitate coloris decipi aviculas, putantes baccas esse orni. sed in re incetta nihil certi scribo. Homines, harum pastu, dyenteria corripit, auctor Dioscorides. Idem Tradit Mathiolus. Quas, inquit, quandoque mandentes tum pastores, tum qui in sylvis arbores cadunt, statim in febres incidunt, & dysenterici fiunt; sanguine & spiritibus admodum inflammatis. Calidane an frigida taxus, non est hujus loci disputare; id agam in notis ad Diosc. si Deus opt. max. concesserit. In Arcadia, inquit, Plinius tam præsentis veneni. Arcadicæ quidem taxi meminuit Theophrastus: sed non in eam sententiam; nam hominibus non lethalem ait. Idem & Arcadicæ simillam meminit, sed hæc à taxo longè diversa, & Ilici similis. Nam simillax Arcadica non est taxus, sed ex ilicum genere arbor. Puto scripsisse Plinium, in *Narbona tam præsentis*, &c. Diosc. τὸ δὲ ἐν τῇ ναρβωνίᾳ ποταμῆς δυνάμειος μετρίως, & ἐκ τῆς οὐσίας τῆς τῆς οὐσίας, ἢ καλοζανής βλάπτει δὲ. Narbonensis verò tam præsentis est veneni, ut qui sub ejus umbra sederint obdormierintve cadantur, & sæpe numero etiam moriantur. Plutarchus eo tantum tempore taxum noxiam esse tradit, quo florere incipit, quod tum succo sit maximè prægnans. 4. symp. quest. prima. Μὴ θανάτωσιν, καὶ εἰ ποταμῆος ἀπὸ τῶν περὶ αὐτὴν ἀποφασίαν δύνανται ἴσχυον ἰσοθεῖσι γὰρ, ὅτι ἐν οὐσίᾳ σμίλλας ἀποκτείνουσι ἀνθρώπους ἐν καλοζανήσιν, ὅταν ἐξῆρται μελέτης αὐτῶν ἀθροῖν. Mirum verò meminisse videri debet, si exhalationes fertorum vim tantam habent: cum memorie præditum sit, umbram taxi interficere homines, in ea dormientes quo tempore planta maximè turget, & florem parturit suum. Apud nos umbra minus quidem perniciofa, dolorem tantum capitis excitat iis, qui diutius sub ea hærent, ac manent. De taxo intelligendus versus Lucretii.

Est etiam magnis Heliconis montibus arbor,
Floris odore hominem tetro confusa necare.

Floris, inquit, odore: quod, ut Plutarchus ait, tum maxime nocent. Hac de causa ab apiario semovet taxum Virgilius Lib. 4. Georg.

Ne propius rectis taxum fere: (sine) neve rubentes,
Vre foco cancrös.

Idem Ecloga 9.
Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos.

Vide Columel. Lib. 9. cap. 4. at tilie folæ ex omnibus sunt nocentes, taxi repudiantur.
Sequitur ὄστρον. Græcum codicem restituit Rob. Constantinus. Fortasse cupiam placebit legere *πολύνα δὲ, καὶ λάτῃ τῆς μέσης ἰνὸς ὑπερθεϊδῶς* &c. Perinde utrum vocem ἰνὸς subintelligas, an addas, Ego melioris intellectus gra-

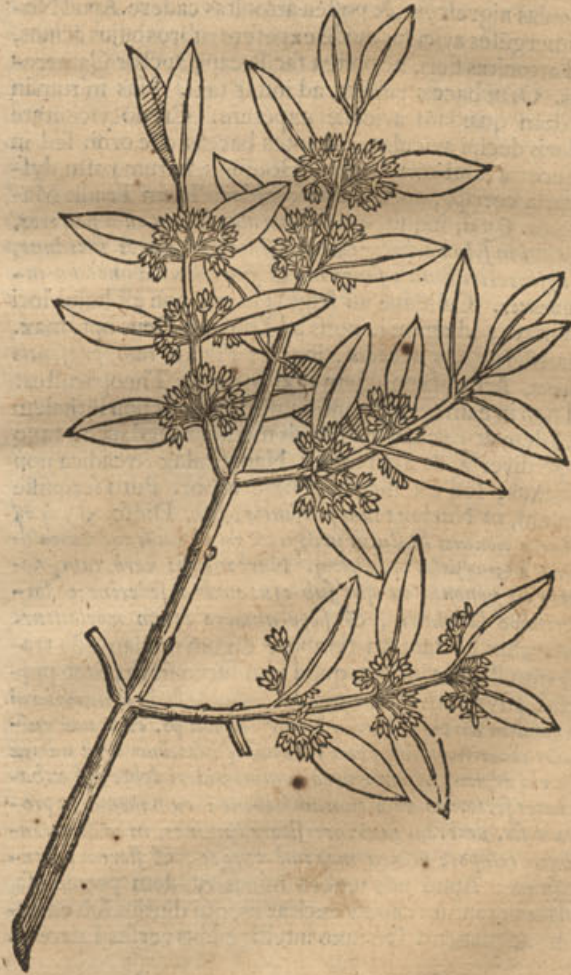
tia adderem. Verba Theophrasti in hunc sensum veteris. Est ὄστρυς, quam nonnulli ostryan vocant, unica species, oxyæ, quam scissimam vocant, tum satu, tum cortice similis; folio pyri, multum oblongiore, in acutum contractiore, & majore: fibris multis, ac crassis, à medio dorfi in modum costarum, secundum rectam ac magnam fibram porrectis, in fibris ipsis rugato, & in ambitu leviter serrato: materie dura, decolor, exalbida; fructu parvo, oblongo hordeo simili, flavo; radice summo cespice serpente; aquas convallésque amat. Meminit ὄστρυος Plinius, cujus verba citat Rob. Const. In iis hæc notanda. similem, inquit, fraxino cortice & ramis. Oxyes, inquit, Theophrastus, καλῶς legit Plinius. Magna differentia inter folia fraxini & fagi, quam oxyan diximus. Τῆς φύσει, ramis, vertit corpore Theodoros. An legendum βλαστῶς, vel καλλῶς? Οὐτεία non solet quid comparare Theophrastus. Credo scriptum fuisse φύσει, Naturæ quod fagi instar arbor sit magna & latè comosa. Rugosis incisurâ. Theophrastus, foliis pyri majoribus, multò longioribus, in acutum contractis, fibrosis, rugosis circa fibras, tenui per ambitum scissura: reliquis fibrâ media costarum, modo in rectum juxta magnum porrectis. Aut Plinius locum hunc Theophrasti non intellexit, aut corruptus Plinii codex. Scribendum reor; foliis pyri, paulò tamen longioribus, crassioribus, per ambitum incisâ, fibrâ rugosis, quæ per totâ discurrunt. Sequitur, semine hordeo simile. & colore. Materies est dura, atque firma. Theophrastus fructu aut esse parvo, oblongo hordeo simili, (figura scilicet.) colore flavo, vel ex flavo rubro (quomodo vox καλλῶς exponenda, me alibi fufius dicere memini.) materies dura, decolor, exalbida. Scribe, semine hordeo simili, decolor materie, dura, atque firma. Quæ arbor ὄστρυς referat, nondum constat. Placet nonnullis, syringam cæruleam, quam lillach vocant, ostryn esse. Crassis multisque fibris, folium non habet, nec secundum fibras rugatum, omnique in ambitu incisura carens: materiem habet neutiquam duram, sed mollem, ac fungosam: nullam præterea cum oxya similitudinem habet; fruticosa enim stirps, quæ rarò arboris naturam assumit; quod si facit, mediocri tantum arbor manet, nec instar fagi comosa est. Alii syringam albam ostryam asserunt. Hæc syrix, id est, fistula dicitur, quod caudices & ramuli, exempta medulla, fistulosi sint, & inanes. Caudices hujus ac rami geniculis articulati, tertiâ cortice subrubro exterius sordescunt, interius verò candida, fungosa, molliorque medulla replentur. nullam etiam cum fago similitudinem habet, semen præterea fert nigrum, non καλλῶς. Alii carpinum Dodonæi & Lobelii esse affirmant. Hæc foliis est latis, haud angulosis, ad ulmi folia accedentibus, nisi teneriora essent, quæ ostendunt, nullâ cum pyro folia carpini habere similitudinem. Nec semen convenit; nam ciceris magnitudine, aut paulò majora fert capitula, in quibus semen. Vide cap. de carpino. Ostryas verò semen hordeo simile est. montibus præterea ac sylvis gaudet; aquis convallibusque ostrya. Φιλύρας, &c. Confundunt passim φιλύρας, & φιλυρέας. φιλυρέα foliis oleæ, φιλύρας hederæ; nisi quod in angulosa acutiore rotundetur. De utraque hoc loco agam: ac primum de phyllyrea, cujus non meminuit Theophrastus, nisi fortè cap. 3. hujus libri, ubi ἀίφυρα recenset. Dicitur etiam φιλύρας. Ægineta lib. 7. φιλύρας τῷ δένδρῳ τῷ φύλλῳ τοῦ ἑσπερίδος οὐκ οὐκ τῆς ἀργύρας ἰαίας. Philyras (interpres malè tilix) arboris folia, sylvestri olea similiter adstringunt. Phillyream describit Dioscorides lib. 1. c. 110. φιλυρέα δένδρον ἐστὶν ὁμοίον κύπρῳ, καὶ μέγιστος, φύλλα δὲ ἰαίως ἑμοία, πλατύτερα δὲ, καὶ μελάντερος καρπὸς δὲ ἔχει ἄλλο ἰμφοῖν μέλας, ἀπὸ γλυκῶν, ὡς ἐν βότρυσι καίμεν. ἐν τεσσάρτοις δὲ τόποις γινώσκται, ταύτης τὰ φύλλα τέθει ἀργύρα, &c. Phillyrea arbor est, cypri magnitudinem æquans, foliis oleaceis, sed latioribus; & nigrioribus; fructu lentis nigro, subdulci, & quasi racemato; locis asperis nascitur, hujus folia, perinde ac oleastrî, adstringunt. Phillyrea vicina admodum stirps cypro, ambæ magnitudine æquales, foliis oleæ latioribus. Differunt, quod cypros folia virentiora ferat, nigriora phillyrea. De cypro hæc Dioscorides lib. 1. c. 109. κύπρος δένδρον ἐστὶ ἀπὸ τῶν παλαιῶν φύλλα ἔχει ἰαίως τοῦ ἑσπερίδος, πλατύτερα δὲ, καὶ μελάντερος, καὶ χλωρότερος αἶθη λάκκη, βερνίκη, εὐώδη, αἶμα μέλας, ὁμοίον τῷ τῆς ἀκτίος γινώσκται δὲ ἀρίστη ἐν τῇ ἀσκαλῶνι, καὶ καυώση — ζανθίζει δὲ τὰς πηγὰς ἐνδὲς χυλῶ τὰ φύλλα λεῖα βορρῆς, καὶ ἐν χειρὶ δένται. Cyprus arbor est foliis circumvoluta olea similibus, sed latioribus, mollioribus, ac virentioribus; floribus candidis, muscosis, odoratis; semine nigro, sambuci fructui simili, optima nascitur in Ascalone, & Canopo. ruffant & capillos trita & siliis folia, quæ in struthis succo maduerunt. κύπρος quidam ligustrum exponunt, non esse poetarum ligustrum supra probavimus, non esse vulgare, mox docebimus. Errandi occasionem dedit Plinius lib. 12.

lib. 12. cap. 24. Quidam, inquit, hanc esse dicunt arborem, quæ in Italia lignstrum vocetur &c. Diversa, ut mox ostendam, ligustrum à cypro planta. foliis inquit latioribus oleæ. Plinius ziziphi aut esse foliis. ziziphi puta candidæ, cui oleæ folia; unde olea Bohemica vulgo vocatur. Alteram & vulgatam si ziziphum intelligat, fallitur. Folia huic, vincæ pervincæ æmula, sed paululum incisa. πλατύφυλλον; reperiuntur codices, in quibus στενότερον angustiora legitur: in aliis λεπτότερον tenuiora scriptum est. Non desunt in quibus πλατύφυλλον ἢ καὶ χλωρότερον latiora & viridiora reperitur. Vulgatam serva lectionem quæ Oribasii defenditur auctoritate. floribus candidis. Idem testatur Plinius.

Βρωϊδὴ βοτρύωδις Oribasii. Utraque defendi potest lectio. Sunt oleæ similes, & racematim nascuntur. Oribasii præstat; quod flores racematim magis nascuntur, oleæque non sunt valde similes. semen sambuci fructui simile. Plinius semine coriandri, coriandro cyproi semen non dissimile. optimam, inquit nasci in Ascalone & Canopo. optimum, inquit Plinius habetur Canopica, in ripis Nili nata. secundum Ascalone Iudæa. tertium Cypro insula, odoris suavitate. Quod de arbore Dioscorides, id de unguento videtur dicere Plinius. Scribe optimum habetur Canope in ripis Nili natum. Canope Ægypti esse urbem, extra controversiam est. Ascalone an Iudææ urbs, dubitatione non caret. Syriæ urbem esse ait Stephanus. ἀσκαλων πόλις οὐραίας πρὸς τὴν ἰουδαίαν urbs Syriæ, Iudæa vicina. In Iudæa nasci cyprum, negari non potest, Iosephus lib. 4. cap. 27. de bello Iudaico: ubi Hierichuntis amœnitatem describit, satis apertè ait, circa Hierichuntem nasci. φέρει δὲ ὀποβαλάσμιον, ὃ δὴ πρῶτον τῶν τῆδε κρητῶν κούσων τῆ, καὶ μνησβαλάσμιον, ὡς σὺν αὐτῶν πρὸς τὴν ἰουδαίαν ἦσαν εἶναι τὸ χλωρότερον. fert etiam balsamum (opobalsamum propriè succus) omnium fructuum præstantissimum, cyprum, & myrobalanum, adeo ut non peccaret, quædiceret, esse locum divinum. Cyprum vulgare ligustrum qui scribunt, falluntur. Ligustrum folia fert nigriora, quam olea, baccas etiam fert junipero similes, non instar sambuci, aut coriandri; nec in tota Ægypto, vicinisque regionibus, ubi Dioscorides & antiqui

hæc arbor ligustro similis apparet, floribus fructibusque exceptis, in quibus videtur aliqua dissimilitudo, inter elhanne & ligustrum. Nam & si flores racematim, perinde atque ligustra spargant: tamen & colore, & figura, & odore ab his differunt; florum siquidem elhanne (ita vocant cyprum) non albus color, sed cineritius est, florumque figura, sambuci floribus proximi apparent, illis tamen sunt minores. Odor etiam elhanne est admodum acutus, & ligustri suavior. Fructibus non minus inter se differunt, quando ligustri sunt bacce juniperi similes, & elhanne semina rotunda, coriandros imitantia, existant. Fert etiam folia ligustro minus lata, angustiora, candidioraque. Fructus, ut jam dixi, semina nigra, parva, multa, folliculo concludunt, qualia in granis uvarum cernuntur. ligustrum vulgare licet multas habeat notas, cum cypro sive elhanne communes, tamen diversæ naturæ planta est. Ligustrum in frigidis nascitur locis, frigus etiam vehementissimum fert: contra elhanne calidis in locis nascitur, & ne minimum quidem fert frigus; adeo ut etiam Constantinopoli, ubi in fictilibus colitur, in cubiculis aut subterraneis, hyeme recondi debeat, & adversus frigus muniri. Si Constantinopolitanum frigus non fert, qui Batavum ferret? Præterea perpetuo folio est cyprus, teste Zawolphio. folia inquit, tota hyeme permanent, ligustri verò cadunt. Cyprus porro alia videtur

Cyprus latifolia.

Cyprus vel ligustrum Ægyptium. Elhanne Alpini. Alcmana Arabum.

latifolia, alia angustifolia. Figura enim ab Alpino proposita, diversa est à Zawolphii figura; & Alpinus florem subcinereum, sambuci floribus minorem, tribuit. Zawolphius verò flores pallidos, vel subflavos esse, nascentes in Thyrso, palmum verò longo, aliquantulum tamen explicato, ut etiam foliola, inter folia nascentia conspiciantur, ramulos idem ait esse flori concolores. Ex foliis, inquit Alpinus, pulverem conficiunt, quem archenda illi appellant. Hac mulieres utuntur ornatus gratia, manus ac pedes colore aureo tingentes, non autem in succo lanaria, vel struthii, ut auctor est Dioscorides, sed simplici aqua eam miscentes, aquam auream faciunt, quæ aureo colore tingit, quod arcanum nostræ mulieres si agnovissent, pro deaurandis earum capillis, nil haberent, quo securius uterentur: neque sub radiis solis se urerent, variisque modis caput laderent. Hujus pulveris meminit etiam Zawolphius. Folia, inquit, tota hyeme permanent; ex quibus in pollinem redactis, & ci-

cyprum nasci scribunt, ligustrum reperitur. Præterea ligustri folia non ruffant capillos, nec illos ruffo imbuunt colore. Cyprum describit Prosp. Alpinus. Verò inquit,

eriorum succo exceptis, ungues, & infantium capillos, fe-
 stis diebus, rubro colore, ut etiam equorum jubar & caudas
 tingunt. Viridis est is pulvis, & adeo vulgaris ejus usus,
 ut ubique in foris, cules eo pleni venum exponantur; immo
 naues eo onustæ ex Ægypto, & Africa, per Turcarum Im-
 peratoris ditionem distribuendæ evehantur; illo magnum
 vecligal, singulis annis, ex eo commercio accipientes. Me-
 minit & hujus Bellonius lib. 2. cap. 74. Alcamia, inquit,
 in punici mali altitudinem excrescit: sed cæsa virgulas dun-
 taxat profert, saligneorum viminum instar. Magnum ad-
 fert questum Ægypti incolis: Namejus folia arida in pol-
 linem terunt, flavo colore inficientem: hujus pollinis cen-
 sus tam ingens est, per eas regiones, quæ Turcarum subja-
 cent Imperio, ut plus quam octodena ducatorum reddat mil-
 lia. Invaluit enim ea consuetudo, ut omnes mulieres, ma-
 nus, pedes, capillorum partem rubro aut flavo, viri autem
 ungues, hoc pulvere inficiant, addito præterea alumine, pue-
 rorum utriusque sexus capillos tingunt, equorum jubar, pe-
 des & caudas &c. Arabes folia cypri. χαλιδίνας vocant.
 lexicon Græco-Arab. χαλιδίνας τὰ φύλλα τῆς κύπρου, pro quo
 apud Constantinum in viatico, etiam in antiquis codici-
 bus *alcana* legitur. Quod officinæ *alcannam* vocant, res
 est multum à cypri foliis diversa. Græci recentiores flo-
 rem Cyprī χαλιδίνας vocant. Neophytus κύπρη εἶδος ἐστὶ δι-
 άφης ἐς κύπρον, & ἀπὸ αὐτῆς ἐστὶ τὸ λεγόμενον χαλιδίνα. ἐπιπέ-
 σι τῶν ζυφοθαίων. cypræ species arboris in Cypro, cujus flos vo-
 catur *cheneæ*. alii *Ziziphum* sic vocant. Cypron insulam ab
 hac arbore nomen accepisse, Stephanus prodit. κύπρος,
 ἵνα μὴ ἀλλοτρίω ἐπὶ τῆς παμφυλίας κέλεται, ἀπὸ κύπρου τῆς ἰουδαίας
 κινύου, ἢ ἀπὸ τοῦ φουμένου ἀγίου κύπρου. Cypros insula in si-
 nu Pamphilio magna, nomen habens à Cypro filia Cinyri, vel,
 quod cypros flos in ea plurima reperitur. Nec Dioscorides
 nec veterum quisquam, cyprum in Cypro provenire trā-
 diderunt, nasci tamen in ea negare non audeo. Vulgare
 ligustrum describere, supervacuum puto; nemini inco-
 gnitum: nihil enim illo frequentius, in opere topiario.
 Describit Carol. Clusius nonnulla phillyreæ genera, quo-

suis floribus onustum, avellebam, è quo subjecta icon deline-
 ta est. (eundem ex schedis Clusii ramum adhuc servo) Ejus
 autem rami exalbido cortice teguntur, ut in altera aliquan-
 tulum rugoso; folia habet, ut oliva, oblonga, sed tamen latio-
 ra, molliora, & non perinde candida, sed viridiora, adstrin-
 gentis gustus. Flores oleæ similes, pusillos, ex herbaceo can-
 dicantes, confertim racematimque inter foliorum exortus
 nascentes, fructus sunt bacca rotunda, nigra, instar lentis-
 sci, racematim quasi coherentes. Hanc phillyream dico.
 Malunt alii cyprum vocare: sed cum in Ægypto non nascatur,
 nec foliis prædita sit, quæ tingere capillum ruffo
 possunt colore, non video cur horum subscribam sententia.
 Quartum humanam altitudinem æquat, ramos ta-
 men minores & frequentiores habet, quā superiores, ni-
 griore cortice tectos: folia oleastrī angustiora, viridiora,
 amaritudinis non expertia: (hæc satis ostēdunt, hanc non
 esse phillyream) flores etiam exiguos, albicantes, oleæ
 similes, simul congestos, & inter foliorum alas, circa ra-
 mulos nascentes: quibus succedit fructus, maturitate
 niger, baccarum myrti magnitudine, officulo duro præ-
 ditus. Nec hæc cyprus. Ubi folia quæ ruffos tingunt cap-
 illos? Angustiora sunt oleæ, Dioscorides latiora ait: nec
 in Ægypto nascitur. Alii phillyream putant, quam ad-
 versariorum auctores, mahaleb Serapionis existimant.
 Reperitur in Gallo-provincia prope Tholonam, æquat
 scapo & sparsis stellonibus prunum, aut cerasum; folio
 planè phillyreæ, aliquantulum latiore, flos Ilicis, musco-
 fus, albidus, ex plusculis in unum coacervatus, baccis, te-
 rebinthi majoribus, nigricantibus, herbidis, dulciculis
 nucleoli intus crassi. prioris folia oleæ sunt similiora. φί-
 λυρα Latinis tilia, non solum arborem ita dictam denotat,
 verum etiam ejusdem arboris bractæas. Hoc est, tenuio-
 res membranas, inter lignum & extimum corticem la-
 titantes. Philyra quidem tenuissimi corticis nomen est:
 tilia verò aliquantò crassioris, minusque quam philyra
 tenuis. Plin. lib. 16. cap. 14. Inter corticem ac lignum
 tenues tunicas multiplici membrana, è quibus vincula tiliæ
 vocantur; tenuissima earum philyra coronarum lemniscis
 celebres, antiquiorumque honore.

Phillyrea.

rum duo priora cum descriptione Dioscoridis non con-
 veniunt. Primum folia non habet oleæ, sed ilicis coccigere
 majora, viridiora, crassiora, in ambitu nonnihil spinosa,
 adstringentis quidē gustus, sed non ingrati. Alterum foliis
 alaterno priori penè similibus, firmioribus tamen, & mi-
 nus nigricantibus, saporis quidem aliquantulum acris,
 sed in quo amaritudo sentitur. Tertium melius cum de-
 scriptione convenit. Superioribus, inquit Clusius, minor est
 (mali punicæ magnitudine, aliquando paulo amplior est)
 ut plurimum, illius tamen arbusculam videre memini, dit-
 tum hominum altitudinem æquantem, & ab illa, ramulum

Athenæus Lib. 14.

Φιλύρας εἶχε γὰρ ὁ παῖς ἀφ' οὗ τὸ φανὸν ἀμφικεί-
 μαι.

Philyræ enim habuit puer foliis carentem coro-
 nam circum positam.

Horat. Lib. 1. Oda ult.

Persicos odi puer apparatus.
 Displacent nexæ philyra coronæ,
 Mitte sectari, rosa quo locorum
 sera moretur.

Φιλύρας πίνακις sunt schedæ tabellæ, quibus pro char-
 tis veteres utebantur. Ælian. & Eust. οἱ μὲν ἀρχαῖοι ξύλοις καὶ
 φλοιόισι, καὶ φιλύροις πίνακι ἀπὸ χαλιδίνας ἐκτέλειοντο. veteres li-
 gnis, corticibus, philyris tabellis ad scribendum utebantur.
 Hinc Suidas φιλύρα εἶδος ἐστὶ διάφης. ἔχει φλοὴν βύβλου παπύρου ἴ-
 μοιοι. ἄρθορ quædam corticem habens byblo papyro similem.
 Corrige etymologici auctoris codicem. Vulgo editur φυ-
 τὸν ἔχει φλοὴν βύβλου παπύρου ἴμοιοι. πρὸς ὁμοίον ἔχει τὸς τεφάνους πλίκεσι.
 Vir magnus vertit. planta habens corticem papyraceum,
 frumento similem, ex quo coronas plectunt. Scribe ex Suida,
 φλοὴν βύβλου παπύρου ἴμοιοι. βύβλου παπύρου, ad differentiam
 alterius alicujus papyri. Martianus Capella lib. 2. ubi de
 libris loquitur. Alii carbasinis voluminibus complicati li-
 bri: ex ovillis multi quoque, rami verò ex philyræ cortice sub-
 notati. Hic philyra pro tilia usurpari videtur. Plinius lib.
 24. cap. 8. ex interioribus corticibus, ulmi tunicas, tiliæ
 vocat, ulmi, inquit, & folia, & cortex, & rami vim habent
 spissandi, & vulnera contrahendi. corticis utique interior ti-
 lia lepras sedat. & interiectis quibusdam, de eadem adhuc
 ulmo verba faciens. Idem & præstant tiliæ cortices. Tili-
 am luculentur describit Theophrastus. Descriptionem il-
 lius non tradidit Dioscorides; attamen ipsi incognita non
 videtur fuisse. In præfatione enim lib. 1. ait, ἀποτιθησάμην ἃ
 ἀγῆ, καὶ ὅσα δὴ δὴ τὸν γένος ἐκ κίβρωτος φιλύροις ἀνοτίσι. flores
 autem, & quæcumque odorata fuerint capsulis tiliacæ humo-
 rem non admittentibus, reponantur. Ex tilia cistas fieri, auctor
 Theoph. Et hoc quidem ipso capite refert Bellonius in
 monte Atou etiam lagenas fieri ex tiliarum corticibus.
 Luculenter, ut dixi, Theoph. tiliam describit. Quæ in
 Græco codice corrupta sunt, emendavit Robertus Con-
 stant. Verba Theophrasti in hunc sensum descripsit Plin-
 ius. In Tilia mas & samina: differunt omni modo (id est,
 tora

rota figura, ligni specie, fecunditate) namque & materies maris dura, ruffiorque, ac nodosa, & odoratior; cortex quoque crassior, ac detractus inflexibilis; nec semen fert, aut florem, ut femina: quae crassior arbore, materie candida, praecellensque est. Mirum in hac arbore, fructum a nullo animalium attingi, (vide lib. I. c. 20.) foliorum corticisque; succum esse dulcem. — Materies teredinem non sentit, proceritate perquam modica, verum utilis: Contrarium experimento

Tilia Fœmina.

constati ampla, magna, & procerata satis arbor. Confundit Plinius phillyream & philyram. Quod ex cap. 8. lib.

Κ Ε Φ. Ι Α.

CAP. XI.

Aceris, & fraxini generis.

Ἡ δὲ σφενδάμνα καὶ τὰ περ εἰ ποῦ μὲν δύο γένη ποιεῖσιν· εἰ δὲ, τρεῖς. ἐν ἑνὶ δὲ τῶ κοινῷ περὶ σφενδάμνου γορεύεται σφένδαμνον, ἔπειρον ἢ ζυγία, τρίτον ἢ κλινοτρόχον· ὡς αἰ περὶ εὐγείρας. διαφορὰ δὲ ἐστὶ τῆς ζυγίας ἔστι τῆς σφενδάμνης· ὅτι ἡ ἑνὶ σφένδαμνον, λακόν ἔχει τὸ ξύλον, ἔστιν ὀνόπερον. ἡ δὲ ζυγία, ξανθὸν καὶ ἔλατον. τὸ ἢ ξύλον ὀμέγαντες ἀμφω. τῆ σχίσσει ὁμοίον τῶ τῆς πλατανὸς τετραπλῶν, λεπτότερον ἢ καὶ ἀκαρπώτερον, ἔστι μαλακώτερον, ἔστι προσηκέστερον. τὰ δὲ σχίσμαθ' ὄλα εἰς ὄξυ σιωήκοντα, ἔστι ἔτι μεσοσχιδῆ, ἀλλ' ἀκαρπώτερον. ἔστι πολὺ ἴσα κροσχιδέστερα· ἔστι πολὺ ἴσα δὲ, ὡς καὶ μέγαντα. ἔχει ἔτι καὶ φλοιὸν μικρῶν τετραπύλων τῆς φιλύρας. ὑποπέλιον, παχὺ, καὶ πυρρότερον, ἢ ὁ τῆς πίτυος, καὶ πυρρότερον. ἀκαμπῆ· ῥίζαι δὲ ὀλίγαι, καὶ μετέωροι, καὶ ἔλαιον σχεδόν αἰ πλείοντα. ἔστι ξανθὰ, ἔστι τῆς λεύκης. ἢ γίνεσθαι δὲ μάλιστα ἐν τοῖς ἐφύδροις, ὡς οἱ περὶ τῶ Ἰδῶν λέγουσι. ἔστι ἀπάνιον. περὶ αὐτῆς δὲ οὐκ ἔστι δέξασθαι. τὸν δὲ καρπὸν ἔλαιον μὲν προσηκή, περὶ ὁμοίον δὲ τῶ πλατανῶ. καὶ αἰ ξανθὰ Theod. καὶ αἰ τῆς ξανθῆς. ἢ γίνεσθαι ἢ μάλιστα ἢ σφένδαμνον.

Aceris (ut retulimus) alii bina, alii terna genera statuunt. Vnum, quod communi generis nomine acerem vocant: secundum caprinum, tertium lectirotarium: videlicet, ut Stagirita distinguere solent. Caprinus vero ab acere distat. quod aceri candida, atque neruata materia: caprino autem flava crispasque: ampla folium ambabus satis magni, platano fissuris pressa absconduntur. Nec ita semifissa, sed in summo potius praefissa, multinerviia minus sunt, quam pro sua magnitudine esse debeant. Cortice paulo scabriore quam tilia vestitur, sublivido, crasso, spissiorisque picea, & ad inflectendum contumaci. Radices paucas, & sublimes, crispasque ferè magna ex parte tam flava, quam candida gerit. Riguus potissimum nascitur in locis, ut Idæi volunt, inventuque rara est. De flore nasci ajunt fructum haud valde oblongum, & paliuro similem: verum ad medium usque fissa, sed tantum in summo; neque nervorum numerus magnitudinis folii respondet. De flore nihil asserunt: fructum haud valde oblongum, & paliuro similem.

oblongiorem

λίρα, πάλω ἀφροδιότιον. οὐκ ἐστὶν τῷ Ολύμπῳ, πάλω μὲν ζυγίαν ὄρειον μάλλον, πάλω δὲ σφένδαμον καὶ ἐν τοῖς πεδίοις φέουται. εἶναι δὲ πάλω ἐν τῷ ὄρει Φουο- μώλω ξανθὴν, ἔξ ἄρου, ἔξ ἄλλω, ἔξ ἑρεῶν ἢ ἔξ ἀφρο- τῶ πολυτελεῖ ἔργων ἁρῶνται. πάλω δὲ πεδινόω, λείω κίω τε, ἔξ μαχοτέραν, ἔξ ἤπιν ἔλλω. καλέσσι δὲ αὐτῷ ἐνίοι γλίον, ἔξ σφένδαμον. καὶ τῆς ἄρρεν ἔξ ὀτερεσ πα ξύλα, καὶ σιωεραμμένα. καὶ ἐν τῷ πεδίοι παύτιω φέουται μάλλον, ἔξ βλασπύειν περῶτερον. ἐστὶ δὲ ἔξ με- λίας γένη δύο. τούτων δ' ἡ μὲν, ὑψηλῆ ἔξ ἀμύκης ἐστὶ, τὸ ξύλον ἔχουσα λείον, ἔξ εὔιον, καὶ μαλακώτερον, καὶ ἀνόστειον, ἔξ ἔλοτερον. ἡ δὲ περῶτερε, καὶ ἤπιν εὐαλής καὶ τραχυτέρε, καὶ σκληροτέρε, καὶ ξαντοτέρε. πα δὲ φύλλα τῶ μὲν σχηματι δαφνοειδῆ πλατύφυλλο δάφνης, εἰς ὄξύτερον δὲ σιωνγυῶνα χαρρυμόν ἔξ ἄλλω. δὲ τίνα ἔχουσι κύκλω καὶ τῷ Ἰππικαθίζοντα. τὸν δὲ ὄλον κλώνα, ὅπερ εἶποι τις, ἀφύλλον τῷ ἄμα φυτόοφο- ὄπερ εἶποι τις ρεῖν ἀφ' ἑνὸς μίσχου, καὶ περὶ μίαν οἶον κατα γόνου συζυ- γίαν. πα φύλλα δὲ κατ' ἕκαστον πέφυκε. συχῶν δὲ ἰσχυρῶν τῶν συζυγῶν. ὁμοίως καὶ τῷ πρὸς τῆς φ. ἐστὶ ἡ τῶν μὲν τραχεία πα γόνατα, καὶ αὐτὸν συζυγίαι τὸ πλῆ- θος ἐλάτεις. τῶν δὲ λειωνῶν καὶ μακροὶ καὶ πλείους. καὶ τῶν κατ' ἕκαστον φύλλα μακρότερα, καὶ στενώτερα. τῶ δὲ τρέων ἔξ περασοδή. φλοῖον δὲ λείον ἔχει. καὶ πυ- κνόν δὲ, καὶ λεπτόν, καὶ τῆς τρέας πυρὸν. πυρὸν ἔχον, δὲ καὶ παχυρῆρον, καὶ μετώρεν. καρπὸν δὲ οἶ μὲν περὶ πάλω Ἰδίω ἔξ ὑπελάμβανον ἔχειν, ἔξ ἀφ' ὄ- ἔξ ἄλλω. ἐστὶ δὲ ἐν λοβῶ καρπὸν λεπτόν καρπὸν, ὡς τῶν ἀ- μυγαλῶν, ὑπόπικρον τῆς γούσει. φέρει δὲ καὶ ἔξ ἐπρ' ἀφ' ὄς, οἶον βρύα, κατὰ περὶ ἡ δάφνη πάλω ἔξ σφουδιό- τερε. καὶ ἕκαστον κατ' αὐτὸ σφαιροειδές, ὡπερ τὰ τῶν πλατάνων. τούτων δὲ τῶ μὲν, περὶ τὸν καρπὸν τὰ δὲ ἀπρητημένα πάλω. καὶ τὰ πλείω ἔξτω. φύεται ἡ ἡ μὲν λεία περὶ τὰ βαθύσσια μάλα, καὶ ἐφύδα. ἡ δὲ τραχεία, καὶ περὶ τὰ ξηροὶ, καὶ περὶ τρέωδῆ. ἐνίοι δὲ καλέσσι τῷ μὲν τῆς μελίαν ὡπερ οἶ περὶ Μακεδονίαν. μείζων δὲ καὶ μακροτέρα ἡ βραμελία διὸ καὶ ἤπιν ἔξλον. φύσει δὲ τὸ μὲν, πεδινόν καὶ λείον τὸ δὲ ὄρειον, καὶ τρα- χύ. ἐστὶ δὲ ἡ μὲν ἐν τοῖς ὄρεισι Φουομώλω, ἔξ ἀρου, καὶ λεία, καὶ σφρα, ἔξ γλίωχα ἡ δὲ ἐν τῷ πεδίοι, ἔξ ἀρου, καὶ μανη, ἔξ τραχεία. τὸ δὲ ὄλον, ὡς εἰπὼν, τὰ δεινῶ, ὅσα καὶ ἐν τῷ πεδίοι, καὶ ἐν τῷ ὄρει φύεται, πα μὲν ὄρεινὰ εὐχρόατε, ἔξ σφρα, ἔξ λείω γίνεται κατὰ περὶ ὄξυ- πλείω, καὶ τάλλα. τὰ δὲ πεδινὰ, μακρότερα ἔξ ἀρου, ἔξ σφρα, καὶ χείρω πάλω ἔξ ἄλλω, καὶ ἔξ μελίω, καὶ ἀρου- δῶ, ὡς οἶ περὶ τὸν Ολύμπῳ φασί. τὰ δὲ ἐν τῷ πεδίοι κρείττω, καὶ τῷ καρπῶ, καὶ τοῖς ξύλοις. ἐν μὲν γὰρ τῷ ὄρει τρέωχίς, καὶ ἀκανθώδεις. καὶ ὄξωδῆς εἰσὶν ἐν δὲ τῷ πεδίοι λεώτεροι καὶ μείζες. καὶ τὸν καρπὸν ἔχουσι γλυκύτερον, καὶ σίρρωδέτερον. μεγέθει δὲ αὐτὸ μείζω τὰ πεδινὰ.

oblongiorem assignant. At vero Olympi incolæ þ caprinum montanam potius esse volunt. Ace- þ caprinum. rem planis etiam nasci, atque nascentem in monte, flavam, grate coloratam, crispam, & solidam esse, quã ad opera lautiora utuntur: campestrem vero candidam, rariorem corpore, minusque crispam. Quam nonnulli Gallicam, non aceram vocant: ma- risque materiem crispiorē esse, atque contor- tam: & planis eam potius nasci, germinarēque ma- turius. Duo & fraxini genera: quorum alterum excelsum, procerumque est: lignum candidum " crassis venis, mollius, enodius, crispusque ha- þ nervosum. bens. Alterum humilius, minus acule, scabrius, durius, flavius. Folia laurinis lauri latifoliae simi- þ ramulura totum cen- lio, in acutius tamen coacta, & ambitu leviter fer- folio singu- lavi dixeris- constare: quoniam ab uno pedicu- lo folia si- mul cuncta erumpunt, & per mō- dica versum intervalla tanquam per genicu- la continen- ter, ordine- que pen- deant per- inde ut in sorbo. þ neque sub- ter superfi- ciefserpen- tibus. þ βρύω, id est, muscos. þ compacta. þ Plurima sic exeunt. þ opacis. þ fraxinum magnam. þ magna. " colorata, scabra, ro- busta lentā- que, que in planis dilu- tior, rara corpore, lac- visq; assur- git. þ pyrus, ma- lus & pyra- stri genus quod ἄρου vocant.

Alid. Bas. ἔξ ἀφροδιότιον. τὰ δὲ ὄλον ὄπερ εἶποι τις ρεῖν ἀφ' ἑνὸς μίσχου, καὶ περὶ μίαν οἶον κατα γόνου συζυγίαν. τὰ φύλλα δὲ κατ' ἕκαστον πέφυκε. συχῶν δὲ ἰσχυρῶν τῶν συζυγῶν. ὁμοίως καὶ τῷ πρὸς τῆς φ. ἐστὶ ἡ τῶν μὲν τραχεία πα γόνατα, καὶ αὐτὸν συζυγίαι τὸ πλῆ- θος ἐλάτεις. τῶν δὲ λειωνῶν καὶ μακροὶ καὶ πλείους. καὶ τῶν κατ' ἕκαστον φύλλα μακρότερα, καὶ στενώτερα. τῶ δὲ τρέων ἔξ περασοδή. φλοῖον δὲ λείον ἔχει. καὶ πυ- κνόν δὲ, καὶ λεπτόν, καὶ τῆς τρέας πυρὸν. πυρὸν ἔχον, δὲ καὶ παχυρῆρον, καὶ μετώρεν. καρπὸν δὲ οἶ μὲν περὶ πάλω Ἰδίω ἔξ ὑπελάμβανον ἔχειν, ἔξ ἀφ' ὄ- ἔξ ἄλλω. ἐστὶ δὲ ἐν λοβῶ καρπὸν λεπτόν καρπὸν, ὡς τῶν ἀ- μυγαλῶν, ὑπόπικρον τῆς γούσει. φέρει δὲ καὶ ἔξ ἐπρ' ἀφ' ὄς, οἶον βρύα, κατὰ περὶ ἡ δάφνη πάλω ἔξ σφουδιό- τερε. καὶ ἕκαστον κατ' αὐτὸ σφαιροειδές, ὡπερ τὰ τῶν πλατάνων. τούτων δὲ τῶ μὲν, περὶ τὸν καρπὸν τὰ δὲ ἀπρητημένα πάλω. καὶ τὰ πλείω ἔξτω. φύεται ἡ ἡ μὲν λεία περὶ τὰ βαθύσσια μάλα, καὶ ἐφύδα. ἡ δὲ τραχεία, καὶ περὶ τὰ ξηροὶ, καὶ περὶ τρέωδῆ. ἐνίοι δὲ καλέσσι τῷ μὲν τῆς μελίαν ὡπερ οἶ περὶ Μακεδονίαν. μείζων δὲ καὶ μακροτέρα ἡ βραμελία διὸ καὶ ἤπιν ἔξλον. φύσει δὲ τὸ μὲν, πεδινόν καὶ λείον τὸ δὲ ὄρειον, καὶ τρα- χύ. ἐστὶ δὲ ἡ μὲν ἐν τοῖς ὄρεισι Φουομώλω, ἔξ ἀρου, καὶ λεία, καὶ σφρα, ἔξ γλίωχα ἡ δὲ ἐν τῷ πεδίοι, ἔξ ἀρου, καὶ μανη, ἔξ τραχεία. τὸ δὲ ὄλον, ὡς εἰπὼν, τὰ δεινῶ, ὅσα καὶ ἐν τῷ πεδίοι, καὶ ἐν τῷ ὄρει φύεται, πα μὲν ὄρεινὰ εὐχρόατε, ἔξ σφρα, ἔξ λείω γίνεται κατὰ περὶ ὄξυ- πλείω, καὶ τάλλα. τὰ δὲ πεδινὰ, μακρότερα ἔξ ἀρου, ἔξ σφρα, καὶ χείρω πάλω ἔξ ἄλλω, καὶ ἔξ μελίω, καὶ ἀρου- δῶ, ὡς οἶ περὶ τὸν Ολύμπῳ φασί. τὰ δὲ ἐν τῷ πεδίοι κρείττω, καὶ τῷ καρπῶ, καὶ τοῖς ξύλοις. ἐν μὲν γὰρ τῷ ὄρει τρέωχίς, καὶ ἀκανθώδεις. καὶ ὄξωδῆς εἰσὶν ἐν δὲ τῷ πεδίοι λεώτεροι καὶ μείζες. καὶ τὸν καρπὸν ἔχουσι γλυκύτερον, καὶ σίρρωδέτερον. μεγέθει δὲ αὐτὸ μείζω τὰ πεδινὰ.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

EN τῷ κεινῶ ἀφροδιότιον. Communi nomine appellatur σφένδαμον. Id etiam alibi in libris Aristotelicis ani- madvertimus, ut species generis peculiari appellaretur. Ratio est, quia primum fuisset nota. Deinde aliis co- gnitis, capta sic appellatio partis pro genere, propterea quod generi nulla esset constituta. κλιότεροισι. Theodorus lectirotariam. brevius, lectirotam. Et sic sonat Græca vox. Ru- ri ita utuntur ad axes Carpino, ut cuius materia longè an- teponant. τὸ δὲ ξύλον αὐτῶν. Theodorus, materia ampla: id est, corrus. Purius sic: Arbor utraque notabili magnitudine. τῶν οἶον. Idem, venis in longum fluctuat. Verbum addidit insolens, atque extra materiam. τὰ δὲ ἔξ ἄλλω ὄλα εἰς ὄξυ συνήκοντα. καὶ ἔξ ἄλλω μελίω δὲ. ἀλλ' ἀφροδιότιον ἔξ πάλω. ἡ δὲ ὄξω καὶ μελίω. Comparat acertem

platano secundum materiam & sissionem. Et cum dixit, acerem findi productiore tractu: tamē inquit, tam platani, quam aceris partes omnes dum finduntur, semper desinunt in mucronem. Postea addit: καὶ ἔξ ἄλλω μελίω δὲ. ἀλλ' ἀφροδιότιον ἔξ πάλω. Theodorus, Nec ita semifissa, sed summum potius præfissa. At semifissa neque in ea arbore, neque in alia angulū officere queunt. Omnia tamen in ὄξυ συνήκονται. Et præfissum est, ante-fissum. Igitur quid est? non enim dicas, ut præfixum cuspidē robur. Itaque sic interpretere. Nunc arboris partes partibus comparari: imam, summam, mediam. Imam in mucronem abire: ubi finditur. Mediam partem non ita. Summum autem esse ὄξυ τῶν. tamen haud ita multum: neque id evenire merito nervorum Ibi quoque obtinere nervos pro ratione crassitudinis. Theodorus aliter legit. Multinervia sunt minus, quam pro sua magnitudine. Πουρίωτερον

Πυρίτιος ἢ ὁ τ' πιδύος. Quia dixit πιδύος, Theodorus legit, πυρίτιος. Item quod in nostro Codice est, δίκυμπί, legit δισκαμπύ. Plinius, Carpino corticem lividum, recit: scabrum ejus carpini, quam quotidie videmus nos, non recit. Et sanè non est flexilis.

Πιστὶ ἀβύς ἢ οὐκ ἠδύος: De flore nesciunt. id est, an, quid, quale. Id quod tamen minus sit verisimile: indigenas cognatarum arborum florem ignorare. Itaque Theodorus aliter legit. De flore nasci ajunt fructum.

Ἐστὶ δὲ καὶ μιλίας γένος. Hinc aliud caput. Theodorus addit, crassivenium. at ἰσίων id non significat. In Codice nostro est, ἰπτακονδίζουσα. Id ille omisit: nec sanè dum mihi compertum est, an usquam extet fraxinus aculeata, et mendum est. ὠσπιτίποι πρὸ ἀφύλλου. Legit Theodorus prudenter, φύλλου. Ramulus, inquit, totus, quem folium unicum putaveris: quoniam simul cuncta folia ferat singulari pediculo, & singulis foliis conjugatim, veluti per genicula pendentibus constat: amplo intervallo, conjugationibus distinctis similiter, atque in sorbo. Verùm non expressit vim orationis, quam Theophrastus occultavit brevitate. Inest intus quaestio, aut objectio, unum ne sit folium ramus ille, Videtur; constat unico pediculo. Solutio. πὲ φύλλα δὲ καὶ ἕξου. Folia, inquit, sunt singularia, non autem totum illud conjugatum. συχρῶν. Theodorus malè, amplo intervallo. Nam neque representat Græcam vocem; & falsum est: modico namque intervallo frequentes sunt conjugationes.

Τετραχία πὲ γόνυτι. Theodorus legit, τετραχία. Quoniam μοχ τ' λούκη, κρυφαί.

Πυρίτιος, καὶ λυπίος. Lege πυρίτιος, ut supra. Βαθύσιμα, Theodorus, concavis, Malè. Multa sunt umbrosa non concava: Et è contrario, dicas opaca.

Βυμιλίας. Theodorus, Bubulam fraxinum. Latinus Væfraxinum dixisset.

Φύσι δὲ τὸ μὲν πιδύος καὶ λείος. Natura, inquit, fraxini: ut Bumelia sit campestris, & lævis. Alterum autem genus montanum, & scabrum. Et ad confirmandam sententiam addit propositionem majorem syllogismi. φύσι δὲ & cetera. Theodorus efficacius & expressius. Non enim dixit φύσι, sed γδ. Et addidit omne, ut circumscriberet articulum τ. Cæterum non fecerit Theophrastum contradicentem sibi. Aut enim μοχ, ἢ τὸ μὲν εὐδρασι δὲ γένος, & λεία, ἢ δὲ εὐ πιδύος τετραχί.

Ὁσπινία. Theod. legit, ἕξου. πινία. Si ἕξου. Fraxinus est, ut Plinius interpretatur. Simul debuit utranque historiam conjungere Theophrastus.

Αχρῆσιος. Theodorus, pallidiores. Non est ita. Namque pallor, color quidem suus est, congener lutes & crocei, & aurei, & ejusmodi: τὸ δὲ ἀχρῆσι, non est color in specie, sed modus coloribus aptus omnibus: modo ne sit mera privatio. Dicimus, dilutius, aut remissius. Notabim in montibus utrunque: & coloratus, cui debetur color: & candidius, cui albedo est attributa à natura.

Πάλω ἀπέτι, καὶ μιλίας. Theodorus quoque ita legit. Igitur, contradicere vellet rursus sibi: campestris enim fraxinum faceret meliorem. At corrigemus sic, ut sit, μιλίας, non μιλίας. Suprà quoque idem dixit in capite quarto. Sanè montana fraxinus præstantior. Hic quoque Theodorus omisit ἀχρῆσι.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Σφοδαίμια. Acer, nos vulgò vocamus Erable: & Erable madré illud genus, de quo ita Plinius lib. 16. cap. 15. de generibus aceris loquens, Alterum genus crispum macularum discursu; qui cum excellentior fuit, à similitudine caudæ pavonum nomen accepit. Idem album Gallicum vocat: & viliori genere crassivenium. Aceris primum genus ex cujus materia fiunt orbes mensales aliisque ejusmodi Italorum Asari: Secundum carpinus, ἢ ζυρία, Opulus Columella, cujus usus ad rumpotinum, quod est arbuti Gallici genus, nobis Opier vel Obier, Italus Oppio. Tertium quod vocamus Plane: & in Paduanorum agro Pied'oca, & Platano aquatico.

Ἐπιχειρήσειον. τὸ δὲ ὅλον ὄρεϊ ἰσπίου πρὸ ἀφύλλου. Substituto, in teera dū fidelius exemplar consuluerit, ἐπιχειρήσειον (vel potius ὑποχειρήσειον: subsidens enim ac dependens josa fraxinis. Pendula efficit præter pediculi imbecillitatem multitudo.) τὸ δὲ δὲ καὶ ἀπὸ, ὡς περ εἶποι πρὸς μισοφύλλου.

Τῶν μὲν, nempe φύλλων τ' ἡμικυνοτέρως μιλίας. Et λούκη, ἢ πρὸ μιλίας, non verò populi. Ἐν λούκῃ. Hic locus Plinii errorem coarguit, ita scribens lib. 24. cap. 8. de fraxino: Semen ejus foliis inest, &c. Non enim semen in ejus foliis, sed in siliquis foliis modo latis: vocantque ὀρνιθόμορον ab avis linguæ similitudine. Fraxini figuram cum pilulis seminibusque exhibemus. Arborem autem suis foliis convertitum rectèque expressum habes jam, in Matthioli eruditissimis Commentariis in Diosc: ubi Ornum fraxini speciem esse docet.

Τὰ πλεονάζουσα. lege τὰ πλεονάζουσα. Βυμιλίας. Hic bene arguit, ut in βύλλουσι. Intelligit ampliatorem fraxinum, ex qua hasta & Homeri tempore (cui itrenuus ὀμυλίας) fiebant, & nunc Helvetiorum illa longissima tela que vocamus picques.

Ἐστὶ δὲ. Hic δὲ, ut sæpe alibi, in distinctione ponitur ἀπὸ τ' ὄμυα, non verò pro autem. Ostenditur enim diversa natura. Et infra μιλίας corruptè legitur pro μιλίας, ut supra cap. 4. ubi ista ferè ad verbum. Sic in Philosophi dictis nulla testabitur contradicção.

que. Alii situ, &c. Vbi quæ de fraxinis foliis subjungit, de taxi foliis dixerat Theophrastus. Suprà monuit, ipsum μιλία καὶ μιλίας historiam consudisse.

Ἐπιχειρήσειον. τὸ δὲ ὅλον ὄρεϊ ἰσπίου πρὸ ἀφύλλου. Substituto, in teera dū fidelius exemplar consuluerit, ἐπιχειρήσειον (vel potius ὑποχειρήσειον: subsidens enim ac dependens josa fraxinis. Pendula efficit præter pediculi imbecillitatem multitudo.) τὸ δὲ δὲ καὶ ἀπὸ, ὡς περ εἶποι πρὸς μισοφύλλου.

Τῶν μὲν, nempe φύλλων τ' ἡμικυνοτέρως μιλίας. Et λούκη, ἢ πρὸ μιλίας, non verò populi.

Ἐν λούκῃ. Hic locus Plinii errorem coarguit, ita scribens lib. 24. cap. 8. de fraxino: Semen ejus foliis inest, &c. Non enim semen in ejus foliis, sed in siliquis foliis modo latis: vocantque ὀρνιθόμορον ab avis linguæ similitudine. Fraxini figuram cum pilulis seminibusque exhibemus. Arborem autem suis foliis convertitum rectèque expressum habes jam, in Matthioli eruditissimis Commentariis in Diosc: ubi Ornum fraxini speciem esse docet.

Τὰ πλεονάζουσα. lege τὰ πλεονάζουσα. Βυμιλίας. Hic bene arguit, ut in βύλλουσι. Intelligit ampliatorem fraxinum, ex qua hasta & Homeri tempore (cui itrenuus ὀμυλίας) fiebant, & nunc Helvetiorum illa longissima tela que vocamus picques.

Ἐστὶ δὲ. Hic δὲ, ut sæpe alibi, in distinctione ponitur ἀπὸ τ' ὄμυα, non verò pro autem. Ostenditur enim diversa natura. Et infra μιλίας corruptè legitur pro μιλίας, ut supra cap. 4. ubi ista ferè ad verbum. Sic in Philosophi dictis nulla testabitur contradicção.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Σφοδαίμια. Latinis acer, vel, ut apud Solinum legitur, aceris dicitur; ab acutie folii; vel, quod acra artificum ingenia ejus præstantia exercent. σφινδαιμῖον quasi σφινδαίμια à robore, vehementia, duritie vocatur. Suidas σφινδαίμια τερρῶν, ἰσχυρῶν. Hinc apud eundem σφινδαίμια ἰσχυρῶν. τοῦτο γὰρ τὸ σφινδαίμια ζύλου σκληρόν.

Δύο γένη. duo, inquit, vel tria esse aceris genera. Plin. lib. 16. cap. 15. decem inquit, esse aceris genera. Nant ita in titulo capituli: De aceris generibus decem. Corruptum codicè Doctiores scribunt, leguntque: De aceris generibus tribus. Malunt alii vulgatam servare lectionem, sed unde decem genera? Duo, ajunt, videtur genera facere, ex Gallico albo, & Rhætico sive Istrico venoso; tria deinde genera ex Græcorum campestri, montano, ac zvgia: Ut autem omnes ferme arbores in marem & fœminam dividuntur, ex quinque illis generibus, si mares ac fœminas separet, fient decem. Sic tiliæ duo recenset genera, marem & fœminam. Nisi hæc fuerit mens

Plinii, numerus ille constare non possit, sed utrum hæc fuerit mens Plinii, quis facile dixerit? Ego hæc fuisse Plinii sententiam; Alios aceres statuisse, duos, ut quidem Latinorū & Græcorum nonnulli; Alios verò, tres; & hæc opinionem quorundam Græcorum esse. Hincque scripsisse Plinium: De aceris generibus tribus. In re dubia nihil afferere præstat.

Ἐπερὶ δὲ ζυρία Dicitur ζυρία quasi, conjugalis; quod ad ζυρία Latinis juga, quibus boves junguntur, conveniat. Vitruvius lib. 2. cap. 9. Carpiniis, quod ex minima ignis & terreni mixtionē, aceris autem & humoris summa continetur temperatura, non est fragilis, sed habet utilissimam tractabilitatem. Itaque Græci, quod ex ea materia juga jumentis comparant; quæ apud eos ζυρία vocitantur, item & eam ζυρία appellat. Iuga & nunc ex hæc confici testatur Benedictus Curtius Symphorianus. Vide cap. 5. lib. 1. Hist. Recte etiam Gama carpinum vertit: Plin. loc. cit. Tertium genus ζυγίαν rubentem fissili ligno, cortice livido, & scabro. Hoc alii generis propriis esse

Acer Major. Acer Lob.

esse malunt, & Latine carpinum appellant. Male viri doctiss. hanc opulum Columel. putant, opulus corno similis. Columel. lib. 5. cap. 7. Cui rei maxime videtur idonea opulus, est ea arbor corno similis, quin etiam cornus & carpinus &c.

Κληρότροχον. Corrigunt, ἰσότροχον. Quia apud Plinium loc. cit. legitur, ἔπιλοιοι γενεῖ ἰσότροχον ὀνόματι. Corrigunt, cursivenium, id est, ἰσότροχον, quod venis intercurrentibus distingueretur. Nos vulgaram servamus lectionem, κληρότροχον; sic dictū aceris genus, quod lecti ex eo fierent torno currente, vel, quod rotulæ ex eo tornarentur, subiecta pedibus lectorum, ut docet Theoph. lib. 5. cap. 8. σφινδαμνός τε καὶ ζυρία αἴθρῃ τε κληροτροχόν, καὶ αἴθρῃ τε ζυρία τῶν λοφέρων.

Docet in quibus carpinus sive ζυρία, & acer σφινδαμνός differant. Recentiores σφινδαμνός nomine ostendunt arborem cuius iconem apposuimus. Procera, ramosa ac speciosa arbor est. cortice mediocriter lævi, non adeo scabro, materie interiore tenera, ac tractabili: Ramos expandit in omnem partem complures, circa quos folia magna, lata, angulosa, modica lanugine circa venas obducta, quinquepartita, vitigineis satis similia, sed molliora, lævioraque, superius viridia, inferius candicantia: pediculis suffulta rotundis, vitis viniferæ longioribus, tenuibus, rubentibusque. flores racematim dependent ex albedo herbacei: Succedunt fructus oblongi bini, ex adverso coherentes, circa annexum nuclei conceptaculo tumentes, reliqua parte plana, ac membranæ instar tenui, ephemeri, aut interiorum cicadæ alarum similes, nuclei candidi, & exigui sunt. Aceris hoc genus Gallis plasne dicitur. Quæ res errandi occasionem quibusdam præbuit, qui hanc arborem pro platano habuerunt: non esse platanum probatur, quod pilulas non ferat asperas, sed fructus quales diximus: Deinde, quod nullo pulvere hujus folia conspersa sint. Vide lib. 4. ubi de platano agitur. Acer jam descripta major vocatur, & creditur σφινδαμνός: Alii κληρότροχον esse volunt, quorum opinio non improbo. Nam κληρότροχον esse puto genus σφινδαμνός, ad lectos conficiendos utilis. Reperitur & minor acer, quam ἄλλοιον docti putant: sed ἄλλοιον & σφινδαμνός unum esse genus, inferius docebo. Minor acer, cuius iconem addidimus, frequenter in arborem adolescit, sæpe verò fruticis in modum humilis permanet, cortex hujus similiter lævis existit, ulmo non dissimilis, fragilior tamen, ac tiliæ substantia similis. Interior ligni substantia alba,

tenera, tractabilis, recta, & fissilis: ramos expandit numerosos, multis latis foliis, uti prioris angulosi, quinquepartitos, quandoque angulis tantum ternis (quod in

Acer minor Didon, major Lobel.
Clinotrochon anguillare.

priore etiam observavi) lævibus, glabris, fanticulæ foliis, tum magnitudine tum splendore, ferè perfimilibus, sed profundius incis; pediculo longo rubente adhaerescens: Flores sunt veluti majoris, herbacei, paucis intus staminibus, neutiquam racematim, sed in umbellis exeuntes: Fructus similiter similes, bini ab uno pediculo dependent. tenues virgæ, folia, & nondum aridi fructus, modicum lactei liquoris remittunt, si incidantur. Primam acerem, quia lectis conficiendis idonea magis, κληρότροχον vocabimus: (sic enim doctis, placet) Alteram, minorem acerem, vel, ut aliis placet, σφινδαμνός dicemus. Utraque cum delineatione Theophrasti satis convenit: quam verò carpinum vocant, an satis conveniat, inquirendum. Caudice assurgit procero, cortice inalicante, nonnihil aspero, ac scabro, ligno solido, ac tenaci. Rami in latitudinem effunduntur, foliis circumvestiti latis, haud angulosi, sed ad ulmi folia accedentibus, nisi teneriora essent; Inter hæc triangularia quædam racematim dependent, juxta quæ capitula, cicerum magnitudine, in quibus fructus sive semen, radix firma crassaque. Non est carpinus Theophrasti. Carpinus enim aceris species, acer folio platani, dissecto, anguloso; huic folium neutiquam dissectum, aut angulosum, platano simile, sed ulmum. Carpini materies flava crispæque, hujus alba, minimeque crispa. Carpinus corticem habet tiliæ scabriorem, colore sublivido; hæc cortice constat tiliæ molliore, cinereo, aut albicante. An veteribus arbor hæc cognita, ex capite de ulmo cognosceret lector. ζυρία montana acer est, quam in marem & scæminam distinguunt, mas colore magis flavo, ligno duriore, & magis venoso, magisque crispo, citius floret; scæmina tardius, & ligno est pallidior, minusque crispo. Germani, ut Bauhinus refert, ob flexuosos venarum cursus, ad opera lautiora utuntur, lignum nobile vocantes: Ex hujus radicibus cochlearia pulchra conficiuntur. Rusticis Cretensibus asphendamos montana dicitur. Acer, inquit Bellonius, lib. 1. cap. 17. obser. in frigidis montibus nascens à rusticis asphendamos nuncupatus, in monte Ida crispior est materia, quam usquam alibi.

ἔυλον. Scribe φύλλον. Nam folia aceris plataniæque, quo scribit Theophrastus modo, differunt, Omnino falsum materiam

materiam platani acericque in findendo similem esse. Folia aceris ambitu five divisura platani sunt, non tamen adeo profunde acta, angustiora tamen, nec ita completa circinatione, uti ex intuitu pictura hæc docet.

Σχίσμαθ'. Ipsa ratio sic legendum docet, Comprobat autopsia, malè in Aldino & Bas. codice σήμαθ' legi. Scribe etiam cum doctiss. Constant. & πολύνηθ', non ut in Ald. & Bas. scriptum est & πολύνηθ' & c.

Πυρρύτερον. Si ruffior cortex quam picea, qui ὑποπίλον sublividum. Lege cum Theodoro πυρρύτερον. Vide cap. 4. lib. 5. ubi πυρρύτερον esse tradit. Scribe etiam ἀκμυπή vel δυοκαμπή, ut Theodorus legit: malè ἀκμυπή in Ald. legitur; fragilis enim, qui flecti nequit.

Καὶ ζυγία Theod. καὶ ἔλαγ ἑξ ἑδὼν τὰ πολέισα, καὶ αἱ τῆς ζυγίας, καὶ αἱ τῆς λακκίας. Vult utriusque tam flavæ, quam albæ aceris radices paucas esse, non multum descendere, sed per superficiem telluris repere, crispasque magna ex parte esse.

Οἱ δὲ τὸ πρὸ ἰδύμπου Quæri solet, de quo Olympi monte hæc intelligi debeant, Mysio an Macedonico? Supra dixit, riguis in locis nasci potissimū acerem ex Idæorū sententia, statimque addit de Olympi accolis. Mysius Olympus vicinus Idæ. lib. 4. Eos montes jungit. Ptolemæus Olympum hunc Mysium collocat in regione Ponti & Bithyniæ. Ad Theophrasti verba si diligentius attendamus, non Mysium, sed Piericum Olympum, qui in Macedonia est, intelligit. Nam zygian inter eas recenset arbores, quæ in Macedonia non sunt campestræ, sed montanæ. Vide cap. 4. hujus libri. ἴδρα θ' πρὸ τοιαύτῳ δρέϊναι, αἰ δὲ τοῖς πεδίοις ἐφύεται, πρὸς τὴν μακεδονίαν ἰδράτη, πύκη, ζυγία, φήγῃ & c.

Τὴν δὲ ζυγίαν ὀρεινὴν & c. Verba Theophrasti contra mentem ipsius reddidit Plinius lib. 16. cap. 15. Græci situ discernunt. Campestre enim candidum esse, nec crispum quod glinon vocant: montanū verò crispum duriusve, etiamnum è mascula crispum ad lautiora operâ. Tertium genus ζυγία rubentῆ, fissili ligno, cortice livido, & scabro. Non tria genera hic facit Theoph. sed duo tantum. Nam zygia eadem cum montana, quæ ad lautiora opera expetitur. Falsum est situ tria discernere generâ. Tria genera fecisse scribit, reliquos duo. Tria illa genera nulquam docet, situ distincta fuisse. Immo tertio generi nomen impositum, quod ad lectos conficiendos magis esset idoneum.

Τὴν δὲ σφινδαμνον. Hæc verba ostendunt supra legendum γίνεται ἢ μάλιστα ἢ σφινδαμνον δὲ τοῖς ἐφύδρσι. De utraque enim verba illa accipi nequeunt. Nam ζυγίας locis montanis nasci certum: campestribus, quæ aliquando humida, sphendamnon.

Ἐἰταὶ δὲ πρὸ τῶν ὄρει & c. hæc verba de ζυγία accipi debent. Nam talem eam supra descripsit, ἢ ζυγία ἑξ ἑδων, καὶ ἔλαγ.

Τὴν δὲ πιδύγκου. Hoc genus Plinius Gallicum vocat, quod in Italia transpadana & trans Alpes nasci refert. Gallicum Latini vocant, quod in Gallia Cisalpina & Transalpina plurimum nascatur. Verba Plinii examinanda. Acer ejusdem ferè amplitudinis, operum elegantia, ac subtilitate, cedro secundum. Plura ejus genera. Album, quod præcipuè candoris, vocatur Gallicum, in Transpadana Italia, transque Alpes nascens: Alterum genus, crispum macularum discursu, qui cum excellentior fuit, à similitudine caudæ pavonum nomen accepit, in Istria, Rhetiaque præcipuum: E viliori genere crassivenium vocatur. In antiquiss. Veneto codice scriptum est, ac subtilitate citro secundum, Citrus θύια θύιας lignum præstantissimum, ut infra dicam. Alterum genus crispum & c. Non est idem genus cum eo quod κλωνόερον Stagiritæ vocabant, sed zygia, quam Theophrastus crispam inquit esse, Plinius ad finem capitis ex aliorum sententia, genus proprium. Qui cum excellentior fuit. Malè corrigunt, quod cum excellentius fuit, ut rectè monet, Cl. Salmat. Nec enim ad aceris genus id debet referri, sed ad venarum discursum. Nam excellentior in illo aceris genere reperitur, & pavonū caudæ oculos imitatur, & inde nomen habet. Ita & de citri maculis lib. 13. cap. 15. tradit, cui secundam dignitatem obtinebat acer; Sunt & undatim crispæ, majore gratia, si pavonum caudæ oculos imitentur. Idem Plinius Cap. sequenti. Pulcherrimum verò est bruscum, multoque excellentius etiamnum molluscum. tuber utrumque, arboris ejus (aceris) bruscum intortius crispum: molluscum simplicius sparsum (rectiori venarum discursu.) Et si magnitudinem mensarum caperet, haud dubiè præferretur citro. Nunc intra pugillares lectorumque silicis aut laminas raro usu spectatur. E brusco fiunt & mensæ nigrescentes. Scribe cum doctissimo Dalecampio; Lectorumque silaceas laminas, id est,

luteas, & veluti file tinctas, qui color aceris in cauda pavonum conspicitur. Silaceas. Voce hac utitur Plinius lib. 35. cap. 7. Quatuor coloribus folis illa immortalia opera fecere, ex albis Melino, ex silaceis Attico, ex rubris, & c. Silaceus à file. Sil, pigmenti genus, luteum colorem, quemadmodum ochra reddens. Vide Plin. libr. 34. cap. 12. Reperitur etiam apud Vitruvium lib. 5. cap. 7. Malunt alii legere sicilicia, & laminas; id est, secamenta, à siciliendo, quod verbum fecare significat. Rei tamen rusticæ scriptores peculiari significatione sicilire dicunt, quæ fœnificæ præterierunt. Corrigunt alii, lectorumque solidos, aut laminas. Loquitur de brusco & mollusco, quæ sunt aceris tubera. Bruscum, inquit, intortius — citro. Quod magnitudinè mensarum non caperet. Ex eo fiebant solidi lecti, vel laminæ, quibus operiebantur lecti. Lectorum solidi, ut asperi farculorum, cassâ lignorum, inhumana litorum, & similia sexcenta. Hanc lectionem ex manuscriptis hauserunt codicibus, in quibus lectorumque silicis legitur, ex littera d. divulsa, factum est, ci. unde silicis pro solidos. Nobis prior correctio magis arripit. Notandum, brusci aliquod vestigium Gallis Hispanisque superesse, sed de alia planta intelligi. In montibus Pyrenæis, Narbonnensi Gallia, locisque aliis Hispaniæ finitimis, maximè circa oppidum dictum Limons, haud procul Carcaffona, radices buxi, quarum illic magna est copia brouchin appellatur, quas potissimum Belgæ ac Germani ob maculas varias, ac flexuosos venarum discursus, ad opera excellentiora expetunt atque emunt.

Γλίνον. Corrigunt γαλάτιον, quia Plinius ait. album quod præcipuè candoris vocatur Gallicum. Gaza etiam Gallicum vertit. malè, Plinius eodem hoc capite scribit; campestre enim candidum esse, nec crispum quod glinon vocant. Apertè γλίνον vocari testatur. Quin ipse Theophrastus vulgatam probat lectionem, hoc eodem libro cap. 4. ἔκαστον, σφινδαμνον δὲ τὸ πρὸ ὄρει πιδύγκου ζυγίας καλοῦσιν, αἰ δὲ τὸ πιδύγκου γλίνον. Ita illo loco legitur. utrum γλίνον an γλίνον legi debeat, difficile est judicare.

Est δὲ μελίος & c. μελία fortè à μελίζω, trünco, nomen accepit, quod homines ea truncarentur; Hastæ enim ex ea fiebant. Ad hastas aliaque militaria instrumenta faciendâ, ob firmitatem & rectitudinem maximè idonea fraxini materies. Hesiod. in Scut. Herc.

— Ἀπὸ δὲ ἀμφὸς κίρσι τίνοντι Ἀνδροφόνου μελίη.

Ambrosque rotundit tendines
Homicida fraxinus, id est, lancea.

Homerus Iliad. 5. aliisque locis plurimis.

Πηλιάς ἦεν μελίη. ἄρχε δὲ ἀσπίς ὑπὸ αὐτῆς.

Pelias transfixit fraxino, resonuit verò scutum sub ipsa.

Latini etiam fraxinum pro hasta ponunt, Statius.

— En infandos belli potura cruores.

Fraxinus. Ovid.

Et coryli fragiles, & fraxinus utilis hastis.

Græcis præterea τριόζω hoc est trinodis vocatur, quod ramos prægrâdes, ordinatos, & numero pares habeat. Sed à paribus ramis quomodo τριόζω dici possit, non video. τριός τρία, τρις numerus impar. Fraxini fructū officinæ à figura linguâ avis & anserinâ, δριθόγλωσσος vocant. Est enim nonnullarum volucrum linguis affinis. Ante multos annos nomen hoc obtinuit. Græcos enim barbaros semen fraxini λεχάδιον vocasse ex Myrepe constat. Apud quem antidoto 65. legere est ἀνίστα, στήπαιος λακκῆ, λεχάδιος ἀνὰ <. 5. Fraxinus vulgata satis arbor; hujus duo genera Theophrastus tradit, ipsamque arborem luculenter satis describit, quæ de ea tradit examinare aggredior.

Ἐύιον Theodorus crassis venis. Verte nervosum. Ἐύιον ἔύλον materia cui nervi, fibræ elegantes. Alta & procerâ arbor fraxinus est, caudice assurgit recto, crassitudinis subinde haud exiguæ, frequenter mediocris, cortice contegitur levi, lignum albidum, leve, durum, crispum, nervosum. ramuli hujus teneriores, recensque enati geniculis aliquot nodosi sunt, medullamque intus habent candidam & fungosam, sed vetustiores totilignosi, geniculis ac medulla carent.

Ἡ δὲ πεπιστότερον. Fraxinum alteram (quam humilena dicit,) materiem habere ait scabriorem, duriorem, flavio-rem. Falluntur ergo qui ornum fraxinum humilem afferunt. Corticem quidem habet lævem; sed interior ligni substantia minus crispa est, coloratior, sed minus quàm fraxini dura. Contrariū Theoph. & mendi nec ulla suspicio. Plin. lib. 16. cap. 13. Græci duo ejus genera fecere, Longam, enodem, Alteram brevem, duriorem, fuscioremque (ἑμυρτότερον Theoph.) laureis foliis.

Fraxinus Com.

Διφυαδὴ πλατύφυλλον δάφνης. Ergo duo lauri genera Theophrasto cognita, quod ex cap. sequenti etiam constat, ubi tenuifolia meminit. Hac occasione lauri historiam enucleabimus. Laurus antiquioribus Græcis δάφνη. Fuit hæc Apollini sacra ac dicata.

Virg. Ecl. 7.

Populus Alcide gratissima, vitis Iachos, Formosa myrtus Veneri, sua laurea Phæbo, Phyllis amat corylos, illos dum Phyllis amabit, Nec myrtus vincet corylos, nec laurea Phæbi.

Apollini grata ob multas variasque causas; quarum prior ac vulgaris, quod Apollo Daphnen amavit, quæ mutata in laurum fuit. Nicand. Scholiast. in Alex. καπιτῆρι ἢ χαίτην δαφνίδα εἶπε, διὰ τὸ πλεῖον κερύου διακρινόμενον τὸν ἀπόλων, εἰς πῦρ τοῦ φυτῶν μεταβληθῆναι. ἢ οὐ ἔχει καὶ τὸ ὄνομα δάφνη γὰρ, ἢ καὶ ἐπὶ τῆς καὶ δάφνης ἰδίᾳ αὐτῆς μεταβληθῆναι εἰς τὸ φυτόν, ἢ αὐτὸ, τὸ φυτόν ἐστὶν αὐτὸ. id est, Dixit poeta; Coma vocavit comam Delphicam. ob persecutam Coram ab Apolline, atque idcirco in hanc plantam conversam, unde nomen plantæ, Daphne autem Core dicebatur. Apollo autem videns hanc in plantam conversam, ex ipsa planta coronam fecit. Fuit hæc Daphne, ut Metamorph. lib. 1. refert Sulmonensis poeta; Penei amnis filia, omnium virginum quæ erant in Thessalia pulcherrima, adeo, ut ipsos caperet Deos. Apollo cum ejus formam conspexisset, expalluit, quam cum neq; precibus, neq; pollicitis adire potuisset, vim ut inferret, constituit: illa cursu ejus conspectum effugere cupiens, patrem invocavit, ut virginitati suæ, quam promiserat, perpetuum ferret auxilium, quam ille, auditis precibus, Deorum ut vim effugeret, in laurum convertit.

Cui Deus, at quoniam conjux mea non potes esse, Arbor eris, certè dixit, mea. Semper habebunt Te coma, te citharæ, te nostræ lauræ pharetræ. Tu ducibus lætis aderis, cum læta triumphum Vox canet, Et longas visent Capitolia pompas. Postibus Augustis eadem, fidsissima custos. Ante fores stabis, mediâque tuebere quercum. Utque meum in tonsis caput est juvenile capillis, Tu quoque perpetuos frondis semper gere honores.

Paulò aliter hanc fabulam narrat Cassianus Bassus in Eclogis Georgicis lib. II. cap. 3. δάφνη λαύριον ποικίλον ἡρώδης θυγάτηρ Ὀδυσσεύου. ἐρωθεὶς ἐν πύργῳ δάφνων, αἰς τὸν ἑσπέρου ἰδίᾳ κατελαμβανόμενης ἐν αὐτῆς ὑπὸ τῆς φασὶ δάφνης τῆς μετὰ τῆς ἐπὶ τῆς δάφνης. τῆς ἢ γῆς περιουρῆσθαι αὐτῆς

φυτὸν ἀναδεδόσθαι, ἀπόλων θρασύμεινον ἐξ ἐπὶ τῆς δάφνης, ἐπὶ τῆς δάφνης δάφνη ἀναδεδόσθαι. λαύριον ἢ ἀπὸ τῆς φασὶ πλοῦτος, ἐπιφαινοῦτο. Daphne Ladonis fluvii filia fuit pulcherrima. hujus amore percitus Apollo, eam ut dilectam insequeretur: quam igitur apprehenderetur ipsa à Deo, supplicasse fertur matri Terræ, & ab hac suscepta esse: cum autem statim pro ipsa arborem redderet, Apollo ea conspecta, obstupuit, & arborem quidem à virgine, Daphnen, hoc est laurum æquivocè appellavit; ramo vero à planta accepto sibi coronam fecit. Fabellam hanc exscripsi, ut locus Galeni, qui Lib. I. τῶν τόπων, cap. I. circa finem reperitur, faciliùs intelligi possit. διονυσιασθὸν φύλλον ἀπὸ τῆς καὶ χυλῆς, καὶ δάφνης φύλλον ἀπὸ τῆς καὶ χυλῆς, καὶ λαυροῦ φύλλον διονυσιασθὸν τενερόν, & succi foliorum Ladonidis tenerorum, succi calliceros; id est, succi foliorum cindrosæmi, lauri, & fœnigræci. Vide cap. de androsæmo & fœnogræco. Ladonidis folia lauri sic dictà à Ladone fluvio parente Daphnes. Malunt alii à Latona Apollinis matre; propterea quod Apollo Daphnen puellam, etiam in laurum jam mutatam, ut amicam amavit, ut sic laurus patronymica voce ab illa appellata sit Ladonis. Hoc quidem modo ut à λαύριον, quæ Latona Græcis est, primum fiat, λαυροῦ, patronymicum masculinum, Latoides, hoc est Apollo, & ab hoc λαυροῦ fœmininū, Larois, hoc est Daphne; deinde verò insuper quoque Dorico more, mutato ἢ in α, & τ in σ infertoque ἢ ex λαυροῦ, formetur, λαυροῦ, quæ vox Latonæ nurum, id est, Daphnen ipsam significet; & quia in laurum est mutata, consequenter etiam laurus Ladonis, quemadmodum Daphne Græcis appellatur. Hæc nimis longè petita videntur. Prior opinio arridet, & huic favet Cassianus Bassus. Dantur & aliæ causæ cur Apollini Sacra hæc arbor, nempe quod naturæ ipsius conveniat Apollinis. Arbor enim natura calida, cujus folia & fructus calciantur vehementer: Apollo ignis ipse, ut pote Sol. Cass. Bass. loco citato; καὶ πῦρ τὸν αἰ παλαιὸν τῶν δάφνων καὶ λαυροῦ, ὅτι πῦρ ἀπὸ τῆς δάφνης, καὶ ἀπόλων πῦρ. ἢ λαύριον γὰρ ἐστὶν ὅτι καὶ ἀπὸ τῆς δάφνης καὶ ἐπὶ τῆς δάφνης ἐκ ποσῶν δαίμονος. & hanc veteres Apollini consecrarunt, quod igne plena sit planta, & ipse Apollo ignis. est enim sol, Unde etiam demonibus adversatur. & ubi laurus fuerit, inde Demones recedunt. Lunæ imaginem cum laureum ramum tenere pingunt, significant, ut Ptolomeus in Almagestra docet, illam colorem una cum lumine à sole accipere. Est & alia causa cur Apollini grata. quod, ut Plinius ait; lib. 15. cap. 30. spectatissima in Parnasso monte nascatur. Accedit quarta ratio; αἰσθητὸν ὅτι ἐπιφαινοῦτο ut Hesiodi scribit scholiast. valet ad instinctus divinos, id est vaticinia: ideo laurus μεμπῆς φυτὸν & apud Lycophronem, vates dicitur δαφνηφάρον.

Δαφνηφάρον φοβεῖται ἐλαμῶν ὄπτα.

Hinc Etyim. auct. & Eustathius collegerunt, laurum δάφνην dici, à δά intentionis particula, & φνὴ quasi φωνή, id est vox. Laurum gestabant, & admodorabant, qui Vaticinandi scientia callere volebant. quod ex Hesiodi versibus in Theogonia probatur.

Ὡς ἴφασον κούρεν μεγάλα διὸς ἀρπύριαι, Καὶ μοι σκῆπτρον ἴδον, δάφνης ἰερῆ καὶ ὄρεν, Δαφνηφάρον θηρῶν. ἰεράδων ἢ μοι αὐτῶν ὄρεν, ὅτε κλυοίμεν πῆ τ' ἰερόμενα, αἰετ' ἰοῦνται.

Sic dixerunt filie Iovis magni veridicæ, Et mihi sceptrum dederunt lauri perviridis ramum Decerpere mirandum, inspirarunt autem mihi vocem Divinam, ita ut scirem tam futura quam præterita

Laureum ramum Hesiodo, non tanquam poetæ, datum fuisse satis ostendunt versus postremi: Inde tamen non sequitur, poetas non esse lauro coronatos.

Virg. lib. 3. Æneid: Rex Anius, Rex idem hominum, Phæbique Sacerdos, Vitis & sacra redimitus tempora lauro Occurrit.

Hujus arboris coronæ, Apollinis templis appendebantur, & vates iis coronabantur, dicebanturque laurinis foliis vesci, Lycophron.

Ἀπὸ τῆς φασὶ χύσσει πημιμυθῆ βολῶ Δαφνηφάρον φέβου ἐκ λαυροῦ ὄπτα Σφίγξος μελαίνης γῆριον ἐπιμυμυθῆ.

Sed immensum fundendo, confusumque clamorem Laurivoro vaticinata est ore Nigræ Sphingis vocem imitata.

Huc allusum est à Tibullo. Vera cano, sic usque sacris innoxia lauris Vescar, & æternum sibi virginica.

Vaticinationis ergo arbor laurus, Geoponicor. auctor, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν συμβόλων ἐξήλθε τὸ φυτόν. καὶ γὰρ ἀποφύγη καὶ τοῦτο πῶς καὶ ἐν σφραγίσιν ὀνομάζουσι; καὶ χρησμοδῶν γὰρ ἐν σφραγίσιν ἀποφύγηται. — ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς μαντικαῖς κηρύττες αὐτὸ, καὶ γὰρ αὐτὸ ἀποφύγηται ἀποφύγηται ἀποφύγηται. At ex eo tempore vaticinationis signum arbor fuit: Et quod non minus conveniens est, puellam quoque; Sophronem, hoc est, sobrietate nominant; vaticinatio enim ex sobrietate provenit — sed Et in vaticiniis ea accensa, prophetiae assistentiam invenisse dicuntur. Laurus, inquit Serapio, dormientium capite apposita, facit, ut videamus vera somnia. Plura qui hac de re velit, legat Paschali De coronis doctiff. librum, adeat eruditiss. Caelium Rhodiginum cap. 7. lib. 5. Non tantum vates gestabant, ac coronabantur lauro, sed etiam poetae, ut ex versu Asclepiadis in Homeri statuam colligitur.

Καὶ σοὶ κρηδιστήλον ἔγχεσά μιναι, αἰεὶ πάσαι
Ὀρεῖαι δαφνῆς ἰσθμὸν ἀκρυσόνα.

Et tibi pulchra habentem folia incolumes omnes ultra,
Porrexerunt lauri sacrum ramum.

Horat. Lib. 4. oda. 2.
Fervet immensusque ruit profundo,
Pindarus ore
Laurea donandus Apollinari.

Lib. 3. od. 30.
— Et mihi Delphica
Lauro cinge volens Melpomene comam.

Nec tantum ipsi poetae laurum gestabant, sed etiam qui poetarum carmina recitabant. & βαψιδά dicebantur. Poetae vero qui carmina propria recitabant, in manu laurum tenentes, dicebantur ἐπιβάδων ἄδων. Callimachus.

Καὶ τὸν ἐπιβάδων μέγαν ἑφαισάδωρον
Ἡσυχίως ἦεν δὲ δαδὲν ἄδων.

Et super virga splendentem sermonem
Continua serie cantabat acceptus.

Ex his ἐπιβάδων ἄδων rem antiquiorem esse βαψιδάδων constat. Apud antiquos lauri myrtisque ramus, in conviviis circumferrebat pro lyra, cum qua accumbentes, qui fidibus nesciebant, scholia, id est, convivialia carmina cantabant. Hesych. μυρτίνης κλάδον ἢ δαφνῆς ὡς καὶ ποτὶν ἡ συνήθης διδίασ τῶν ἀνακειρόμεν ἐν διαδοχῆς, ἵνα τὸ ἀπὸ ἀπὸ βαψιδάδων. Myrti laurique ramum consuetum erat dare accumbentibus, per vices, super quo pulsarent loco barbiti, id est, instrumenti musici. Lauri folia veteres in conviviis apponebant, & commedebant, ut scriptum reliquit, Lib. 4. Deipnosoph. Athenæus κρηπτείν αὐτὸς (ἐπιβάδων) ἐπὶ τῷ δειπνῶν ἐν φύλλοις δαφνῆς ὡς καὶ κρημμάτιδας ἢ ἀποφύγηται τὰ φύλλα, αὐτὰ ἢ φασὶν κρημμάτω. ἐπὶ δὲ ἔτος ἡ τῶν πάλαι φύλλα δαφνῆς τε γρημμάτιδας, καὶ κρημμάτιδας ἢ δαφνῆς ἐν τῶν κύκλωσιν φασὶν ἔτι φύλλα οὐ δειπνῶν κρημμάτιδας ἢ δαφνῆς τῶν γρημμάτιδας, præbebant epeclum (epecla sunt post cœnam bellaria) lauri foliis obvolutum, quod avidè post cœnam vorarunt (loquitur de epeclis quæ pueris dabantur) qua de causa nuncupabant lauri folia cammatidas, & p̄fecta ipsa cammata (Dio-cles φασὶν liba dici vult à verbo κρημμάτω ἀντιδὸν, abforbeo κρημμάτιδας verò, quibus liba involvebant, à κρημμάτω flecto, involvo. κρημμάτιδας ergo αὐτὸς κρημμάτω τῶν φασὶν.) lauri folia pro bellariis habita fuisse. Sic docet Callias, sive Diocles in Cyclopius. Time tolles folia lauri (ἀντιδὸν δαφνῆς) le-ge) suavia quæ inter bellaria apponi solent. Pompejus Lenæus (ut Plin. libr. 15. cap. 30. tradit) Delphicam & Cypriam laurum mustaceam appellavit, quod mustaceis subjiceretur. Hinc apud Ciceronem lib. 5. Epist. ad Attic. 20. querere lauream in mustaceo. Mustacea sunt lenia cibaria ad stomachum reconciliandum; & fercula facillimæ digestionis, quæ dabantur iis qui crudi & imbecillioris erant stomachi; Mustaceos, inquit Catò, sic facito, cap. 121. Farina siliginæ modium unum, musto conspergito, anisum, cuminum, adipis p. II. casei libram, & de virga lauri devadito, eodem addito. Et ubi defixeris, folia lauri subtus addito, cum coques. Queret quis, cur lauri folia bellariis & mustaceis addiderint veteres, cum non sint usque adeo grato sapore, ut pro deliciis haberi possint: Dicendum, non addita fuisse laurina folia saporis gratia, sed sanitatis: scribit enim Γεοπονικὸν auctor lib. II. cap. 3. ὑγείας εἶναι ἰσχυρόν. ad sanitatem esse efficaciat, id est, ad valetudinis conservationem conducere. λέγουσι, inquit, Cassianus Bassus, δὲ καὶ τῶν αἰεὶ τῶν δαφνῆς, ἐπὶ ὑγείας ἰσχυρόν ἐστίν. ἔστιν καὶ φύλλα αὐτῶν ἐπιβάδων ὅς ἀρχοῦσι ὡς τῶν δειπνῶν τῆ ἀποφύγη τῶν ἰανουαρίου μηνός, καὶ ἰσχυρόν. Dicunt insuper & de lauro quod sanitatem videlicet efficiat, unde etiam folia

ipsius Magistratibus à populo prima Ianuarii mensis, id est, Calendis, porrigebantur, et emq; carica. Idem refert Macrobius Saturnal. libr. 1. cap. 12: sed mense Martio id factum fuisse non Ianuario, tradit. Eodem quoque, inquit, ingrediente mense (Martio) tam in Regia, curiisque atque flaminū domibus, laurea veteres, novis laureis mutabantur.

Ovid. Lib. 3. Fast.

Laurea flaminibus quæ toto perstrit anno
Tollitur, Et frondes sunt in honore novæ.
Ianua tunc Regis posita viret arbore Phæbi,
Ante tuas idem curia præsa fores.
Vestra quoque ut folio niteat velata recenti
Cedit ab Iliacis laurea cana focis.

An ob causam allatam ex Cassiano renovabantur lauri, affirmare nequeo. Verisimile fit, lauri ramo, veluti virtutis præclarissimo symbolo, quemvis admonitum fuisse, ut, sicut in foribus renovabatur laurus ne arefceret, ita non fineret in se exarescere virtutem. Ut ramus lauri, amissa viriditate sit præda ignis, ita virtus cæpta tantum non continuata excipitur inhonesto fine. Sed nihil impedit propter jam dictam rationem ex Cassiano, appensos fuisse lauri ramos foribus Principum. Certè eam ob causam Tutelæ sacrarunt, quod in locis ubicunque vel lata, vel affixa fuerit, incolumitatem præbeat. Neque aliam ob causam Æsculapii caput laurea redimitum legimus. Columba quoties ægrotare incipit, lauri folio decerpro, sibi ipsi imedetur. Palumbes, graculæ, merulæ, perdices, lauri folio annum fastidium purgant. Corvus occiso chamæleonte, lauro infestum virus extinguit. Picam fama est; ubi ægrotat, lauri folia in nidum congerere, illisque morbum arcere. Ob has aliàsve causas Ægyptii sacerdotes in hieroglyphicis, per picam lauri folium ore tenentem, indicant hominem sibi medentem. Videt lector, cur lauri folia antiquitas bellariis addiderit. Accedit alia ratio; nolebant sibi vinum nocere, vel potius, cum vinosi essent, vinum tamen redolere nolebant, ut sobrietatem mentirentur. Qui multum vini ingurgitant, solent odorem gravem emittere, & quandoque nihil præter vinum olere: hunc ut obtunderent odorem, lauri folia vorabant. Quod non obscure Martialis lib. 5. docet.

Fætere multo, Myrtale solet vino;
Sed fallat ut nos, folia devorat lauri,
Merumque cauta fronde non aqua miscet.
Hanc tu rubentem prominentibus venis
Quoties venire, Paule, videns contras;
Dicas, licebit, Myrtale bibit laurum.

Non fit verisimile, & lauri folia ab ebris devorata, sed manducata tantum, ut suavem emitterent halitum, vini-que obtunderent odorem. Quippe cum, teste Dioscoride & Plinio, lauri folia vomitiones moveant: quod parum honestum, iis qui sobrietatem mentiri volunt. Ergo manducantur ea tantum, vel aliis simul cibis addita, ut bellariis, & mustaceis, commederunt. His & similibus si addantur laurina folia, non tantum non movent vomitus, sed cibum lapidiorem, & ventriculo gratiorem faciunt. Sicut raphanus inter cœnandum, aut prandendum, quæ alioquin vomendi gratia datur, est veluti ciborum condimentum, appetentiæque incitamentum: sic laurus aliis obsoniis mista, stomacho grata admodum, calfactione facit, ut cibus à ventriculo bene concoquatur, Cibaria enim, quibus permista est, obtundunt acrimoniam, quæ ventriculū vellat, & quasi ad vomendū impellit. Vini temulentiam propulsat, quod viti inimica, ut lib. quarto dicam. Resistit ebrietati, quod vi exsiccatória fumos vaporesque qui ad cerebrum deferuntur, absumat. Corona tamen laurina potatoribus inutilis, ut monet Athenæus, lib. 15. αἰεὶ τῶν δαφνῶν σὺν ἀποφύγη τῶν ποτῶν ἡγήται: sed non similiter laurea corona facit; potatoribus inutilis. Fratri enim sua caliditate, ac partium tenuitate spiritus, vini-que vapores ad caput, Mitto compositores. Plin. lib. 15. cap. 30. Laurus triumphis propriè dicatur, vel gratissima domibus janitrix Caesarum Pontificumque, quæ sola & domos exornat, (alio ordine codex salm. pontificumque sola, quæ & domos exornat) & ante limina excubat. Perdurat hoc, ut & alii gentilium mores, in hunc usque diem in quibusdam regionibus. Namque ubi dies festus advenit, laurus non modo templorum valvas decorat; sed ubi dies geniales adfuerint, magnorum, & ingentiū palatiorum est janitrix. Laurus ista, ut Hesychius scribit, καμύς dicitur,

καρμυνη. διὰ φησι λέγειται ὅτι τὸ πάλιν comys laurus quæ ante fores ponitur. Eadē ut Erymolog. auctor docet. κροτάλην, vel, ut apud Helych. legitur, κροτάλια dicitur. κροτάλη ἢ κροτάλην ἢ κροτάλην quoniam, inquit, οἱ κλάδοι quos vocant κροτάλη, ἢ κροτάλη. Id est, corythale laurus quæ ante fores ponitur. Alii hanc nominis rationē adferunt, quod ἡ βασιλεὺς τῶν ἰσθίων, ἢ βασιλεὺς, (qui κροτάλη & κροτάλη dicitur) διὰ φησι ὅτι ἐπιπέδου ἰσθίων ἢ κροτάλην, (qui κροτάλη & κροτάλη dicitur) διὰ φησι ὅτι ἐπιπέδου ἰσθίων ἢ κροτάλην, ante aedes posita. nonnulli sic vocant ctesiphonen, id est ramum oleæ, lana obvolutum, de quo vide cap. de olea. Alii profugum peregrinum sic vocant Deum. Idem Plinius. Ipsa pacifera, ut quam præcedi etiam in armatos hostes, quietis sit indicium, Romanis præcipue læticia, victoriarumque nuntia. additur litteris, & militum lanceis, pilisque, fasces Imperatorum decorat. Bodin. cap. 33. Quin Imperatores insigni victoria parati, laureatis fascibus incedebant, nuncios cum laureatis jaculis mittebant, navesque laureatas, ac vittatas, & litteras ad Senatū mittebant lauro undique cinctas, quas nunc victorias nunc laureatas appellabant. Cæsar. lib. 3. de Bello Civ. Pompejus eo prælio Imperator est appellatus. Hoc nomen obtinuit: atque ita se salutare postea passus est. sed neque in litteris, quos scribere est solitus, neque in fascibus insignia laurea prætulit. Tacitus lib. 3. Hist. Ipse (Virtellius) lauream prosperè gesta rei ad fratrem misit. Idem Tacit. Nec Agricola prosperitate rerum in vanitatem usus, expeditionem aut victoriam vocabat victos continuisse; ne laureatis quidem gesta prosecutus est. Suetonius de Octavio, patre Augusti. videre visus est filiam mortali specie ampliore cum fulmine, sceptris, exuvisque Iovis Opt. Max. ac radiata corona, super laureatum currum, bis sens equis candore eximio trahentibus Claudium Caligulam Cæsarem ob egregiam Romanorum victoriam, ac insignem cladem fragemve Germanicæ pubis vel juventutis, laureatas litteras Senatui misisse legimus. Perf. sæpura 6.

— Missa est à Cæsare laurus.
Insignem ob cladem Germanæ pubis.

Martialis de victoria Imperatoris Domitiani.

Publica victrices testantur gaudia chartæ
Martia laurigeræ cuspide tela virent.

Ovid. de victoria Augusti.
Non ego victrices lauro redimire tabellas.

Scribit Plutarchus, Scipionem de Carthaginensibus triumphantem, altera manu sceptrum, altera laurum tenuisse. In certaminibus Pythiis laurea corona præmiū fuit.

Ovid. I. Metamorph.
Neve operis (Pythonis interemti) famam posset delere vestustas,
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ Serpentis nomine dictos.
Hic Iuvenum quicumque manu, pedibusve, rotave
Vicerat, esculeæ capiebat frondis honorem;
Nondum laurus erat, longoque decentia crine
Tempora cingebat, de qualibet arbore Phæbus.

Hinc laurum dici à verbo laudis docet Isidorus: Hac enim, inquit, cum laudibus victorum capita coronabantur. Apud antiquos autem laurea nominabatur, postea. d. licera subleata, & subrogata. r. dicta est laurus, quod etiā non videtur absurdum Pergit Plinius. Ex his in gremio Iovis Opt. Max. deponitur, quoties lætitiā nova victoria attulit: Id quæ non quia perpetuo viret, nec quia pacifera est, præferenda ei utroque olea est, (codex Venetus. præferenda utiq; myrto & oleæ est) sed quia spectatissima in mōte Parnasso, ideoque etiam grata Apollini, assuetis eo dona mittere jam & Regibus Romanis teste L. Bruto. Fortassis etiam in argumētum, quoniam ibi libertatem publicam is meruisset lauriferam tellurem illam oscularus ex responso. (vide Livium libro I. & Valerium Maximum. lib. 7. cap. 3.) & quia manu satarum receptarumque in domos, fulmine solā non icitur. Ob has causas eundem crediderim, honorem ei habitum in triumphis potius, quam quia suffimentum sit cædis hostium, & purgatio; ut tradit Massurius. Fulmine laurum ici experimento recentiorū constat. Tiberium Cæsarem Suetonius refert, (idem Plin. paulō infra) tonitrii mirum in modum expavisse, & turbatiore cælo nunquam non coronam lauream gestasse. Αλεξιμανδρῶς dixerunt laurum, quod fulmine non lædatur. An carmen Horatii lib.

2. Oda. 15. De solis æstu, an fulmine arcendo intelligi debeat, in medio relinquo.

Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludit ictus, non ita Romuli
Præscriptum, & intonsi Catonis
Auspiciis veterumque norma.

Hac de causa Cassianus Bassus lib. 7. cap. 11. ne vinum à fulmine corrumpatur, jubet vini vasa ramis laureis operiri. οἰδνεσθῶν τοῖς πύμοσι τῶν πύων ἰππότημεν, ἔπιπέδου (vulgo ἀπὸ τοῦ βροχίου καὶ ἀπὸ τοῦ βροχίου βλάστη τοῦ οὐρανοῦ ἢ διὰ τοῦ κλάδου ἰππότημεν καὶ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ. ferru operculis doliorum impositum, cohibet, ne vinum à tonitru & fulmine lædatur. Quidam lauri ramos imponunt, per naturalem contrarietatem auxiliaturos. Idem lib. 11. cap. 3. ἔδωκεν ἡ ἰσθῶν ἰσθῶν, ἢ δαίμων παρενοχλεῖ τὰ τόξα, ἢ δὲ δάφνη ἰσθῶν. ἢ δὲ δάφνη ἰσθῶν. Neque enim morbus sacer, (Epilepsia,) aut Dæmon locum infestat in quo laurus est, quem admodum neque fulmen ubi eadem. Res divina foret laurus, & plures colerent, si Diabolus fugeret eam. Redeo ad Plinium. Adeoque in profanis usibus pollui laurum & oleam fas non est, ut ne propitiandis quidem numinibus accendi ex his altaria aræve debeant. (vide cap. de olea) Laurus quidem manifestè abdicat ignes crepitu, & quadam detestatione (lege testatione) interaneorum etiam vitia, & nervorum ligno torquente. Tiberium Principem tonante cælo coronari ea solitum ferunt, contra fulminum metus. Laurum inter urendum crepitum fragoremque edere, experientia docet.

Maro. Ecl. 8.
Sparge molam & fragiles accende birumine lauros

Id est inter urendum fragores & crepitum edentes; nihil enim æquè magno sonitu crematur ac laurus. In ea significatione interdum fragilis usurpatur, ut à Lucretio.

Et fragiles sonitus chartarum commeditatur.

Nam quoniam crepant, quæ franguntur, fit ut fragor interdum sit sonus & fragilis sonans, nulla res, ut dixi, majori sonitu crematur ac laurus. Lucret. lib. 1.

Lauvicomas ut si per montes flamma vâgetur
Turbine ventorum comburens impete magno.
Nec res ulla magis quam Phœbi Delphica laurus
Terribili sonitu flamma crepitante crematur.

Theocr. 2. Eidyli.

— ἴσθῶν ἢ ἰππότημεν διὰ φησι
Αἴθρῳ, καὶ αἰσὶν ἰππότημεν, μέγα κροτάλην ἰσθῶν
Κροτάλην ἢ κροτάλην καὶ δὲ σποδὸν εἰδυμῆς αἰσθῶν
Ὅστιν τοῖς καὶ δὲ φησι ἰππότημεν αἰσθῶν.

Ego verò in Delphide hanc laurum
Vro: & sicut illa crepat valde inflammata,
Ita subito conflagravit, ut neque cinis de ea apparuit
Ita etiam Delphidis caro in flamma consumatur.

Hinc quidam διὰ φησι dictam putant laurum quasi δὲ κροτάλην, id est, sonum inter urendum edentē. Sonum crepitumve flammæ admota non reddit, quod purridi quid in se contineat; sed (ut rectè Scaliger) ignem facile concipit, quia multum continet æris, quod & ligni spongiosa constitutio declarat; quocirca etiam crepitat. Equidem vulgare est (in castanea quoque) ignitum æruin parvo tumescere momento, atque circumstantem cognatumque suum resiliatione frangere atque impulsione. Laurum ominatricem esse vel ex eo quod dixi intelligitur. In Sacris laurū accendi mos fuit, ut, troat crepitaret, de ea re, super qua consultiur, conjectura fieri possit. Patet hoc ex hisce Tibulli versibus. lib. 2. Eclog. 6.

Vt succensa sacris crepiret bene Lauræa flammis,
Omine quo felix, & sacer annus eat.
At laurus bona signa dedit, gaudete colens,
Distentet spici horrea plena Ceres.

Propert.
Et tacet extincto laurus adusta focò.

Virg. Ecl. 6.
Omina, quæ Phæbo quondam meditante beatus
Audiit Eurotas, iussitque ediscere lauros,
Ille canit.

Sic locus iste legendus. Omen enim capitur ex lauro. Boni ominis laurus, in domo Alexandri Severi jam infantuli, juxta perficam arborem nata; quæ intra annum ipsam perficam incremento mirabili superavit. Prædixere Aruspices, (fides penes auctore) futurum, ut puer is Perfas olim evinceret. Eidem Severo portento sed infausto fuit alia laurus ingens & antiqua, quæ in palatio cujusdam civitatis, à qua proficilcebatur ad bellum, quod contra Germanos paraverat, subito collapsa fuit. Mortis hæc indicium habuit. Boni ominis laurus quæ circa Pompeji fasces alligata fuit. Hæc cum longo itinere exaruisse, in vico Galatiæ cum Lucullo in colloquium descendenti, revivuit. Quod gloriam rerum à Lucullo gestarum ad Pompeium tranfituram interpretatum est, & paulo post consecutum. Mali ominis quæ Iulii Cæsaris cædem præmonstravit, quam pridie Idus Martias avis regalios cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ sese inferens, à varii generis volucris, ex proximo nemore consequentibus, ibidem decerpta est. Novissimo anno Neronis, in quo Cæsarum progenies defecit, sylva Ventana radicitus exaruit.

Egregiè Tibullus lib. 2. Eleg. 6.

Tu procul eventura vides, tibi deditus augur,
Scis bene quid fati provida cænet avis.
Tuque regis sortes, per te præsentit baruspex.
Lubrica, signavit cum Deus extra notis.
Te duce Romanos nunquam frustrata Sibylla est,
Abdita quæ senis fata canit pedibus.

Plinius loco citato, Sunt & circa divum Augustum (idem tradit Sueton.) evēta ejus digna memoratu. Namque Livia Drusilla, quæ postea Augusta matrimonii nomen accepit, cum pacta esset illa Cæsari, gallinam conspicui candoris sedenti aquila ex alto abiecit in gremium illam, in trepidè miranti accessit miraculum, quoniam teneret rostro laureum ramum, onustum suis baccis. Conservari alicem & sobolem jussere aruspices, ramumque cum seri ac ritè custodiri. Quod factum est in villa Cæsarium, fluvio Tiberio imposita, juxta nonum lapidem, Flaminia vias, quæ ob id vocatur ad gallinas, mirè quæ sylva provenit. Ex ea triumphans postea Cæsar, laurum in manu tenuit, coronamque, capita gessit, ac deinde Imperatores Cæsares cuncti. Traditusque mos est, ramos quos tenuerunt, ferendi; & durare sylvæ nominibus suis discretæ: fortassis idè mutatis triumphalibus, unius arborum Latini lingua nom̄ imponitur vivis, (Ciceronis libertus Laureus Tullius vocatus est) unius folia distinguuntur appellatione. Lauream enim vocamus. Durat & in urbe impositum loco, quando loreum in Aventino vocatur, ubi sylva lauri fuit; eadem purificationibus adhibetur: testatumque obiter & ramo eam seri; quoniam dubitare Democritus & Theophrastus (vide cap. 1. lib. 2.) Cur laurus dicatur, cur δάφνη, ex iis quæ diximus constare arbitror. Illud addendum, ipsam arborem δάφνη vocari, fructus δάφνης. Pollux lib. 1. cap. 10. ἄν ὁ κρηπὸς τῆς δάφνης δάφνης τῆς ἡμετέρας. Ramus vero αἰσάκος dicitur Hesych. αἰσάκος ὁ τῆς δάφνης κλάδος, ἢ κρηπὸς τῆς ἡμετέρας. αἰσάκος lauri ramus, quem cum manu tenent hymnos in Deorum laudes canunt. Recentiores Græci λαύρα dixerunt, Hesych. λαύρα τὸ δάφνη &c. Lauri genera, ut dixi, duo novit Dioic. & Theop. πλατύφυλλοι & λεπτοφύλλοι. Malè vir magnus apud Dioscoridē ἀπὶ πλατύφυλλοι τῶν χυτῶν scribendum opinatur. Hujus sententiam improbo, quod omnes codices, Oribasius etiam & Serapio, vulgatam defendant lectionem. Insuper quod Theophrastus & Nicander latifolia & tenuifolia mentionem faciant, durioris verò nemo. Queri solet, cur laurū in tenuifolia & latifolia dividerit Dioscorides qui non solet ejusmodi divisiones, præsertim notissimarum plantarum tradere? Sed nunquam tradit hujusmodi divisiones, nisi utilitas quædam ad Medicum redeat. Fecit id ergo, quod tenuifolia laurus majoribus polleat viribus. Nicander tenuifolia ad ictus venenatos præscribit in Theriaca.

— Μῦθος δάφνης

Καὶ τὸν ἀραιότερον.

Neque lauri
Fructum tenuifolia.

Scholias. Ἀπὸ τῆς τῶν λεπτοφύλλων δάφνης ἀραιότερον εἶναι φησὶν. τὴν δὲ αὐτὴν & ὄρεϊαν καλεῖσθαι ἀραιότερον ἐν λεπτοφύλλοις. Antigonus laurum tenuifoliam rariorem dixit esse, ipsamque pulcherrimam vocari, rarioris itaque tenuioris. Cur tenuifolia magis ὄρεϊα quam latifolia dici possit, non

video: Plin. lib. 15. cap. 30. Tredecim lauri genera esse scribit, quorum quædam ad lauri, de qua nobis sermo, historiā minimè pertinēt, ut hippoglossum & daphnoides, quam laureolam vocant. Duo, inquit Plinius, ejus genera tradit Cato, Delphicā & Cypriam. Pompeus Lenæus adjecit, quam mustaceam appellavit, quoniam mustaceis subiceretur. Hanc esse folio maximo, flaccidoque, & albicante. Delphicam æquali colore, viridiorem, maximis baccis, atque è viridi rubentibus: hac victores Delphis coronari & triumphantes Roma. Cypriam esse folio brevi, nigro per margines imbricato, crispam. Postea accessere genera: tinus, hanc sylvestrem laurum aliqui intelligunt, nonnulli sui generis arborem. Differt colore: est enim cærulea bacca. Accessit & regia, quæ cepit Augusta appellari, amplissima & arbore, & folio, bacca gustatu quoque non asperis. Aliqui negant eandem esse, & suum genus regie faciunt, longioribus foliis, latioribusque. Idem in alio genere baccaliam appellant hanc quæ vulgarissima est, baccarumque fertilissima. Sterilem verò earum (quod maxime miror) triumphalem, eaq; dicunt triumphantes uti. Nisi id à Divo Augusto caperit, ut docebitur, ex ea lauro quæ ei missa ex celo, minima est altitudine, folio crispo ac brevi, inventu rara. Quæ sequuntur, ad lauri arboris historiā non pertinent de iis suo loco agam. Duo inquit Catonem genera tradidisse. Immo tria novit, ut ex cap. 8. probatur; ubi ait, myreum conjugulam & albam & nigram: Laurum Delphicam, & Cypriam, & sylvestricam: nuces calvas &c. De mustaceis supra egi. An lauri quo-

Laurus.

dam peculiari genere uterentur veteres, ad mustacea paranda, me fugit; asserit Plinius. An mustacea laurus, quam laurum ceralum vocant? Huic maximum, & albicans folium. In novellis enim ex viridi pallescens, in adultis ex atro virescens, at flaccidum non est. Cypria ad nos, quod sciam, non adfertur, nisi sit Narbonensis, tenui folio; huic brevius folium, tenuius, margine nonnihil imbricatum. Tinus notissima, lauro minor ac humilior est: ramulis oblongis, articulatis, in alas divisis: foliis latis, lævibus, relucens, lauri æmulis, semper virentibus, non deciduis, odore carentibus, non alternatim dispositis, sed è singulis articulis situ oppositis, flosculis in umbellis corymbaceis, parvulis ad ramulorum cacumina, ex albo purpurascens; baccis veluti myrti, sed longioribus; ex argenteo in ceruleum. In Narbonensi Gallia, Hispania, & Italia stirps hæc reperitur: in Belgio hortenensis est. Pro regionum situ ac natura mutationem quoque nonnullam accipit: Observarunt enim recentiores laurum tinum foliis corni sylvestris subhirsutis, foliis venosis, folio minore. Sterilem, inquit, quod maxime miror,

miror, triumphalem. Certè mirabile est, arborem sterilem baccatæ præferri. Nec tamen quicquam mirum est, si in triumpho usus Cæsar Augustus; cælo enim demissa hæc laurus eique omen bonum fuit. Supra cap. 6. laurum sterile & fructiferam dixit Theophrastus. Quædam floret tantum laurus, flore copioso, racemoso; uvam vocat Theophrastus, & fructum non fert. Alia fructum fert. In quo etiam differentia: alterius in rotundo modicè oblongus est: alterius oblongus, gracilis, & utrinque ovato mucrone turbinatus. Nemini incognita laurus, & hæc causa, cur delineationem lauri aliqui nullam tradant. Non rarò mediocris arboris altitudinem assequitur, quandoque fruticosa magis existit, à radicibus germina plura emittens. Cui arborea natura, ramis pluribus luxuriat, cortice virentibus: Alterius cortices rubent. Folia arbori oblonga, lata, dura, colore virentia, suavolentia, sapore nonnihil amaricantia: Alterius teneriora, ac minus sunt dura. Flores coloris herbacei secundum ramulos ac folia exeunt: baccæ five fructus rotundis longiores, cortice integuntur nigricante. Interior harum nucleus in duas partes finditur, veluti persici, amygdali, aliorumque; color è rufso subnigricans, odoratus, sapore cum exigua acrimonia nonnihil amaricans.

Δάφνης &c. Plinius lib. 16. cap. 13. Græci duo genera ejus fecere. Longam enodem; Alteram brevem, duriorrem, fusciorrem, laureis foliis.

Επιγεθίζοντα. Subsidentia vertunt. Legunt ergo ὑπογεθίζοντα. In Ald. Bas. ἐπιγεθίζοντα. Quod, non sine marginis vel cacuminis aculeo, exponunt. Foliorum enim ajunt marginū extremæ fibræ, in molles coalescunt spinulas. Observavi quidè fraxini folia in acutū desinere, sed spini nomen an mereatur, non ausim dicere; nisi placeat, salicis folia, quæ non secus ac fraxini in acutum coalescunt, spinosa dicere. At nemo spinosa tradidit, nec talia sunt. Non videtur rejicienda eorum opinio, qui ὑπογεθίζοντα legunt. Subsidere ac dependere folia fraxini ipsa docet experientia. Pendula sunt tum propter foliorū multitudinē, tum propter pediculi imbecillitatem. Non malè quoque scribetur ἐπὶ ἰσχυροῦς ἕντα; ut sit Theophrasti hæc mens in acutum coactam esse, ambituque leviter serratam, neutiquam tamen spinosam.

Θόν ἢ ὄλον. Rectè Gaza ἕν ἢ ὄλον κλάνη ὁμοῦ εἶποι τις μόνον φωνῶν τῶ ἀμύ &c. id est, ramūm totūm unum folium quīs esse dixerit: quoniam ab uno pediculo folia simul juncta exoriantur, quæ conjugatim velut per genicula in singulari ordine dependent, frequentibus ac crebris conjugationibus, perinde atque in forbo. Inde non illepidè Plinius loco citato. Procera hæc, teres, pennata & ipsa folio. Alia tamen aliorū opinio. Theophrastus inquit, taxum similem esse τῇ ἐλάτῃ dixit lib. 3. cap. 10. Atque idem eodem capite tradit, abietis folium πτερυγίας ἔχειν πinnatum esse; quod movit Plinium, ut fraxini folium, quam μέλιον esse putavit, pinnatum esse traderet. Legit nimirum loco τῆς μέλιος apud Theoph. τῆς μελίος Æquus lector judicet utra opinio probabilior. Non tamen negamus, à Plinio fraxini historiam cum taxo confundi. Nam, ut supra dixi, id notius, quam ut probari debeat. Folia sunt oblonga, pennata, ex compluribus constant, ab uno pediculo five costa, aut, ut Theophrastus, ἀπ' ἑνὸς μέλιον, conjugatim herentibus, sibiq; invicem ex adverso positis, excepto extremo, unico; quorum singularia oblonga, lata, laurinis similia, nisi molliora, dilutius virentia, ac nequaquam odorata, & per circumferentiam leviter serrata.

Εστὶ ἢ τῶν ἰσχυροῦς. Scribe cum Theodoro, εἶναι ἢ τῶν ἰσχυροῦς καὶ μεσογυῖα sunt aliis internodia breviora. Sequitur enim statim, τῶν ἢ τῆς λαύνης καὶ κρακοῦ καὶ παλίου nempe τῶ μεσογυῖα. Id quod significare doctiff. viris videtur. Columella lib. de arb. cap. 16. Neque opulus, neque ultimus tam idoneæ sunt, quam ornū; cæ sylvestres fraxini sunt, paulò latioribus tamen foliis, quam ceteræ fraxini, nec deteriorē frondem quam ulmi præstant. Notandū, arborem, quam ornū recentiores vocant, foliis esse angustioribus; ipseque Theoph. tradit alterius fraxini folia esse angustiora.

Προσώδη, Corrigunt προσδή, coloris herbacei; quod hætenus fraxinus non sit inventa, cui folium porraceum. Orno, de qua hæc dici volunt, folium viride, herbaceum, non tamen porraceum. Folia huic ex pluribus ad unum pediculum coherentibus, unoque eminente, constant,

veluti fraxini; sed minus dilutè virentibus, angustioribus, mollioribus; ac nonnihil pilosis, per ambitum serratis, instar forbi.

Καὶ μετῴωγοι. Vulgatam lectionem mancam esse, ex cap. 7. hujus libri facile probatur τὸ ἢ μελίον, inquit, παλίου, καὶ εἰναι πικροῦς καὶ βαθύρριζοι. Βαθύρριζοι & μετῴωγοι contraria. Theoph. lib. 1. de caus. cap. 3. παρῆται μὲν ἢ μετῴωγοι, & βαθύρριζοι εἶναι, Eodè capite μετῴωγοι vel μετῴωροιο docet significare radicem quæ summo tellure serpit. ἢ γὰρ ῥίζα μετῴωροιο εἶναι, & σπέρρειναι καμωσάνεσαι, καὶ τῆς αἰσθητικῆς ἀντιθέσεως μετῴωγοι τῆς βλαστῆς. τὰ μὲν εἰναι παλίου παρ' αὐτὸ τὸ ἐλάχθ' ἐκβλάστῆσαι: μετῴωροιο γὰρ αὐτῶν. radix enim quæ per superficiem serpit consuetudinè excipiens succi, idque ipsum fervescens ac concoquens germen emittit. plurima itaque proles juxta caudicem exurgit, hæ enim radices maxime per summum telluris sparguntur. Altam profundamque fraxinum habere radicem, probatione non eget, Ventis arbor hæc non facile dejicitur. quod satis ostendit radicem habere altam. Scribo ergὸ εἰ μετῴωγοι.

Εἰ λοῦσθ' Rob. Constant. Plinii errorem ostendit. A tenerioribus ramis juxta foliorum exortū multæ prodeunt, simul dependentes, oblongæ, angustæ; planæque veluti silique, volucrum nonnullarum linguis ferè assimilēs: in quibus semen perficitur, quod gustu amaricans est.

Οἴγει ἢ ἐπὶ ἀπῆα, &c. Globosa hæc brya. Primus in fraxino observavit Lugdunensis, collegitque hyeme jam desinente. Sunt autem tuberosa, velut ex reficaco impensus glutinoso musco concreta, coactaque, specie pilularum platani, gustu nonnihil adstringentia. Lignoso intus nodo, muscosum corpus sustinente. Lego ἐν φόντοισι, magis compacta, Etiam παλίου non παρῆται, ut in Ald. & Bas. Cod. legitur. Conspiciuntur brya hæc maxime in sterili fraxino.

Βαθύρριζα, valde umbrosa. Gaza βαθύρριζα legit, Vertit, locis concavis. Quam velit eligat lector lectionem. & locis concavis & umbrosis reperitur fraxinus, in sylvis tamen pulcherrima.

Fraxinus in sylvis pulcherrima, pinus in hortis.

Εἶναι δὲ κελούσι τὸ μὲν μελίον, τὸ δὲ βουμῆλιον. Sic lege cum Theod. ex Ald. & Bas. Cod. βουμῆλιον vertunt fraxinum bubulam, quomodo βουμῆλιον Plinius (ut suo loco dicam) cunilam interpretatus est, cunilam bubulam. Credo bubulam fraxinū vertere interpretes, quod fraxini folia ad boum pabulū reponantur. Columella lib. 6. cap. 3. autumnō boves satientur fronde, probatur ulmea, post fraxinea, & ab hac populea. Idem cap. 6. lib. 5. Fraxinus quæ & capris & ovibus gratissima, nec inutilis bubus, locis asperis, montosis, quibus minus lætatur ulmus, fertur. Præstat vertere, fraxinum magnam. In compositionibus particulæ βού & ἴππου rem faciunt majorem, à bovis, ac equi magnitudine, qui βού & ἴππου, dicantur, unde βείος pro immani & grandi. Arist. in Rat. ῥήματ' ἀν βείω δώδεκ' εἶπεν. Sesquipedalibus usus est verbis. Alia tamen Plutarchi in sympol. 6. quæf. 8. opinio. Hic docet particulam βού ἀπὸ Græcos, maxime Æoles, significare idem quod πολυ. Æoles β pro π littera usurpare, expunctoque λ βού pronunciare. τὸ μὲν οὐδὲ βούλιον ἰδοῦναι μὲν ἢ δὴ μῆστοι δόσημαίεναι. & μέλιον παρ' ἡμῶν Αἰολῶσιν, αὐτὸ β' π' π' ζωμῆναι. οὐ γὰρ βούλιον, ἀλλὰ πολυλίον οἷον πολυλίον παλιν ὀνομάζουσι. Videbatur ergo bulimus famem (is est λῆμος Græcis) inpenem aut publicam notare; maxime apud nos, qui Æolica dialecto. p. pro b. usurpamus; non enim bulimum antiquitus, sed polyimum quasi polyimum, id est, famam multam appellamus. Sic βουμῆλιον magnus jaculator. βουλάπεδον magnū lapathum. βουμῆλιον majus selinum. βουμῆλιον sicut major. marisca. βουμῆλιον grandiusculus puer. Βουμῆλιον ergo major fraxinus; quod ex ipso probatur Theophrast. μελίον, inquit, καὶ μεσογυῖα ἢ βουμῆλιον. Plinius lib. 16. cap. 13. bumeliam vocant in Macedonia amplissimam lentissimamque.

Εὐχρῆος. in Ald. Bas. εὐχρῆος. Totam hanc periodum scribe. εὐχρῆος καὶ τεραχῆος, καὶ τεραχῆος καὶ γλυχῆος ἢ δὲ οἱ πεδῆος εὐχρῆος, & μεσῆος καὶ λῆος. colorata, scabra, robusta, quæ in plantis dilutior, rava corpore, lævisque assurgit. In hunc sensum corrigi Theophrastus debet; alioquin sibi contradicit, & experientia refragatur. Paulò enim antè dixit, φύσει δὲ τὸ μὲν πεδῆον καὶ λῆον, τὸ δὲ εὐχρῆον καὶ τεραχῆον.

Μελίος. Lege cum doctiff. Roberto Constant. μελίος ex cap. 4. hujus libri, κρείττω δὲ τῆς χροῖος τῶν εὐλῶν καὶ τῶν κρακῶν τὸ ὄρενα. παλῶ ἀρχαῖον, καὶ ὀπίω, καὶ μελίος αὐτῶν δὲ οἱ πεδῆναι κρείττω, &c.

ικείνης
Const.
† μεγάλῃ οὐ
μικρῇ ἀνθώ-
τας τὸ δένδρον,
κὶ παλαιότερον.
Const. Ald.
† ἐπιφυλάσσει
Al. Basf.
† σχίσμασι.
† κἄν τὸ ὅλον
κατασχίσμα-
σι παλαιότε-
ρον γίνετο. μί-
σχον δ' Scal.
κὶ ἴχον κατὰ
σχίσμασιν, πε-
ρικτασθέντες
τοῖς δένδροις.
habens sis-
turas totū-
que circum-
ferratū.
† φύλλα.
† ὄν.
† μικρῶν.
Const.
† περιουσι-
αῖς Const.
† ἀφ' αὐτῶν
ὑποσχοῦσιν
κὶ μέγας.
Scal. Const.
† ἐπιπολαιό-
τητα, ἢ βρα-
χυτητα, κὶ ἰ-
σότητά Const.
πυλαίοντες
Theod.
† μίσχου
Baf.
† βραχυπέ-
Baf.
† μικρῶν Baf.
† κήλων.
πυλαίοντες
† Const.
† κἄν ἢ ὅν ἂν
καυτῶν δὲ ἢ
μισπιλή.
† ἀπὸ μὲν τῶν
μεσπιλήων.
† ἀρχαίων
Theod.

παισῶν ὁμοίον ἀμυγδαλή. πάλιν σὺν ἐρυθρὸν ὡσπερ
"ἐκείνη, ἀλλὰ ἔγχλωρον. † μεγάλῃ μέρει τὸ δένδρον
καὶ εἰκόμων. Φύλλον δὲ, τὸ μὲν, † πολυχιτῆδες κὶ
ἐσὶ ἀκρῶν σελινοειδῆς, μείζονσι σχήμασι, πλάττον, ἰνώ-
δες. λεπτότερον σελίνε κὶ παρομηκεστέρον, † καὶ τὸ ὅλον
κατασχίσμασιν. παλαιότερον γίνετο ὅλον. μίσχον δὲ
ἔχει λεπτόν, μακρόν. πρὸς δ' φυλλορροεῖν δὲ ἐρυθραί-
νετα † σφύδρα. πολυρρίζον δὲ τὸ δένδρον καὶ βαθύρ-
ρίζον. διὸ καὶ ῥιζόνιον, κὶ δυσώλεθρον. κὶ τὸ ξύλον ἔχει
πυκνὸν ἢ σπυρρὸν κὶ ἀσπιδίον. Φύεται δὲ κὶ δὸτὸ σπέρμα-
τι κὶ δὸτὸ ἔρρασι δὲ τῶν. νόσημα δὲ αὐτῶν ἐστίν, ὡσε-
νησθέντα σκαληκέρωτα γίνεσθαι. καὶ οἱ σκαληκεῖς
μεγάλοι, κὶ ἴδιον ἢ οἱ σὺν τῶν δένδρων τῶν ἄλλων. τῶν
δὲ ἔων δύο γίνηται πρῶτον τὸ μὲν δὴ καρποφόρον, ἢ ἡλύ-
τὸ δὲ ἀίτην, ἀκαρπῆν. ἢ μὲν ἀλλὰ διαφέρεισι πῆς
καρπῶν τῶν τῶν μὲν, εὐρογύλον, τῶν δὲ, παρομήκη,
τῶν δὲ, ὡσεὶ δὲ φέρειν. διαφέρεισι δὲ καὶ τοῖς χυλοῖς
ὡς γὰρ ἵπτι τὸ πᾶν δὲ ὠδύεσθαι ἢ γλυκύπερα τὰ εὐρογ-
γύλα τὰ ἢ ὠδύη πολλὰ κἄν ἐστὶν κἄν ἢ ἵπτι ὠδύη.
Φύλλον δὲ ἀμφοῖν τὸν μὲν μίσχον ἔχει † μακρόν ἰσοει-
δῆ. πεφύκασι δὲ σιχηθὸν σὺν τῶν πλαγίων † περι-
ουσιῶν, ὡς ἐνὸς ὄντος τῶν ὄλων, λοβῶν ἢ ἔχοντος
ἐλασμοῦ, ὡς τῆς ἰσῆς. πάλιν διεσπῶσιν ἀπὸ αὐτῶν
ὑποσχοῦσιν τὰ κἄν μέγας. φυλλοβολαί δὲ ἢ κἄν μέ-
γας, ἀλλὰ ὅλον ἅμα τὸ περιουσιῶδες. εἰσὶ δὲ τῶν μὲν
τῶν δὲ ἵπτι πλάττοντες ἢ βραχυπέρας, ἐλάττης. πάντων
δὲ ἐπ' ἀκρῶν τὸ τῶν ἢ ὄσχε φυλλῶν παρῆται, ὡσε-
καὶ πάντ' εἶναι παρῆται. τῶν δὲ σχήματι παρῆται, τῆς
ληπτοφύλλου πάλιν κατασχίσμασιν ἔχοντα καὶ βραχυ-
πέρας. καὶ σὺν εἰς ὅσον τὸ ἀκρὸν σιχηθὸν, ἀλλὰ εἰς πε-
ριουσιῶδες. ἀνθῶν δὲ ἔχει βοτρυώδες δὸτὸ μῆκος κε-
ρύνης καὶ πολλῶν ἢ μίσχων καὶ λοβῶν συγκείμενον.
καὶ ὁ καρπὸς ὅσων ἀκαρπῆν βοτρυώδης πάλιν γὰρ ἀ-
πὸ τῆς αὐτῆς κερύνης. ὡσε- εἶναι κατὰ πῆρ † κηρίον
σκαληκέρωτων ἵπτι τῶν δένδρων ὁ καρπὸς, ἀπὸ τῶν
ἔων. ἐπὶ γίνεται μᾶλλον τῶν μακίλων καὶ ἀπίων καὶ ἀ-
καρπῶν, καὶ τῶν πάλιν εὐροφύλλων. γίνεται δὲ καὶ
αὐτὸ τὸ δένδρον σκαληκέρωτων, καὶ ἔτι αὐαίνεται
νησθέντα. καὶ ὁ σκαληκέρωτος, ἐρυθρὸς, δασύς. καρ-
ποφορῶν δὲ ἐπισηκῶς, νεα. τρεῖτες γὰρ ὡς ἴσχει
πῆρ κατὰ τῶν κερύνων λιπαρῶν καὶ ἐπωδηκῶν, ὡς
ἂν ἢ ἢ βλαστικόν. καὶ διακρίσθαι τὸν χεῖμασιν. ἀσκα-
θῶν δὲ ἐστὶ καὶ ἢ οἷον καὶ ἢ μεσπιλή. Φλοῖον ἢ ἔχει
λείον, ὑπολίπερον, † ὡσπερ τὰ γερᾶνδρα. πῆρ δὲ
ῥοῶν ἔχοντων ἵπτι δὲ καίνονται. τὰ δὲ γερᾶνδρα τρα-
χύν, καὶ μέλανα. τὸ δὲ δένδρον, ἀμέγεθες, εὐροφύλλες,
εὐρυθμον τῆς κόμης. σχεδὸν γὰρ ὡς ἵπτι πολλὴ στροβιλο-
δῆς σχήμα λαμβάνει κἄν πῆρ κόμην, ἐὰν μὴ πῆρ ἐμπο-
δίση. τὸ δὲ ξύλον, σπυρρὸν, πυκνὸν, † ἰσχυρόν. ῥίζας ἢ ἢ
πυκνὰς μὲν ἢ δὲ κἄν βάλτους, ἰσχυρὰς ἢ καὶ παχίαις
καὶ ἀσπιδίους ἔχει. Φύεται δὲ, καὶ δὸτὸ ῥίζης, καὶ
δὸτὸ ἔρρασι δὲ τῶν, καὶ δὸτὸ σπέρματι δὲ τῶν. τὸ πῆρ ἢ ζῆται
ῥον. ἢ μὲν ἀλλὰ καὶ φύεται ἐν τοῖς ὄρεσιν.

quæ vel apium parte postrema imitantur, amplio-
re figura: quodque promissum nervosum, apio te-
nuius, oblongius: totumque circumtonsum est, &
pediculo tenui, ac longo dependet. Antequam
decidat, vehementer rubet. Radicē numerosa, al-
taque arbos cohæret, & ob id diuturna, & inextir-
pabilis est: lignum quoque spissum, solidum, nul-
lamque sentiens putredinem, habet. Nascitur & se-
mine, & avulsione. Morbus eorum, ut senescentes
vermibus erodantur. Vermes isti grandes, & alii
quam qui in reliquis cernuntur arboribus. Sorbo-
rum duo genera dicunt: foemina fructiferam, &
masculam sterilem. Cæterum fructibus differunt;
quod aliæ orbiculatæ, aliæ ovatum ferant. Di-
stant & succis. Nam omni quasi ex parte odoratio-
res dulcioreque orbiculati sentiuntur. Ovati sæ-
penumero acidi, minusque odorati. Folium am-
babus totum proluxo nervaceoque pediculo con-
stans. Singula vero in versum condita, modo alæ
lateribus exeunt, tanquam ex omnibus utrum-
que exultet, ad nervum usque latiniatum: verum in-
ter se plusculum singula distant. Decidunt non
paulatim, sed simul tota illa alata facies. † Sunt
in vetustioribus brevioribusque pauciora. Omni-
bus in postremo pediculi folium impar promi-
net, ut etiam cuncta numero impari absolvant. Fi-
gura laurum tenuifoliam imitantur, vetum ambitu
ferrata brevioraque sunt, nec in extremum acutum
mucronata, sed in rotundius orbiculata. † Flos ra-
cematim singulari peciolo, è multis minutis & can-
didis constans. Fructus quoque cum large fructi-
ficatur, racemi modo acervatus producitur; quippe
multa eidem cohærent peciolo, ita ut favi quodam-
modo speciem gerat. Eroditur à vermibus super
arbore, crudus adhuc, magis quam mespila, pyra-
que, quamvis hic maxime omnium sit acerbis. Ipsa
quoque arbor vermibus obnoxia, atque ita senes-
cens exarescit. Et vermis ejus peculiaris, rufus,
pilosus. Nova admodum fructificat: etenim trima
continuo parit. Autumno cum foliam amisit,
protinus amentaceum gerit peciolam, pinguem,
ac turgidum, quasi jam parturiat. Germina itaque
hyeme perdurant. † Aculeis tam sorbus, quam me-
spilus caret. Cortice lævi, pinguisculo, colore ad
flavum albicante, novæ vestiuntur. Annosæ autem
scabro, nigroque. Præstat hæc arbor magnitudine
rectitudineque. Coma concinna ornatur, quippe
magna ferme ex parte nucis pineæ figuram suo ver-
tice capit, nisi aliquid impediatur. Materies solida,
spissa, colorata, valida. Radices haud multas nec
alte descendentes, validas tamen, & crassas, & in-
corruptibiles agit. Nascitur radice, avulsione, se-
mine: solum gelidum, atque humectum querit; quo
tametsi vivacior, abolerique contumacior; tamen
in montibus etiam nascitur.

quædam decer-
dit rubet.
radice arbor
constat nu-
merosa, ac
profunda;
quare diu-
turna est,
neque facile
moriatur.
Folia utrū-
que, pedicu-
lo singulari,
parvo, ner-
voso, con-
disordinata
tim alæ mo-
do a lateri-
bus penna-
tim emican-
tia, tanquā
ex omnibus
unum fiunt;
in summitate
laciniis
ad nervum
usque didu-
ctis, verum
inter se non
multum dis-
stant.
† sunt in
extremis,
brevioribus-
que breviora.
† flos race-
matim coar-
ctus, ex ob-
longa vel
clavata get-
minatione,
pluribus,
candidis pec-
tiolis depen-
det. (fru-
ctus cum
large proce-
dunt utra-
que modo facti
atque con-
gerti viden-
tur) quip-
pe multi
flores) ab
eade oblon-
ga germinatione;
ita ut favi speciem aliquam præbeat.
cachryodem
gerit germinationem infra clavæ. † aculeata mespilus,
sorbus acu-
leis caret.

ψυχρὸν, ἐνικμον, φιλόζων ἢ ἐν τῷ καὶ δυσώλε-

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Θηλοκαρνεία, Theodorus, foemnicorum. Mollius est, Cornifcemina, & κρονοθηλαία.

Και κτ' δύο, και κτ' ἀδύλας. Theodorus, tum geminatos, tum invicem congruos. Melius & purius: binos, atque ex intervallo inter se respondentes. Singuli enim utrumque sunt.

Ἡλίση ἢ στελοκαρῆ ἢ μεγίστη. Theodorus, venabulum est interpretatus. Lancea militaris Macedonica sic appellabatur. Notabis Sarissus ex corno. Apollinus jaculum ex ea materia est apud Homerum in Hymno Mercurii. & volat Itala cornus, apud Poetam.

Απαιδίη. Theodorus legit ἀπιδίη. ut sit, quemadmodum flores instituit ex primordiis, τῶν ἔχειν παλαιὸς ἐξ ἑνὸς μίσητος: ita ex floribus, fructum. Si legimus, ἀπαιδίη, sententia subibit, ἀπαιδίη, και κρονοφορεῖ. florem amittit fubeunte fructu. Prior placet: quia sequitur, τὴν αὐτὴν ἑσπόση.

Κέδρον ἢ οἱ μὲ φασί. Theodorus ludit latinitatem, cum dicit, binam ἀπιδίη. Deest in codice Theodori: ἰσοδυσσεῖα ἢ ἀμφοῖ. και ἡ ἑστὴ τὸ κέδρον δίδωκε, ἢ ἢ τὴν ἑστὴν εἶ. Hec omnia de materia. In his que de fructu sequuntur, varia est lectio. κρονοπὸς ἢ οἱ ἑστὴ τὸ κέδρον ἑσπόση, μύστη μεγασθὸν ἔχειν, δάδης, ἢ δὲ ἰδία. Theodorus, fructus cedro odoratus, pulcher, gustuque suavis.

Μεσπίλος τετα γὰρ. Aliud item Caput. Theodorus Plinium sequitur, ἀρηνδοσειδή. vertit Gallicū. Verum si ipse proderet: id quod fecit Plinius: liceret. Nunc ita interpres est, ut cogatur sequi illa verba: quemadmodum Idæi distinguunt. At enim verò Idæi nusquam Gallicæ nomen notum habuere. Dixisset à Latinis, Gallicam, vocari. Vitiose scriptum est, ἀρηνδοσειδης. Observabis etiam historiam de frondibus hujus arboris. Nam unum genus folium fert Laurino simile, sed tenue, orisque neque crispis, neque serratis. Saltuarios quoque nostros de improviso aggressus, cum rogasset cuius similia folia gererent; respondere: salicis. Altera arbor est, quam Alligam Vascones appellant. Ea habet folium σελνοσειδης. Sane ejus facies est inter opulum, & vitem, anguli tamen potius sunt, quam sinus. Mucrones stellarum figura in radiis exeunt. tota planities secus pediculum angustior: ubi procedit, patefcit. Verum ea mespilum non fert: sed sorbo propriorem fructum, frequentem, ac propè congestum. Colore mespili & gustu, sed figura sefbili, cum acinulis intus mespilaceis. Hic tamen Theophrastus nullam facit foliorum secundum species differentiam. Quemadmodum neque Tricoccum prodidit, de quo Dioscorides, & doctissimus Manardus, Lege πελομορον, non πελομορον.

Τίτλιοι. Theodorus, supra de venis aceris, venis in longum fluctuat. Nunc hic, promissum. malè. Nam de venis, & nervis hic quoque. Venis, inquit; procurrentibus. Nam satis habebat dicere, σελνοσειδης. Que sequuntur, omittit Theodorus. και τὸ ἕλον κρονοφορεῖται. & alia. Illa mox: σελνοσειδης τὸ ἕλον, circumtonsum interpretatur. Caterum qua ratione sit circumtonsum, quod feratum est. Itaque lego, σελνοσειδης τὸ ἕλον. Sic enim consuevit appellare Theophrastus, κρονοφορεῖται, serraturas. Quare & κρονοφορεῖται τῶν ἑστὴν, id est, angulos & lacinias, & κρονοφορεῖται. Igitur neque σελνοσειδης lego,

sed σελνοσειδης. Et illa sic: σελνοσειδης τὸ ἕλον κρονοφορεῖται, σελνοσειδης τὸ ἕλον.

Και οἱ σελνοσειδης μεγάλοι, & ἰδίοι, ἢ οἱ οὐκ ἔδενδρον τὸ ἀδύλας. Theodorus, vermes isti grandes, & alii, quàm qui in reliquis cernuntur arboribus. Rectè. Observabimus igitur ἰδίοι, alii. Quia quod proprium cususpiam est, cæteri omnibus, aliud est. Notabo Atticam loquutionem. ἰδίοι, ἢ οἱ ἑστ.

Τὸν ἢ ἑσθον. Aliud caput facerem, quanquam cum Mespilis posses conjungere, propterea quod in fine hujus communem quandam naturam narrat.

Φύλλον δὲ ἀμφοῖν, τὸ μὲ μελόν μακρόν, ἢ οἰοῖδῃ. Brevitatem Atticam & rotunditatem. φύλλον δὲ ἀμφοῖν, in singulari, τὸ μὲ μελόν, sine verbo. deinde in plurali, πηλόκοσ. Dicamus de re. Hoc totum videtur: quia ab uno pediculo: quemadmodum in fraxino recitabat. Tum autem declarat totum hoc. A nervo, inquit, versus prodeunt, non foliorum, si illud folium totum sit, sed λοβῶν: qui quidem sint ἰσοσειδης. λοβῶν est siliqua, & ea pars auris, que quibusdam pendet: unde inares demittunt. Item fibræ jecoris. Ex Nicandri interprete, Polluce, Athenæo, Medicis. Quare Laciniarium nomen non ineptè interpositum διαστῆσαι ἀπ' αὐτῶν. Pestima loquutio, nec ferenda. ἀδύλων dicendum est. Et ἀφ' αὐτῶν corrigendum. Quæ oratio non sit longè mollior. Theodorus, ampliusculo. Legit igitur τῶν ἑσθον, non τῶν ἑσθον. & haud bona oratio est. Vult intelligi: singularia illa folia ita distare, ut ne συστῆσαι esse videatur τὸ ἕλον illud. Superstua sanè diligentia non est. Namque hoc totum, folium censetur esse. Totum enim simul cadit.

Εἰσι ἢ σελνοσειδης τὸ μετὰ ἐπιπολαυφίτης & βροχούτοιο ἰδύλων. ἐπιπολαυφίτης. Hic intelligit partem rami que propè superficiem est. Itaque addidit βροχούτοιο; non ratione totius rami, sed quod attineret ad partem, que haud longè abesse à stipite. Theodorus aliter legit. Sunt, inquit, in vetustioribus & brevioribus pauciora. Nescio quo modo putem vetustiores ramos esse breviores: neque etiam intelligo quantum acuminis ea sententia præseferat, ut in breviori spatio pauciora sint folia. Tum autem non dicam ἐπιπολαυφίτης, vetustum, sed novum, quod accreverit vetusto. ἐπιπολαυφίτης autem usitatissima vox est, ut apud Lucianum τῶν ἑσθον. verbo usus est adversus Philippum Demosthenes μετὰ βροχούτοιο. & ἰδύλων, minora hic sunt: non pauciora.

Ὡς εἶναι κρονοφορεῖται κηρίοι. Melius florum acervum favo assimilasset, quam fructuum. ἀπιδίη, corrigat Theodorus, ἀπιδίη.

Κακροσειδης κρονοφορεῖται. Theodorus, amentaceum gerit peciolulum. At peciolulus est κρονοφορεῖται. κρονοφορεῖται autem suprema surculi pars τὸν ἑσθον, idque neque amenum est, neque pilula, sed germen adeo grande, ut paucis aliis vel mense Martio tantam magnitudine. Sic dices, βροχούτοιο germinabundum.

Αἰσθητῶν. Nostros spinosæ sunt.

Ὡς αἰσθητῶν κρονοφορεῖται. Theodorus non agnoscit hæc verba, sed coram loco: τῶν ἑσθον, & rectè. mox enim disjungit per contrarium. τῶν ἢ κρονοφορεῖται τεταχῶν, & μέλας.

Τὸ ἢ ἕλον τῶν ἑσθον, πυκνῶν, ἰσοσειδης. Theodorus hæbet etiam, ἰσοσειδης.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Αμυγδαλή ὄμοιοι. Hic nisi subsit codicis mendum, erratum est authoris. non enim respondent amygdali & corni folia. Et infra quod de ramis, minus verum existimo. non enim masculæ rami ita dispositi, verum in femina.

Σαρισσῶν. Sarissus exponit Livius hastas prælongas, esseque hastas Macedonum: nos vulgò vocamus picques. Sunt & cornea venabula Ovidio, & ex corno fiunt optimi cunei, radiique rotarum, quod non tacuit Plinius. Infra post σελνοσειδης, deest μελόν.

Απαιδίη. Hanc Germanam lectionem esse puto, nec video cur mutanda sit in ἀπιδίη, vel ἰπαιδίη. Vide supra cap. 6. ubi & ait τὸ θηλοκαρνείας κρονοφορεῖται ἕσθον esse. Quare hic ubi & ἰπαιδίη ἕσθον γλοκῶς dicit, intellige de cornu maris, que ipsi κρονοφορεῖται: nos vocamus cornoilles, & arborem cornoillier.

Και σὺν τῶν ἑσθον. deest μελόν. Supra cap. 4. utramque cornum dixit, & montanam esse & in plana descendere.

Κέδρον. Est & cedrus Syria de qua lib. 5. cap. 9. Non desunt qui carpant Dioscoridem, quod hæc duo cedri genera in totidem juniperos converterit: quasi non sint & due species juniperi. Ex hoc loco hausit Plinius lib. 13. cap. 5.

Υψηλοφορεῖται ἕσθον ἢ ἀμφοῖν. Si cedri & juniperi in ge-

nere comparentur, semper cedri altiores: itaque non ἢ, sed ἢ scribendum.

ἕσθον. μέλας δὲ ἢ ἑστὴ ἀμφοῖν ἔχει μικρόν, και πυκνῶν. Loccus corruptissimus ita restituendus, ἕσθον, μέλας δὲ ἢ ἑστὴ ἀμφοῖν. ἔχει μικρόν & μετὰ πυκνῶν. Diu durare materiam juniperi confirmat ille trabes de quibus Plinius lib. 16. cap. 11. Sed hic de medulla quæstio.

Ὡς αἰσθητῶν. Non absolute dixit juniperi baccas ἀμφοῖν esse. Meliusque si ad homines restringas. Nam ut cedri baccas, id est, κρονοφορεῖται, meles devorant, ita turdi hyeme τῶν δροσοβιδης avidissime depascuntur.

Ευώδιμον. repone ἰσοσειδης.

Αρηνδοσειδης, que & δρονοσειδης & τελοκοσῶν Dioscoridi, Italorum est Azzarolo (ex Arabico idiomate quo mespila Zaror dicuntur) & pomo imperiale. Σαπυνοσειδης, vel Dioscoridi σαπυνοσειδης και ἰπαιδίη (diversa ab epimelide Galeni, que Latini unedo.) Setania Plinio lib. 15. cap. 20. est mespilus vulgaris quam nos neflier. Tertium genus Gallicum vocat iudæm Plinius, quod ait degenerare, tametsi anthedoni similis sit: Legit igitur ἀρηνδοσειδης, non ut scriptum, ἀρηνδοσειδης.

Tis πυρήνας ἴσως μαλακώτερος quod Plinius, acini molliore ligno. ubi acini & ligni voce abutitur.

Τέτων, & ξυθός. Setanie tamen hoc videtur magis convenire. Supra αἰ δ' ἵππευ, legend. οἱ δ' ἵππων, ἰάπτιν κσι & δωδίστροι, κ' σφρόπτεροι. Et infra οἰνίνα μάλῃ pro οἰνίνο.

Μυγίθι μίγχα. hic deest vox ἀφιδών, necessario reponenda. hanc enim mespili speciem seorsim describit.

Ἐπιλυχθός, leg. πολυχθός. Et infra & τὸ ἄλον κατασχέμασι ἀφιδών μίγχα.

Ἐρυθραίνεται. hoc de pediculo intelligendum, licet Plinius ad folia transtulerit: Folia, inquit, antequam decidant rubescunt. Et quod ait inextirpabiles esse radices, vel addit de suo, vel longè abest à mente Theophrasti, si velit illud ἀφιδών interpretari.

Νόσημα. hæc etiam transtulit Plinius lib. 17. cap. 24.

Τῶν δὲ ἄλων. Plinius lib. 15. cap. 21. plenius dixit, Sorbis quadruplex differentia. Aliis enim eorum rotunditas mali, aliis turbinatio puri, aliis ovata species ceu malorum aliquibus, &c.

Φάλλον δ' ἀμφοῖν, τὸ μὲν μίσχον μακρόν. Planè falsum, legendumque φάλλον δ' ἀμφοῖν τὸ μὲν μίσχον (subaudi τὸ) μακρόν, &c. Infra lege Πλευροειδής.

Τὸς ἰός. Foliū magnus nervus qui & ἰός, intelligitur, cujus proportionem sorbi ramulus (in quo adherent foliola ἐν ἁπασιν μορφώματι) & rationem obtinet.

Ἀπ' αὐτῶν τὸ σὺν γὰρ ἔ; lego, ἀφ' αὐτῶν τὸ σὺν γὰρ ἔ. Intellige folia singularia quidem esse atque distincta, sed non

ita mutuo distantia, quin ex parte se contingant. Nam circa medium ambitum ipsa coeunt in plurimis nullo relicto interstitio.

Βεγχύπερα, ἰάπτιν: restitue βεγχύπερα καὶ ἰάπτιν, nempe φάλλον. Sic infra, πάντων δὲ, Substantivum est φάλλον, non νεγδ ἀκρόν. Et ubi legitur μίσχον, reponendum ὄρχον, id est, κλάδον.

Πάντα εἰνὴν ἀετῆα: In singulis ramulis folia utrimque plurimum sena, unumque in summitate. Sunt igitur omnia in summa tredecim, qui numerus est impar.

Καὶ βεγχύπερον. scribe βεγχύπερα, nempe τὸ φύλλον. Et pro μικρόν, lege μίσχον. Est enim σὺν γὰρ πολλῶν μίσχον δὲ μίαν κρούσιν, ex qua flores, & unde sorba dependent.

Καὶ ὁ κερπός, &c. usque ad πολλά includenda parenthesi. Nam πολλά dicit, nimirum αἴθη, non πολλοὶ ἔχον κερπός. Sic enim apta similitudo: & infra sic de flore cerasi. Et πολλά γὰρ ratio est, cur ἀνθὸν βοτρυοειδὲς appellavit. Distinctioque apponenda post, δεικῶν.

Συκωνοειδῶν, &c. Ita legendum, σικωνοειδῶν ἢ πρὸς δένδρον ὁ κερπός ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς γίνεται &c. Ex subsequenti loco dixit Plinius lib. 17. cap. 24. Et forbus arbor infestatur vermiculis ruffis, pilosis, atque ita emoritur.

Ἀναίηται γρηγόσκον. Si invertas, numerosa erit oratio, sed in causis nature ordinem pervertetis.

Καὶ ἡ μεταίτη. Hoc in Græcia, non hic.

Στεγχιλοειδὲς (ita enim melius) σχήμα, est turbinata figura qua metam efficit. Turbinationem dixit Plinius. talis puerorum turbo, qui est τριβίλιον.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Kρανήνας. Arborem Græci κρανήνας & κρανήαν vocant, fructum κρανήιον & κρανήιον. Suidas κρανήα, εἶδος φυτῶν. Κρανήιον, κερπός. κρανήα, φυτόν. Hefychius κρανήα λεπτοκέρα. Scribe λεπτοκέρα, κρανήα, πῆξον, εἶδος δένδρον. περικεφαλαία. Latinis cornus; quod duritie & rigiditate cornibus similes ramos habeat. Eadem ferè de causa κρανήα Græcis dicitur, quod instar calvariae duri sunt rami. Vide cap. 9. lib. 1. τῶν δὲ ἄλων ἢ πρὸς σκληρότερον καὶ πυκνότερον κρανήας. Idem lib. 5. cap. 8. ἰσχυρότερον (ξύλον) ἢ ἡ κρανήα. Hæc causa est, cur divinus Senex ad tibiaram fracturas, ex corno machinas fieri voluit. κάπνισμα κρανήας ῥαβδῶς λαβῶν ἴσως ἀγνώστων ἀλλήλων ἰχθυόσας πᾶσι δὲ ἰσὺς δακτυλαίας. Postea virgῆς cornis acceptis, æqualem inter se magnitudinem habentibus, crassitudine quidem digitali. Eandem ob solditatem, ex corni ligno, fagittas fecere veteres.

Virg. lib. 10. Aneid.
Conjecto sternit jaculo, volat Itala cornus.
Claud.
Apta fretis abies, bellis accommoda cornus.

Suidas κρανήα, ἐν κρανήας δένδρον. Hefychius κρανήα πῆξον. Cornus ergo & κρανήα à duritie materiei, quæ, ut Theophrastus docet, cornibus similem habet, dicitur.

Τὸ μὲν ἀρρῶν &c. An scæmina cornus, virga sanguinea, paulò infra videbimus. Recentiores corni maris duo observarunt genera, hortensem & sylvestrem. Fructus hortensis admodum variat, ut infra dicam. Plantam ipsam diligenter describit Theophrastus, fructum Dioscorides. Quid uterque dicat, examinare aggredior.

Ἀμυγδαλή. Botanici codicem corruptum scribunt, aut in Ida monte prope Trojam, tum soli, tum cœli æstuantis natura, corni folia adeò restringi, ut amygdalæ quædam tenus æmula videantur. Ἀμυγδαλή, vox cunctis suspensa. corrigitur quidam μελίσα, malunt alii κυδωνία legere. Non putò mendum latere in voce ἀμυγδαλή sed in voce πυκνότερον. Scribo πλωτότερον. Corni folia venosa, è viridi nigricantia, lævia, amygdalinis latiora & pinguiora, externa folii parte amygdalæ modo in acutum exeunte, quo nomine fortè comparavit amygdalæ Theophrastus. Differt ergo ab amygdala cornifolium, quod latius, & pinguius sit, & quod crenatum ferratumque non sit. Pinguius non est folio mali, aut cydoniæ: quare vulgata correctio non arripet. alioquin cydoniæ non valde dissimile.

Φλοιὸν ἰσὺδὴ &c. Cornus vulgaris mediocris arboris in modum frequenter assurgit; nonnunquam fruticosa manet; virgæ fert numerosas, è brevi caudice emergentes, nodosas, intus fulvas, firmas, solidas, robustasque, cortice tota arbor scrabro vestitur, adstringenti admodum sapore.

Τὸ ἢ ὁ θηλοκορνήνας. Virga sanguinea corno similis est; in arborem tamen rarò admodum excrescit, fruticosa

ut plurimum permanet, raroque altitudinem quinque aut sex cubitorum excedit. virgulæ ejus novellæ geniculatæ sunt; colore penè spadiceo, sive obscure purpureo, rubente: intus medullam albidam ac fungosam habent, veluti sambuci; vetustiores verò caudices, ligni materia, albidâ, durâ, ac ossea, corno non cedunt. Si fruticosa hæc stirps, corno sit scæmina, plantam novellam, & nondum adultam delineavit Theophrastus. Non rejicienda eorum opinio, qui cornum hanc opulum Columellæ existimant. Hanc corno similem ait lib. 5. cap. 6. Est & alterum genus arbusti Gallici, quod vocatur Rumpotunum; id desiderat arborem humilem, nec frondosam. Cui rei maxime videtur idonea opulus. Ea arbor est corno similis, quin etiam corno & carpinus &c. quæ planta, frutice, quam virgam sanguineam vocant, similis corno. De ramis & caudice vidimus; folia sunt simillima, ad cornum proximè accedunt. Sunt tamen paulò breviora, ac latiora, firma; nervosa, & rubenti pediculo nitentia; quandoque etiam venulæ intercurrentes rubent. An virga sanguinea Plinii, difficile, aut temerariū fuerit affirmare. Paucæ enim de planta hæc tradit lib. 24. cap. 10. Nec virga sanguinea felicior habetur. Cortex ejus interior cicatrices, quæ præsanavere, aperit. Utrum hæc plantâ hoc præstare possit, nondum periculum feci; quo fit ut hanc sententiam non ausus sim affirmare.

Σαροσσόν; venabulorum interpretantur. Venabulum telum est quò venantes utuntur, acie longissime, apud nos cornibus hinc & inde extantibus.

Martial lib. 14.
Si directâ geres longò venabula rostro
Hic brevis in grandem cominus ibit aprum.

Sarissam Liv. lib. 7. de bello Macedonico, hastam prælongam, ait. Elianus lanceam esse scribit, qua utebatur Phalanx Macedonica; longitudine quatuordecim cubitorum; quorum duo manus continent, reliqua duodecim prominent. Suidas σαρίσσα εἶδος ἀνεπίου ἰθαλωνος, δορυ μακρόν ἐστὶν Μακεδόσι, sarissa veli Grecanici species, apud Macedones hasta longa. Quæ de corni materie Theophrastus, de sambuci tradit Plinius. Vide cap. de Sambuco.

Πυρήνα ἢ ὁ κερπός. Fructum elegantor describit Diosc. lib. 1. cap. 172. κρανήα δένδρον ἐστὶν ἀδρόν, κερπὸν φέρον ὡς ἰθαλωνίας, χλωρόν τὸ πρῶτον. πεπαιωμένον ἢ ξυθόν ἢ μισροειδῆ, ἰθιδόμιον, σφόδρα: cornus arbor fortis est, fructum ferens olivæ modo oblongum, primum quidem viridem, deinde per maturitatem ruffum, aut cerinum, esculentum, adstringentem. Vox ἀδρόν aliter atque aliter exponitur. Alii speciosam & fortem vertunt, scribuntque τὸ ἀδρόν significare δασυφύην, id est; pingue, & feliciter nutritum; ex eoque cum decore validum, & forte; qualis inquit est corni materies, ob id venabulis conficiendis apta. Alii speciosam arborem negant, propterea; satis fore existimant, pro voce ἀδρόν reddere Latinis fortè, nec addere speciosâ. Certè speciosa non admodum

admodum videtur arbor; nisi placeat, respectu materiei fulvæ, ex qua tela fiunt, speciosam esse. Varias significaciones vox *ἀδρῆ* habet, Suidas, *ἀδρῆς. μέγα, δασυλήεις, πικρῆ, ἀδρῆς, πολὺς, μέγας. magnum, multum, crassum, opulentum abundans.* Hoc loco expone, *sortem.* Quomodo Plutar-

Cornus.

chus in Solone, *πρὸς ἀδρῆς* dicit pro valido. 4. Regum 10. cap. *ὡς ἀδρῆς τῆς πόλεως* civitatem fortissimi, ac bellicosissimi, Primum autem esse viridem. Plinius lib. 16. cap. 26. *χλωρὸν candidum* vertit. Cornus enim (autem) circa solstitia reddat candidum, postea sanguineum. *ξανθὸν sanguineum* vertit, melius quam *χλωρὸν candidum*. Floret cornus antequam folia erumpant, Martio mense; quandoque ad Februarii finem, si hiems clementior fuerit; flore muscoso, ex candido in luteum palléscente, stellato, foliato, qui in baccas tandem abit, olivæ modo oblongas, & eque & forma & magnitudine non rarò dissimiles, primum virides, per maturitatem, quam Augusto mense adipiscuntur, rubentes, (innumeris ex locis probari potest Botanicis, *ξανθὸν rubrum, ruffumque* significare) sapore cum aciditate quadam austeras, oblongo, osseo, albido intus nucleo, velut olivæ. Notandum, Lacinam in antiquo codice, hunc locum aliter scriptum reperisse, & in hunc quidem sensum: *χλωρὸν ἢ κερῶδες, ἵπικται ἢ κηροειδῆ ἢ τριδύλιος πεπαινόμενον ἰσοπρόν.* Id est, *primum quidem viridem, deinde cereum, postremo ubi maturuerit rubrum.* Medio maturitatis tempore cereum esse, negari non potest. Alii, qui fructum cereum viderunt, nunquam legunt ex Iacur codice *ἀπὸ κηροειδῆ, κηροειδῆ.* Vulgata servari lectio satis potest. Nam in agro Nervienfi fructu albo ceræque colore reperitur cornus. Variat enim maturus fructus colore: nam communiter rubet, & officulo longiore est. Aliquando ceræ colore, rariùs albo, saturatius etiam rubet, officulumque habet crassius & brevius, ut doctissimi observavit Clusius. Theophrastus porrò cum fructum *γλυκὺν* esse scribit, non dulcem, melleumve vult esse, sed gratum, sapore placere: non nihil enim acidus est. Sic *οἶνος γλυκῶν γλυκείων ἀλκυον vinum dulce, muriam dulcem*, lib. 1. de nat. mulieb dixit Hippocrates; cum muriâ non detur dulcis. Vel dicendum, Theophrastum agere de sylvestris fructu, qui, recentiorum experimento ut constat, dulcis est, aut certè urbano corni fructu dulciore, & plerumque major. *γλυκὺν* igitur cum dicit, de sylvestri cape; quin etiam de sylvestribus se hoc libro agere, non semel prodidit.

Καὶ ἀπαιθεὶ Theod. lēgit *ἀπθεὶ* vel *ἰπαιθεὶ*. Theodori lectioem probat Scaliger, vulgata Robertus Constant. Hanc si fervare placet, expone; *florem amittit subeunte*

fructu. Nobis Theodori lectio magis arridet, *florem fructumque fert simili modo; ex uno enim pediculo plures multosque fert flores fructusque.*

Ξυδὸν ἢ καὶ τοῖς ξυδοῖς. Verba hæc in hunc sensum Botanici nonnulli exponunt; *Cornum fructum floremque eodem tempore ferre quo olea; cum verba hæc non ad oleam referenda sint, sed ad cornus ipsas.* Similem ferè fructum fert, eodem etiam modo floret, cornus, sed non eodem tempore; floret olea Iunio mense, fructus decerpitur Novembri, Decembrique; Martio floret cornus, fructum maturum Augusto reddat mense. Vult Theophrastus, cornum marem feminamque eodem florere tempore. Addit *xydōn*, quia non eodem, sed ferè eodem florent, Martio mas, femina Aprili mense. paulò maturius ergo mas, ferius femina. Utramque eodem ferè tempore florere, experientia docet, ipseque Theophrastus lib. 3. cap. 6. scribit. *ὃς ἐστὶν ἐξ ἕξου ἢ κηροειδῆ ἢ τριδύλιος πεπαινόμενον ἰσοπρόν. ἢ περὶ τῆς ξυδοῦ, ὡς περὶ τῆς ἰπαιθεῖς, ἢ ἢ ξυδοῦ, ἢ ἢ ἢ ξυδοῦ, ἢ ἢ ἢ ξυδοῦ, ἢ ἢ ἢ ξυδοῦ.* quippe cornus ferè circa æstiva solstitia reddat, præcox scilicet, quod primum fructum maturum ostendat. Nam serotina, quam cornis feminam vocant, post ipsum autumnum fructificat. Cæterum verba hæc *xydōn ἢ καὶ τοῖς ξυδοῖς*, de floribus tantum tempore intelligenda esse, ex eo apparet, quod ex sententia hic agat Idæ incolarum, qui negant fructum ferè corni feminam.

Ὁς ἢ ἐν Μακεδονίᾳ. Femina sive virga sanguinea fastigiantes fert umbellas, floribus albidis gravidas, quibus baccæ succedunt, racematim coherentes, sanguineis, tenuibusque petiolis appensæ, orobi magnitudine, initio virentes, cum verò maturuerint nigricantes, sapore ingratas, & volucrium nulli desideratas. Ananiensia rura, in Tridentino agro, ut scribit Mathiolus, ex his oleum conficiunt ad lucernarum usum, expressis torculari, decoctis priùs in aqua baccis. Porrò, illud recentiorum experimento constat, quod de cornu mare scribit Theophrastus lib. hujus cap. 3., sylvestris fructum suaviorem esse quam fativæ, & plerumque majorem. Vide plura cap. 1. lib. 13. de Conf.

ἵπικται. Scribendum hic est ex capite 4. *ἵπικται ἢ ἐστὶν ἰσοπρόν καὶ οἷον ἐν τῆς ξυδοῦ μόνον.* Locis humidis ficcisque utramque reperiri, recentiores observant.

Παροσμῶν ἢ. Agit hoc loco de cedro, eique similem admodum facit juniperum. Hac occasione nos de utraque agemus, ac primum de junipero. Græcis antiquis arbor *ἀρκυδοῦ*, Barbaris vel recentioribus *ἀρξυδοῦ*. Hesyclus *ἀρξυδοῦ*, ἢ *ἀρκυδοῦ* κρηῖς. fructus verò *ἀρκυδοῦ*, *ἀρκυδοῦ* dicitur *ἀρξυδοῦ τῶν δένδρων κορμῶν*, quod celet noxam. Malunt alii exponere, quod ejus odorem omnia reptilia adferunt. Græcæ linguæ periti, facilè vident nihil tale sonare verba Græca. *ἀρκυδοῦ*, *ἀρξυδοῦ τῶν δένδρων κορμῶν*, quod occultet nocumentum, *διὰ τὸ ἔχει ἀρκυδοῦς κινουμένης*, quod *spina occultas ac quasi latentes habeat.* Nam huic spina, pro folio, ut ait, Plinius, fallit ergo spinosus foliis. Nicandri Scholiastes *τῶν ἀρκυδοῦν* exponit *ἀρξυδοῦ* ad hunc Nicandri versum;

*Μηδὲ σὶ γὰρ χρῆσιμον πολὺ λάθει, ἢ κίδροσιν,
Ἀρκυδοῦ.*

*Sed nec opera polii, vel cedri, juniperumve
Ignota.*

Scholiastes τὸ *ἴσοπρον*, ἀπὸ τοῦ παλαιῦ ἢ λευκοῦ χρῆσιμου τῶν βόθρητων λέγει. *ἀρκυδοῦ* ἢ *καλάνθη* ὁ καρπὸς τῆς κίδρου, ἢ τοῦ ἀρξυδοῦ, *ἀρκυδοῦ* λέγεται. ἢ ἢ καὶ εἶδος βοτάνης. Versum Nicandri non videtur intellexisse Scholiastes. Scribe *μηδὲ σὶ γὰρ χρῆσιμον πολὺ*, non, ut legit Scholiastes, *accentu in ultimâ πολὺ*, quod *canum, antiquum, album* significat. *πολὺς* vox substantivè, separatim à cedro, pro *polio* verti debet, cujus in principio hujus operis meminisset. Ipse etiam Dioscorides, qui sua adversus venerea ex Nicandro habet, *πολὺς* legit, & ad venenatarum bestiarum morsum commendat *polium*. Quod si quis vulgatam lectionem servet, & *ἰσοπρόν* cum Scholiaste referat ad cedrum, causam relinquit, cur dubitemus de ejus constructione, & *ἰσοπρόν*; nisi fortè per metaplasmon, qua aliquando utitur Poëta, excusari velit. *Ἀρκυδοῦ* ἢ *καλάνθη* ὁ καρπὸς. Ex iis quæ sequuntur, constat, scribendum *ἀρκυδοῦ*. Nam arbor ipsa *ἀρκυδοῦ*, ut Scholiastes monet, dicitur; fructus, ut dixi, *ἀρκυδοῦ*. Multa quidem communia habent, cedrus minor sive *oxycedrus.*
& juni-

sto differunt folio, magnitudine, ligno, fructu. Sed inquirendam quam cedrum intelligat Plinius. Certè perinde est quam intelligat. Nam Syriaca cedrus, & juniperus vulgaris five minor, planè dissimiles arbores. Major juniperus & cedrus Syriaca folio fermè conveniant, ut ex utriusque descriptione facile colliget lector, in reliquis minimè; majori junipero bacca, cedro conus. Quid singula commemorem? minor cedrus, & major juniperus, folio planè dissimili: cedro pungens, obtusum junipero; nisi placeat, Plinium novellam describere plantam: huic pungens, ut infra dicam, folium. Quocumque modo sumas, male dixit Plinius, affilem cedri juniperum, si strictè & ex Grammaticorum sententia vocem illam sumas. Si verò quodammodo similem interpreteris, juniperus & cedrus minores conveniunt: iis exceptis, quæ tradit Theophrastus, cave de utraque intelligas; altera tantum juniperus, cedro similis minori. Hæc obiter. In spuris nothisque, quæ Dioscoridi ascribuntur, scriptum reperio. *τὸ ἵβρινος ἔλαιον ποτὶ ἀναισθησίαν, ραμέντα vero ligni devorata interficiunt.* Sed hæc, inquit, Dioscoridis doctrinam minimè sapiunt: Quare delenda putant, ob quatuor has rationes. 1. quod nihil hujus rei Galenus, Paulus, Serapio, & alii qui verbotenus Diosc. scripta referunt, meminerunt. 2. quod si quis experiri velit, id fallū reperiet. 3. quod baccæ ejus contra serpentum ictus efficacissimæ devorentur, & foliorum succus bibatur, & illinatur adversus morsus viperarum. 4. baccæ lignumque si comburantur, corrigunt malignum pestilentemque aerem. Crediderim quidem verba illa in textum scioli cujusdam diligentia irrepisse: sed tamen non satis valida videntur illa argumenta: nisi forte secundum, ad probandum, non esse læthale juniperi ramentum. Ad primum respondeo; eo quidem probari, verba hæc addita fuisse, sed hinc concludi non potest, ramentum juniperinum non esse læthale. Veteres porri succum non scripserunt esse perniciosum: ergo deleteriū non est? Male. Recentiores quidam contrarium observarunt. Præterea veterum nemo tradidit, ramentum non esse læthale, nec quisquam, quod eisdem sciam, ad hunc illumve affectum præscripsit. Ad alterum, quod experientia constat, dico; vel non debita quantitate assumptū fuisse ramentum illud; vel unam hirundinem, ut vulgò fertur, non facere ver. Per me licet experimentum alii faciant: Ad tertium dico, nullis momenti hoc argumentum est. De baccis & foliis nulla questio, sed de ramento. Nec sequitur, baccæ & folia sine ulla noxa bibuntur, ergo etiam ramenta, quasi non diversis pollere possint facultatibus, radix, lignum, folium, cortex, ramentum, fructus. Ebuli radices validissimè purgant, acini tamen & semen minus id præstant, discutiunt folia. Colocynthidos pulpa validissimè purgat, nihil tale folia, radicesque præstant. Lacteus fici arboris & foliorum succus, non mordicat tantum, aut abstergit vehementer, sed & ulcerat, & vasorum ora referat, & myrmerias ejicit: verum etiam purgare potest. nihil horum potest fructus, immo contrarium præstabit, mollit, lenit, maturat, obrundit. Quartum solvit Diosc. lib. I. cap. 81. ubi, ait. Thus foris adhibitum ad multa prodesse, recentiorum experimento constat, accensum, ignique injectum, non modo catarrhos sistere eorumque fluxum inhibere, sed etiam venenatum, pestilentemque aerem corrigere: intus tamen, ut ait idem Dioscorides; si sumatur in secunda valetudine, insaniam facit, ipsamque mortem adfert. *μακρόθεν δὲ τὸν πινόμενον τὸν τὸν ὑπερβολικὸν, ποτὶς ἢ μὲν οὖν ποτὶς ἢ κτλ. verum in secunda valetudine haustum furorem inducit, & largitus cum vino potum interficit.* Ramentum autem juniperi quod necet, non dissimile videtur ei, quod de colocynthidos præparatione circumfertur. Multam pinendū & & cribrandum in tenuissimo cerniculo ajunt, ne intestinis adhæreat atque ulceret. Sic juniperi scobs, ob siccitatem summam, qua adhæret, necat, ac suffocat, cum decoctum salutare sit: caret enim illa siccitate. Contra farina Hiucæ, ipsumque porrum salutare, deleteria farina, cujus rei rationem reddit Jul. Scaliger in doctiss. de subtil. libro: *Ratio, inquit, pendet à duplici causa; una est partium tenuitas; unde est facilitas penetrationis: altera est libera qualitas, & facultas ad nocendum in succo ipsa: postquam soluta est siccitas, quam interat cum terrestri parte, à primordiis ortus ipsius plantæ; quæ pars adversa qualitate feroci vñ ejus ita cohibebat, quemadmodū crassitie sua tardabat celeritatem.* Hæc dixi, non ut probarem, ramentum juniperinum lethale esse (nam id mihi non constat,) sed ut monerem, ne facile quis assumeret. Non desunt, qui umbram juniperi nocivam scribunt, credo quod apud Virg. Ecl. ult. legatur.

Surgamus, solet esse gravis cantantibus umbra.

Juniperi gravis umbra: nocent & frugibus umbra.

Umbram nocere docet Plin. lib. 17. cap. 12. *Non fastidienda, inquit, hæc quoque scientia, atque non in ultimis ponenda, quandoquidem factis umbra aut nutritrix aut nociva est.* Umbram nocere, ipse Virgil. lib. 1. Georgicorum docet.

— Et amarū intuba fibrū

Officiunt, aut umbra nocet.

Lucret. lib. 6.

Arboribus primum certū gravis umbra relicta est, Usque adeo capitū faciunt ut sæpe dolores.

Carminis Virgiliani hic sensus: omnis umbra cantantibus gravis est; hic juniperi est umbra; ergo gravis. Omnis umbra cantantibus gravis, quia vox libera non est, sed impedita; ab aëre enim locus perflari nequit. Malunt alii legere; *surgamus, solet esse gravis cunctantibus umbra.* ut sensus sit; *surgamus, sol occidit, nox advenit, cujus umbra solet esse gravis cunctantibus;* atque ita quidem gravis, ut etiam juniperi umbra, quæ aliquin amœna & salubris esse consuevit, propter blandam odoris eluviem, lædere queat; non homines solum, verum etiam fruges & sata: *surgamus* igitur, ut noxium vitemus aërem, & umbram effugiamus hominibus & frugibus pestilentem. Non mirum videri debet, quod dixi, juniperi umbram gravem. Nam propter foliorum & germinum densitatem & frequentiam, impedit vapores, qui è terra exhalant, ne evaporentur; itaque non per se gravis juniperi umbra, sed per accidens. Pro junipero majore viri Doctissimi habent Juniperum maximum Illyricum, bacca cærulea. Folio est alterius juniperi, majore, acuto, pungente, bacca triplo majore, resinosa, colore quo dixi. lignum suavis est odoris, & liquorem exudat. Hanc non esse juniperum majorem, ex Aucuarii auctore constat; cui si fides adhibenda, necesse est, juniperum majorem esse foliis cupressinis. Juniperum majorem describit Carolus Clusius, dum viveret, Botanorum facile princeps. Frutex est humanam altitudinem raro superans, caudice contorto, non recto, multis ramis prædito, scabro cortice: folia habet carnosa, & ex continua quaternorum foliorum mutuo connexorum serie composita, quemadmodum cupressus: flores junipero vulgari & oxycedro similes, flavos, sed extremis foliis insidentes, ut in cupresso & thuia; quibus succedit fructus, baccarum myrti magnitudine, rotundus, primum viridis, deinde ad phœniceum colorem tendens; qui maturitate non nihil mollescit, sapore & odore juniperi baccis simili, qui trina, aut quaterna vel etiam plura grana oblonga & striata habet, medullam albam & resinam olentem continentia. Vere floret, fructumque diu retinet, antequam maturescat, uti juniperus. Primum semine natus hic frutex, & adhuc tener, folia habet omnino dissimilia, utpote quæ alterius juniperi folia æmularentur, nisi breviora, & paulò molliora essent. Cum verò jam tertium aut quartum annum attigit, rotunda & cupressina folia efformare incipit: ut inferiores rami pungentibus & acutis foliis, summi verò obtusis ac rotundis nonuisti interdum conspiciantur. Quam metamorphosin nisi quis diligenter observaverit, facile in errorem induci possit, ut credat, adolescentem à jam adulta diversam esse. Nascitur ad Tyrrenum mare. Nam inter Calpen & Malacam, Retice item & Gallie Narbonensis ora maritima nasci, observavit idem Carolus Clusius. Vulgo oxycedrus Lycia vocatur. Quidam oxycedrum Theophrasti Lyciam putant. horū sententiam probare nequeo, quod oxycedrus Lycia pungentibus sit foliis. Eorum non displicet opinio, qui cedrum minorem existimant, quæ arboris naturam non assumat: cujus lib. I. cap. 15. meminit Theophrastus. Non observavit Theoph. adultam cupressinis esse foliis. Neque est sabina baccifera, ut quidam opinantur. Nam plurimum odore & forma à sabina differt. Sabinæ gravis odor, huic gratus, & suavior vulgari. Sabinæ extremi rami in acuta folia plerumque desinant; contra verò hujus obtusa sunt. Sabinæ baccæ maturitate nigrescunt, minoresque sunt quæ hujus, quæ, ut dixi, Phœnicis sunt coloris. Vulgaris juniperus nemini incognita. Hæc pro soli cœlidue varietate, arboris naturā induit vel fructuosa manet. Arborefcit in Thinscia, in Senensi agro, ut monet Math. & in Hisp. teste Clusio, adeo sit magna,

ut ex

ut ex ea trabes & aedium contignationes, multi fabricent. Alia insuper florem fert, non tamen fructificat. Alia fructum gignit, & florem non fert, verum Majore mense tenuissimus ac luteus ex hac pulvis in auras avolat. Hunc pulverem florem esse, vel floris vice n gerere contendunt, non sine ratione, Botanici; inter quos non ultimum tenet locum Hieronymus Tragus. Nam post pulverem jam descriptum baccae prorumpunt, exiguae, virides. Frutex juniperus lignosus est, alis frequentibus, ramosis, cortice membranaceo, sponte disrumpente, tenui, rubente. Materies ligni fulva, & cum accenditur, odorata. Folia habet, angusta, parva, tenuia, oblonga, pungentia, spinas idcirco magis quam folia referentia, non tamen admodum duras. Baccae ejus, quae fructum fert, initio virides, per maturitatem ex coeruleo nigrae, parvae, rotundae, odoratae, gustui primum subdulces, deinde amarae: radices hinc inde sparguntur, quaedam tamen altè descendunt: cortice puniceo obducuntur. In baccis differentiam nonnullam recentiores observarunt. In quibusdam grandes sunt, in aliis exiguae; in his dulces, in aliis prorsus amarae: aliis planè rotundae, quaedam oblongae & acuminatae. Describit juniperum quandam magnam Bellonius, quae ad altitudinem cupressi quandoque assurgit, folio majore ac duriore, fructu quoque grandiore, ad avellanæ nucis quantitatem accedente, & ferè instar gallae. Resinam hæc fundit liquidam aestivis mensibus, quæ caloris beneficio in gummi coit. Nisi hæc sit Illyrica juniperus, coerulea bacca; fateor me ignorare, quam describit, nec vidisse unquam. Quaecunque in vulgari junipero cernuntur, odorata sunt. Primum namque humor qui è junipero, si lædatur, dum in succo fuerit, effluit; deinde radices, & caudices aridi, baccae recentes & maturae, folia etiam aculeata, non insuavem spirant odorem. Juniperi arbor, Majore mense, cum pluviosa fuerit tempestas, luteam è cortice sudat lachrymam; quæ magna copia, tanquam fungi exigui, arbori adhæret, nec magno perè odorata est, sicut altera, quæ vulnerata arbore profluit. Hæc lachryma pluvii cessantibus evanescit. Lachryma quæ læsa arbore emanat, primum ex albo luteo colore cernitur, qui senescens in ruffum abit. Officinæ vernicem vocant, quod electro, Græcis recentioribus βερνικη dicto, colore, similis sit: Ex hac cum oleo ex semine lini temperata, liquida vernix fit, cujus usus ad tabellas depictas illustrandas, tum etiam ad ferri nitorem, & à rubigine defensionem utilis. Hactenus juniperi historiam ex aliis enarravimus auctoribus; accedo ad historiam cedri.

Κεδρῶν τὸ κινετῶν. κεστραδης γαρ εστιν, ἢ κεδρῶν τὸ κεδρῶν ραδίου. Cedrus, vel ab aculeo nomen accepit, planta enim spinosa est, vel quod facile accendatur, uraturque. Prius e tython minori magis convenit, posteriori majori. Facile hæc ardet, propter resinam, cedriam dictam. Arbor κεδρῶν dicitur, fructus κεδρίς. Hesichius κεδρῶν, ὁ κερπὸς ἢ κεδρῶν. Scribo κεδρῶν, ὁ κερπὸς ἢ κεδρῶν, vel κεδρῶν, ὁ κερπὸς ἢ κεδρῶν. Resina κεδρῶν vocatur. Recentiores cedrum in masculino genere ipsam arborem, foeminino verò fructum significare scribunt. Phavorinus κεδρῶν ἑρπυκῶν μὲν τὸ δένδρον. Πηλοκλῆς ἢ ὁ κερπὸς hoc antiqui non observarunt. Vide verba Galeni paulò infra loc. cit. Utrum κεδρῶν citrium dictum etiã fuerit, libro quarto examinabo. Vide & cap. 5. lib. 5. de Thyja. Cedros Græci observarunt duas, majorem & minorem, nisi placeat annumerare exiguam, cujus meminit lib. 1 hist. Theophr. de qua supra, ubi de junipero, nonnihil dixi. Galenus lib. 7. simpl. κεδρῶν εἰς μὲν δὲ τὴν κερπῶν εἶδος, ἢ μὲν ἐπεὶ γινώσκουσιν, ὁμοίως ταῖς ἀρκυδῶν, ἢ ἐπεὶ δένδρον ἢ κερπῶν. cedri duo genera; una fruticosa, junipero similis: altera arbor non exigua. Duo etiam cedri genera describit Dioscorides: Quæri solet, utrum Theophrastus duo noverit? Certè, prima fronte dubium non videtur, quin duo noverit. Nam cedrum aliam Phœniciam, aliam Lyciam ait. Penitus si res conspiciatur, unum tantum describit genus, nempe minus, quod junipero simile. Novit tamen & alterum, nempe majus genus, quod ex lib. 5. cap. 9. probatur, ubi in Syria miræ magnitudinis esse scribit. In Syria minor non reperitur, nec ad tantam hæc attollitur altitudinem. Sola major istis in regionibus, teste Bellonio, conspiciatur. Majorem cedrum recentiores δένδρον κεδρῶν vocant, fabulamque hanc excogitarunt. Geopon. auctor lib. 11. cap. 16. κεδρῶν δένδρον ἰσραήλ. κεδρῶν οὐρεῖον ἑρπυκῶν & εὐ ὄρεα & εὐ φυτόν. κερπυκῶν ἢ γέρον κεδρῶν, τῆς γαίης ἀνακείδρον. ἐρηλοτυπησάντες εἰν αὐτῶ, κτινυσὶν ἀνδρῶν διδοστέεις, γῆ ἢ πνεύμα γαίης, φύτον ἀνήκεν ἢ πεπλοκῆν ὁμοιωμοι, & τὴν φύσιν μεταβάλλον, τὸ αὐτῶ τῆς γαίης οὐκ ἀφίηται πόσον. ἔστι μὲν δὲ περὶ κεδρῶν γένος κεδρῶν, λέγειον κεδρῶν (scribere κεδρῶν) ἢ γέρον ἀνακείδης: De dendrolibano historia. Libanus

Syrum nomen est, & de monte, & de planta. Adolescentulis autem prius erat Deorum cultus deditus; quod propter impietatem homines emulacione ducti ipsam occiderunt: verum terra in honorem Deorum plantam produxit, quæ occisum cognomine refert, & mutata natura: amore tamen Deorum non est privatus; magis enim delectantur Dei, si quis ipsos dendrolibani ramo coronet, quam si altum arbor consecret. Magnam cedrum Plinius cedrelaten vocari ait lib. 13. cap. 5. & lib. 24. cap. 5. Cedrus magna, quam cedrelaten vocant, dactylicam, quæ cedria vocatur Cedrelaten vocari contendunt δένδρον κεδρῶν & ἰσραήλ, quod facie similis sit abieti, Certè nihil aut parum admodum cum abiete commune habet; nisi quod conos fert sursum spectantes, non, ut vulgo pingi solent, (quomodo etiam nostra tabella picta est) deorsum dependentes. Cedrelaten dictam puto, δένδρον κεδρῶν, & ἰσραήλ, quod non instar cedri vulgaris parva manet arbor, sed in altum instar abietis abeat, fiatque maxima arbor. Sacra pagina altissimam & maximam scribit arborem, quod recentiorum observatione constat. Cedrus minor oxycedrus dicitur, quod folia sint acuta ac spinosa, vel quod pro foliis spinas ferat. Græci Barbari, cedrum Italicam vocant. Hierocles Hippiaeter l. 2. c. 68. κεδρῶν ἰταλικῶν γὰρ ἔστιν κεδρῶν τὸ λεγόν. cedri Italicæ semiunciam, sulphuris ignem non experti tantundem. Dixit Italicam, ad differentiam Syriacæ. Cedrum majorem Theophrastus loco citato longissimam arborem scribit, adeoq; crassam, ut detur quæ ulnis hominum quatuor complecti nequeat. Diosc. lib. 1. cap. 105. κεδρῶν δένδρον εἰς μέγα ἔστι ἢ ἐρηλοτυπη κεδρῶν οὐρεῖον. ἢ ἢ ἐρηλοτυπη κεδρῶν οὐρεῖον. Cedrus arbor magna est, ex qua picem colligunt, quæ cedria vocatur, juniperi modobaccas parit, baccarum myrti magnitudine, rotundas. Hæc corruptissima & falsa. Cedrus minor baccas fert rotundas myrti magnitudine, cedrus major conos cupressi majores. Major resinam cedriam dictam fundit, quæ caret minor. Corruptus ergo codex: Corrigunt, ac legunt. κεδρῶν δένδρον εἰς μέγα ἔστι ἢ ἐρηλοτυπη κεδρῶν οὐρεῖον. ἢ ἢ ἐρηλοτυπη κεδρῶν οὐρεῖον vel κεδρῶν μικρῶν φύλλον & κερπῶν εἰς ἄσπερον ἀρκυδῶν κεδρῶν κερπῶν, κεδρῶν. Cedrus arbor magna ex qua cedria colligitur, quæ parva cedrus, vel acuta cedrus dicitur, folia fructuumque fert junipero similem, myrti magnitudine, rotundum, Scribe ex codice Catacurenii, ab Augerio Bulbequo Cæsaris Ferdinandi apud Turcarum Imperatorem oratore, allato in Europam. κεδρῶν δένδρον εἰς μέγα ἔστι ἢ ἐρηλοτυπη κεδρῶν οὐρεῖον, κερπῶν εἰς ἄσπερον κερπυκῶν, κερπῶν εἰς ἄσπερον κερπυκῶν. κεδρῶν οὐρεῖον ἢ κερπῶν εἰς ἄσπερον κερπυκῶν. κεδρῶν οὐρεῖον ἢ κερπῶν εἰς ἄσπερον κερπυκῶν.

Cedrus communis.

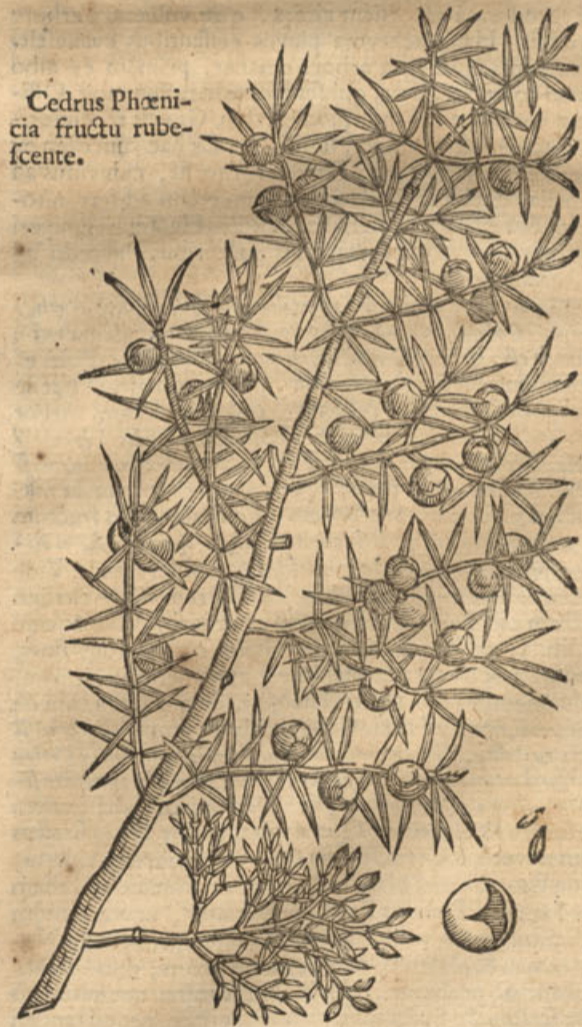

κεδρῶν οὐρεῖον ἀρκυδῶν, κερπῶν εἰς ἄσπερον κερπυκῶν κερπῶν, κεδρῶν οὐρεῖον. Cedrus arbor magna, ex qua cedria colligitur, fructuum profert uti cupressus, at multè grandiore. dicitur R 3 & altera

Et altera cedrus, eaque parva, spinosa, juniperi modo, fructum ferens myrti baccarum magnitudine, rotundum. Hæc lectio, præterquam quod experientia probatur, etiam Serapionis auctoritate, (qui sua ex Dioscoride exscribere solet) munitur. Cap. 359. Serbin, id est cedri, sunt duæ species; una est arbor magna, & ex ista est albitran, id est, cedria; habet fructum similem fructui cupressi, nisi quia est minor eo multum. (Id falsum est; male in codice quo usus est, *μικροτέρα* pro *μακροτέρα* scriptum fuit; vel hæc non de integro fructu intelligi debent, quem constat majorem multo esse, sed de solo semine: quomodo etiã accepit Plin. lib. 3. cap. 5. cum cedri majoris frugiferæ semen cupresso simile scribit; quo quidem modo alibi ipse Dioscorides hanc vocem sumpsit.) Et secunda est arbor spinosa, parva, habens similitudinem cum arbore juniperi: (Male ergo doctif. viri *ἀπὸ ἀναστροφῆς* legendum contendunt *καυώδης*. Vulgatam lectionem defendit Theophrastus, cum folia cedri minoris spinosiora ait, & duriora, quam juniperi) & magnitudo fructus ejus, sicut granum myrti. Meminit Dioscorides majoris cedri etiam lib. 5. cap. 45. Vbi de cedriano agit vino. *ἀπὸ τῆς ἑξ ἡμέρας τῆς καυώδους καὶ ἀπὸ τῆς οἴνου* &c. De cedria vide cap. 2. lib. 9. Major cedrus à Dodonæo ex Bellonio his fere verbis describitur: Major cedrus magna admodum & procera arbor, non modo cæteras resiniferas ac coniferas excedens, sed & reliquas arbores omnes vastâ amplitudine superans: caudex ejus frequenter admodum crassus est, ut quatuor hominum ulnæ eum complecti, auctore Theophrasto, nequeant. Cortex inferioris partis, quæ à terra ad primos porrigitur ramos, asperior est: reliquis vero lævis, ac glaber, inter ramos conspicuus: rami ab imo serè & haud altè à terra, ad fastigium usque exeunt, paulatim altiùsve scandendo minores brevioresque facti, arbore pyramidis formam referente. Orbiculariter autè hi caudicè ambiunt, caliq; alterno ordine dispositi sunt, ut per hos ad cacumen usque, veluti per scalas conscendè queat. Folia capillata, veluti pini, sed breviora, ac minimè aculeata. Coni multò breviores sunt, & crassiores quam abietis, mollibus non duris squamis (resinosis ac pinguibus subrubentibus, odoratis) compacti; qui non ræorsum pendent, sed sursum arrecti, in ramis consistunt; quibus & adèd pertinaciter adhærent, ut citra particulam rami avelli nequeant; (fructus, quem à chirurgo Ioanne Vennekool accepi, cum ramuli parte avulsum, ita pertinaciter ramo adhæret, ut avelli non possit,) ligni materies durissima, nec cariem nec vetustatem sentit, cor odoratum, ac subrubens. (ramulus, de quo modo sermo, interius, dilutè tantum subrubescibat; ex albo leviter rubescere tantum videbatur, sed trunci fortè materies ac cor alio colore, ut prædictum.) Fluit ex hac arbore resina, abiegna similis, odorata, læntæ admodum substantiæ, mansa siquidem dentibus adèd firmiter adhæret, ut agra avelli queat, quæ initio liquidiôr, & albida, ardore solis durefcit, & arida fit. De qua vide cap. 2. lib. 4. In nivosis montibus cedri nascuntur, veluti in Syriæ Libano, in quo nonnullas extare Bellonius refert, (penes auctorem fides, credat Iudæus apella) Salomonis, ut creditur, manu satas: jam & in Tauro ac Amaino montibus reperiuntur; perpetua coma, ut ceteræ coniferæ, virent. Humido ac austrino cœli itatu cedri materies, atq; ex hac factæ statuæ, aliæque opera sudare, & humorem emittere videntur, ut & omnes arbores, quibus oleosus est succus. Sunt qui negant hanc esse cedri, affirmantque laricem supra à nobis descriptam veterum esse cedrum. Negant etiam delineatam arborem cedrum majorem esse, quod Dioscorides tradat, cedri majoris fructum emulari figura nucem cypressum, quantitæque multò minorem existere. Legunt enim *καυώδους καὶ ἀπὸ τῆς οἴνου* ex Serapione. Pilula, inquit, cupressi *σφαιροειδῆς* est. (puto mendum typographicum, Scribo *σφαιροειδῆς* *καυώδους* cedri descripti fructus, tanræque insuper magnitudine, ut galbulo sive pilula cupressi sextuplo major appareat. Cedrus præterea major, teste Vitruvio, folia fert cupresso similia. Cedrus jam descripta, folia qualia dixi. Verba Vitruvii adscribam ex lib. 2. cap. 9. Item cedrus & juniperus easdem habent virtutes & utilitates, quemadmodum ex cupressu & pinu resina. sic ex cedro oleum quod cedrium dicitur nascitur, quo reliquæ res cum sint unctæ, uti etiam libri, à tineis, & à carie non læduntur. Arboris autem ejus sunt similes, cupressæ foliaturæ, materies vena directæ, Ephesi in æde simulachrum Dianæ ex ea, & ibi & in cæteris nobilibus fanis, propter æternitatè sunt facta. Ad Vitruvium quod attinet; sanior eorum sententia videtur, qui virum optinè de architectura meritum, confunderere putant Thyjam & cedrum. Thyjam folio cupressi describit Theophrastus: huic etiam materies æterna, sed ex hac,

quod sciam, cedria vel liquor aliùs non manat. Arboris inquit, ejus sunt similes. Intelligunt frondes. Juniperum oportet intelligant majorem folio cupressi, alioquin pungentia non sunt majori cedro folia. Mitiùs agere nobis cum Vitruvio visum est. Dixit similes frondes cupressæ foliaturæ; quod utrique folia carnosæ, obtusa & viridia sunt. Alioqui larici sunt similia cedri folia, brevina, angusta, crebra, viridia. Alterum argumentum nullius ponderis. *καυώδους καὶ ἀπὸ τῆς οἴνου* dixit Dioscorides. Male, ut jam dixi. Serapio, vel ejus interpretes *μικροτέρα* legunt. Cupresso longior majorque fructus cedri; ita vox *καυώδους* exponenda, Talis cedri conus, qui nisi oblongior esset, *σφαιροειδῆς* foret. Quæ quæso forma pinei conii? an non ex rotundo, latòque in acutum definit? Rotundior nec in acutum desinens cedri conus. Rectè ergo Dioscorides conum cedri rotunda cupressi pillula oblongiorem & majorem dixit. Vide pini, vide cedri iconem ad vitum expressam, intuerè cupressi figuram, & judica, utrum mala comparatione usus Dioscorides. Videamus eorum opinionera qui laricè volunt esse cedrum. Laricè conum habet rotundum cupresso similem? Magnitudine cupressino similis quidem, sed longior multò, gracilibus, foliosis squamulis compactus. Præterea in Syria, & Iudæa, ubi cedri nasci tradit Sacra pagina, larix non reperitur. Caret hac arbore orientalis plaga. Magna & procera quidem arbor larix, sed quæ altissima dici non potest, nec huc usque observatum laricis lachrymam in guttas coire, quod de cedri liquore observarunt recentiores. Laricisnè folia cupressinis similia quàm cedri? Hoc ne asserere, qui hanc deferunt sententiam, audent, cedri enim folia larici comparant. Minor cedrus,

Oxycedrus Theophrast. Guilandino
Juniperus major Monspeliensium.

ea est planta quam quidam vocant juniperum majorem, bacca rufescente. Junipero similis est oxycedrus magna ex parte; contorto, ut illa, caudice, ramis tortuosis ac nodosis etiam, in alas complures divisus, interdum etiam in arbusculam excrefcens, cortice rufescente: ligni materies dura, rubra, cupressum redolens. Folia habet juniperi vulgaris modo pungentia, aliquantum tamen duriora, acutiora, longiora, & rariora: circa caulicos;

liculos, terna semper simul nascentia, ut in junipero. Fructum fert initio viridem, deinde flavescens, postremo cum maturuit, puniceo coloris, juniperi fructu multo majorem, ut interdum avellanam magnitudine æquet, & tuberculis quibusdam, veluti squamarum rudimentis oblitum, nucleos tres aut quatuor inæquales continentem, majores quam in junipero majore supra descripta; medulla intus alba, sapore aded dulci ac suavi, ut rustici subinde, addito pane hac vescantur: floret juniperi modo, & eodem tempore, utriusque fructus maturitatem adipiscitur. Provenit plerisque Hispaniæ & Narbonensis Galliæ asperis locis. Nusquam majorem vidit Car. Clusius, quam supra Segobiam & Guadarama, itinere Madritiano, ubi arborum magnitudinem & altitudinem interdum æquat, trunco humani corporis crassitudinem æquante; ex quo veluti ex trunco juniperi, quæ simul cum isto eadem altitudine crescit, ædium trabes & contignationes incolæ faciunt. Idem Clusius supra Segobiam, in ramis cedri enatam plantulam observavit, digiti longitudine, instar visci ramosam, geniculatam, viridem, interdum flavescens, ramulis myricæ recentis natis, sive ejus plantæ, quam nonnulli fallicorniam, Mompelliani marinum sempervivum vocant, sed paulo minoribus constantem, quorum extremis aliquando inhæret veluti fructus musci, qui in arboribus aut faxis nascitur, fructui persimilis. Acido & adstringenti valde gustu est tota hæc plantula, oxycedro, veluti viscum in aliis arboribus, innascens. Verba Theophrasti examinanda restant.

Cedrus Phœnicia media adverfar.

Cedri Phœniciaæ alterius Plinii & Theophrasti ramulus. Oxycedrus folio cupressi aut sabino major Monspel.

Ἰὼ δὲ φοινίκῳ. Phœniciaæ cedri nomine exhibent oxycedrum jam descriptam. Phœnicia est Syriæ pars, & Judææ propinqua, in qua Tyrus & Sidon. Hic major nascitur cedrus, ut ille referunt, qui terras illas peragrarunt. Oxycedrum vel minorem, aliâque cedrum in iis nasci locis, nondum intellexi. Falluntur ergo qui Phœniciam cedrum, oxycedrum modo descriptam, pro cedro Phœnicia ostendunt. Lycia est oxycedrus, non Phœnicia, quæ non alia, quam Syriaca supra descripta. Lycia est regio minoris Asiæ, inter Pamphyliam & Cariam sita. Oxyce-

drum in magna Græcia parte, Illyrico ac Egitto gigni, magnum Brabantia lumen Dodoneus scribit.

Ἐἴναι ἢ ἀρκυόθῳ: Scribe cum Rob. Constantino. εἴναι ἢ ἀρκυόθῳ. Vide insuper quam pulchre, ex Græcorum mente, hæc exscripserit Plinius lib. 13. cap. 5. Juniperi, inquit, similem habent Phœnicia, & cedrum minorem. Duo ejus genera, Lycia, & Phœnicia. Differunt folio. Nam quæ durum, acutum, spinosum habet, oxycedros vocatur, ramosa, & nodis infesta. Altera odore præstat. Contra Græci auctoris mentem scribit, cedri minoris duo esse genera. Duo ille duntaxat genera esse scribit ex quorundam sententia. Ac quidem Idæ incolis unam tantum cedrum esse ait junipero similem, quæ oxycedrus nominatur: quarum, juniperi scilicet & oxycedri, historiam fustus persequitur. Has quam negligenter confuderit Plinius, expendamus.

Ὁξυδάη ἢ ἀρκυόθῳ. Hoc de altera Plinius, oxycedro scilicet: de utraque Theophrastus oxycedro & junipero. Idem auctor, oxycedro folium durius, magis acutum, ac spinosum, quam junipero scribit. Ex hoc loco constat, Theophrastum de minore, non majore agere cedro. Huic obtula, alteri pungentia folia. Constat etiam, alteram recentiorum cedrum, foliis cupressi, quam majoris juniperi nomine descripsimus, à Theophrasto cedri nomine non esse descriptam. Cedrum minorem foliis esse junipero similibus, ex Geoponicis auctore probatur. lib. 11. cap. 1. In manuscripto codice Palatino, locus citatus sic legitur; δένδρον αἰθαλὴ ἐστὶ μὲν ποτὶ φουκέρου ἴσται ἐν τῇ χειμαρῶν, δεικνύσας αἰσθ., φοινίκῃ, κίτρω, ἐρῶν, δάφνῃ, ἰλιά, κυπρίσας, κίρῳ, πίτῳ, πῦν, πύξῳ, μύρτιν, κίδρῳ, ἰτά, ἀρκυόθῳ. (Hæc supra à nobis cap. 4. hujus libri examinata sunt, quæ sequuntur in editis non extant) ἔσθ ὁμοίον κίδρῳ μικρῷ, καὶ τὸ ἔξυλον αὐτῆς μύρτι, ἐστὶ ἢ καὶ χαμαιπυρρί. Scribo, καὶ ἀρκυόθῳ. ἔσθ ὁμοίον κίδρῳ μικρῷ, καὶ τὸ ἔξυλον αὐτῆς πορφύρεον, ἔσθ ἢ χαμαιπυρρί. Et juniperus, quæ similis est cedro parvo, lignum habet in purpuram (intellige quæ ex rubro & nigro constant) vergens. est quæ arbor humilis. Μύρτι, quid significet, ignoro; non dubito quin corruptum sit. Juniperi lignum rubere tradit Theophrastus, comprobatur experientia; cedrus ergo minor folio aculeato. Tale enim fert juniperus, quam cedro minori Cassianus Bassus comparat. Sequitur μύρτιον ἢ ἢ ἰδρῷ ἀρκυόθῳ. ἔχει ἢ μύρτιον, καὶ πυκνὸν, καὶ ὅτι αὐτὸ κίτρω &c. In Ald. & Bas. scriptum est μύρτιον ἢ ἢ ἰδρῷ ἀρκυόθῳ. ἔχει μικρὰ καὶ πυκνὰ &c. Quæ sic vertit Gaza; vel potius junipero parva, spissaque materies, brevique putrescens cum cæsa fuerit. Scribe cum Robert. Constant. μύρτιον ἢ ἀρκυόθῳ, ἔχει μύρτιον μὴ πυκνὸν. Totam periodum verte: Ambæ nodosa, alosa & materie tortuose, maximè autem juniperus, habet hæc medullam minimè spissam, brevique putrescentem cum cæsa fuerit, cedrus verd medullam plurimam (malo scribere πυκνὸν, spissam habet medullam, non plurimam) putredine nullam sentientem. Ambæ corde sunt rubro; cedri odoratum, juniperi odore carens. Μὴ πυκνὸν μύρτιον opponitur πυκνὸν ἰγκυρῶν, παχὺ σπινθῆρα, τῷ ἀσπικῷ. Non facile putrescit cedri medulla, quod spissa; putrescit facile juniperus, quod non spissam sed perviam habeat medullam; quippe propter laxitatem facile admittit aërem, & humorem externum, unde putredo. Accedit alia causa, quod cedri medulla odorata, inodora juniperi. Odor suavis & odoratus, vermium & tinearum generationes prohibet; ergo corruptionem etiam impedit. Sed videndum, utrum juniperus celeriter putrescat. Certè Plinius lib. 6. cap. 40. inter ea, quæ caricem verustatemque non sentiunt, numerat juniperum. Durare materiem juniperi confirmant etiam trabes, de quibus Plinius loquitur. lib. 16. cap. 39. Cedri oleo peruncta materies, nec timeam, nec cariem sentit Juniperi eadem virtus quæ cedro. Vasta hæc in Hispania maximaque bacca ejus; medulla ejus ubique solidior, etiam quam cedrus. Juniperum in Hispaniis vastam esse, supra dixi, ex eaque trabes & ædium contignationes incolæ facere tradidit. Attamen solidiorem esse quam cedri medullam, nego. Juniperi lignum (non fit verisimile, de medulla agere Theophrastum à ligno separata) quod ad hos adfertur, pervium, nec, ut cedri, spissum. Ceterum Theophrastus cum scribit juniperum facile putrescere, illud intelligendum respectu cedri, hoc fieri. Idem Theophrastus juniperi lignum inodorum scribit; cum igni injectum suavem emittat odorem. Cum dicit ergo inodorum, intellige, ubi non crematur; vel respectu cedri. Plinius non juniperum inodoram tradit, sed alteram cedrum; quod planè fabulosum. Confundit, ut dixi, cedri, juniperique historiam.

Καρπὸς &c. Verte, fructus cedro è flavo ruber, magnitudine myrti, odoratus, esuque suavis. Juniperò cetera quidem similis, sed niger, gustuque austerus, ut præ nimia acerbitate,

prope ingustabilis sit; durat in annum; tum, cum altev subnatus fuerit, procedens decidet &c. Plinius loco citato: Fructum ferunt, myrti magnitudine, dulcem sapore. Et majoris cedri genera duo. Quae floret, fructum non fert; Frugifera non floret, & in ea antecedentem fructus occupat novus. Semen ejus cupressifimile. Quidam cedrelaten vocant. Multa hic in considerationem veniunt. Utramque cedrum fructum ferre, ait, myrti magnitudine, dulcem. Theophrastus de una cedro tantum agit, eamque comparat junipero, traditque, cedro fructum dulcem, juniperi insuavum. Falsum est, majoris cedri duo esse genera. Unum tantum in toto terrarum orbe haecenus inventum. Quod de majore cedro scribit, alteram florere; alteram non, hoc de junipero tradidit Theophrastus. lib. 3. cap. 6. Idem cap. decimo verbis jam astat, Juniperum fructum novum & anniculum ostendere, auctor est; quod de cedro, & quidem majore (de qua mentionem loco citato non facit Theophrastus,) verum non est, nisi sit Phoenicia. Utramque, juniperum scilicet & cedrum minorem, Theophrastus cortice scribit cupressifimilem videri. Plinius semen ferre cupressifimile cedrum majorem ait, quod falsum est; nisi dicamus, Plinium semen comitum cedri intelligere. Videmus, quam turpiter Plinius historiam cedri majores, minoris, & juniperi confuderit. Fructum cedri Theophrastus ξυμῶν ait, id est, flavedine rubrum, Quod ita esse, experientia comprobatur. Galenus lib. 2. de alim. facult. cap. 15. idem ferè de cedri fructu tradit. κεδρείδας ὀνομάζουσι τὸ ξυμῶν κρόνον, ὁμοίας ἰσὺς αὐτοῦ πῆς δροσίδισιν, γρόνον, καὶ ἀγρία, καὶ γὰρ ὑπόξυμφοι, & προσύλας. διαφίθησι δὲ τῆ ἀμύμητι. Fructus cedri, qui cedrus dicitur, colore quidem & figura fructus juniperi est similis, subflavus enim, ac rotundus: dissidet autem ab eo acrimonia. Cedri minoris vel juniperi fructum cum subflavum scribit, mirum in modum fallitur; nisi placeat, Galenum cedri minoris & juniperi majoris fructum comparare. Hic, ut dixi, per maturitatem flavus, ad rubrum inclinans; minoris verò & ceruleo niger. Myrti magnitudinem excedit cedri fructus, forma quidem non dissimilis, sed magnitudine superans. Fortassis in Græcia, propter Solis ardorem, & telluris siccitatem, myrtum magnitudine non vincit. Juniperi baccam Theophrastus σπύρον scribit. immaturam gustasse videtur; matura gustui primum subdulcis, deinde amara. Reperitur, ut dixi, quæ prorsus amara; austera non est, nisi immatura. Dulcem & subamaram esse docet Dioscorides, & experientia comprobatur. Fructum tardè perficit, nec ante bimatum; singulis tamen annis novos promit. quo fit, ut nunquam absque fructu sit, & recentes veteres occupent. Ex his, per se, facile concludet lector, utrum Arcadum, an reliquorum opinio veritati magis sit consona. Hæc de junipero, cedroque majore & minore dicta sunt, sequitur mespili historia.

Arbor Græcis μεσπίλη, fructus μέσπιλον dicitur, pro quo recentiores dixerunt μεσπύλον. Moschopulus. μέσπιλον τὸ κριτῶς μεσπύλον. Apud Geoponicorum auctores, qui ex Græcis est recentioribus, μέσπιλον legitur, quomodo etiam Latinis dicitur. Arbori huic cur mespili nomen imposuerint, me fugit. Peregrina videtur fuisse arbor, Græciæ solo non familiaris. Fortassis nomen imposuerunt Scythæ, qui Lunam μέσπιλον vocant. Hesyechius μέσπιλον ἢ σελῶν τὸ δὲ σελῶν μέσπιλον, (si divinare liceat) vocatur, quod cristato sit vertice. Politiapus — regum imitata coronas, Mespila. Sed hoc nimis longè petitū. Verisimilius, nomen accepisse, quod fructus mollior & sui idoneus, pulpa constat sordida, & aspectu ingrata, μέσπιλον ergo quasi μέσπιλον. Nugari si liceat, à Belgis nomen impositum. his Mispel dicitur. Mispel idem est, quod deficit spodium, sive, frustra in pomario quaras, quod ex piles. Mespila enim quando matura sunt, tempus est, quo nihil in arboribus restat spoliandum. Serò enim admodum mespila maturescunt, Octobri, Novembrique mensibus. Mespili genera, ex Idæorum sententia, tria ait esse Theophrastus, ἀγρία, σπηταία, ἀγρία, ut in vulgatis legitur codicibus. Quibus si κροσπιτῶν addas, (quam sylvestrem, infra cap. 14. mespilum vocat Theophrastus) quatuor habebis genera. Dioscorides duo describit, ἀγρία & σπηταία. Plinius lib. 15. cap. 20. Mespili tria genera, Anthedon, setania. Tertium degenerat, tametsi anthedoni similis est, quod Gallicum vocant. Solus Dioscorides duo genera tradit. Nonnulli tamen tria Dioscoridem describere tradunt, codicemque vulgarem corruptum arbitrantur; de quo mox videbimus. Principium locum obtinet Anthedon. ἀγρία Hesyech. apis, ἀγρία ἢ μέλισσα. & πῆς βοιωτίας, καὶ πελαγονίας. Anthedon apis, & Βαοτία & Palestina urbs. Sic vocatur apis, ὡς ἀπὸ τῆ ἀπὸ τῆς, quod flores edat. Dioscoridi genus hoc mespili ἀγ-

ρία dicitur. Sunt qui alterutrum codicem corruptum scribant, censentque, vel apud Theophrastum legendum ἀγρία, ex Dioscoride, vel apud Dioscoridem ex Theophrasto ἀγρία. Quicquid sit, corruptus non est Theophrasti codex. Plinius enim vocem ἀγρία servavit; Patemur quidem idem genus esse ἀγρία & ἀγρία; sed alterutrum codicem emendare non audemus. Aronia fructus τριχόκκον à nonnullis dicitur, quod tria intus contineat grana, Neapolitanis araros, vocatur. Secundum locum tribuit setanica. In Ald. & Bas. cod. legitur σπηταία. σπηταία legit Plinius, etiam Dioscorides: quamquam in quibusdam codicibus σπηταία legatur lib. 1. cap. 179. μεσπίλη ἢ ἐπερὶ ἐν εἶδος ἐν ἰταλία γανώδρον, ὅτι οἱ ἰταλιανοὶ ἀγρία καλεῖται, ὅς ἐστιν ὀνομάζουσι, Mespili genus alterum in Italia nascitur, quod epimelida nonnulli, setanium alii nominant. Notant in antiquis codicibus aliter hunc locum scriptum esse. μεσπίλη ἢ ἐπερὶ ἐν εἶδος ἐν ἰταλία γανώδρον ὅτι οἱ ἰταλιανοὶ καλεῖται, & ἐπερὶ ὀνομάζουσι, Alterum genus mespili in Italia nascitur, quod epimelida nonnulli vocant; atque alterum quod sitanon. Tria itaque forent Dioscoridi genera mespili. Ἐπιμηλίδα vocari, ait. Quæri solet, quem fructum Galenus ἐπιμηλίδα nomine describat. Vulgata est ac recepta opinio, mespilum esse. Verba Galeni si strictius examinentur, res dubitatione non carebit. lib. 6. simpl. hæc de epimelide tradit; ἐπιμηλίς (Diosc. ἐπιμηλίς & lib. de alim. facult. Gal.) σπυρίον τοῦτο τὸ φυτόν ἐστι καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἀγρία μελίδα. καλεῖται δὲ κατὰ τὴν ἰταλίαν ἀγρία καλεῖται. καλεῖται δὲ κατὰ τὴν ἰταλίαν ἀγρία καλεῖται. ὁ κροσπιτῶν δὲ αὐτῆς σπυρίον μὲν, καὶ κροσπιτῶν δὲ, καὶ κεφαλαλγῆς. αἰαμύμητι γὰρ αὐτῆς πῆς ἀδύνατος ποίησι. Epimelis: acerba hæc planta est, utque dixerit quispiam, pomus sylvestris. Vocatur autem ab Italicis rusticis Vnedon, ingens ejus in Calabria proventus. Fructus ejus acerbus quidem est, nihilominus tamen stomacho ingratus, & capiti movens dolores; admista siquidem et est aliena quæpiam qualitas. Idem lib. 2. de aliment. facult. cap. 38. καὶ ὁ τῆς ἐπιμηλίδας φέροντος, καλεῖται καὶ τὴν ἰταλίαν ἀγρία καλεῖται τὸ φυτόν, καὶ κροσπιτῶν τὴν καὶ κεφαλαλγῆς ὑποφέρει; καὶ σπυρίον ἰσχυρῶς πῆς βρογχίτιος γλυκοπῆτος. Et quis fructus epimelidas fert; appellatur autem is fructus in Italia unedo, stomachoque nocet, & capiti dolorem adfert, acerbusque est admodum, cum exigua quadam dulcedine. Primum notandum in Lib. simpl. legi ἐπιμηλίδα per i, contra in Lib. de alim. facult. per v. ἐπιμηλίδα. Quomodo Dioscorides mespilum alteram vocari scribit, supra ex Plinio, unedonem arbutum dictum dicere me memini. Equidem id valde verisimile; hæc enim caput dolore afficit, & stomacho nocet. Vide cap. de arbuto. Ipse Galenus de arbuto hoc scribit, restatur idem Dioscorides, & Botanicorum tota schola. Qui verò mespilum unedonem vocari scripserit repperi, neminem; ut nec qui tradiderit, caput tentare, ac stomacho inimicum mespilum. Ἐπιμηλίδα sic exponit in Lexico; Διοσκουρίδης μὲν ἐν τῆς σπυρίων κατὰ ἴλην. εἶδῶν μεσπίλη, καὶ σπηταία ὀνομάζουσι, ἵνοι δὲ τὸ μέλι καὶ σπυρίον πῆς ἀγρία, αὐτῆς καὶ ἀμαμηλίδας ὀνομάζουσι. Dioscorides quidem lib. 1. de materia medica, mespili genus facit, quod etiam sitanon nominatur; quidam verò mala parva sylvestria, quæ etiamnum amamelides appellantur. Apud Hippocratem non ἐπιμηλίς sed ἀμαμηλίς legitur lib. 1. γυναικείων, ut doctiss. observavit Fæsius. ὡς ἀμαμηλίς καὶ καὶ μέλι, ἢ ἀμαμηλίδας, εἶτα ἐπὶ ὄνω μέλιτι διδόναι πῆσι. Admisse mel, aut amamelidas; deinde ex vino nigro potandum dato. Ex quibus, ait Fæsius, conjectura est, Galenum apud Hippocratem ἐπιμηλίδα pro ἀμαμηλίδα legisse, ut legendum videatur, ἐπιμηλίδα, ἐπιμηλίδα Διοσκουρίδης. Idem Galenus eodem in Exegesi, ἀμαμηλίδας, εἶδος πῆς μεσπίλης, καλεῖται ἐν ἰταλία γανώδρον, ὡς καὶ Διοσκουρίδης λέγει. πῆς δὲ τῆς ἐπιμηλίδας φασὶν εἶναι μέλι καὶ σπυρίον ἀγρία. Amamelis genus quoddam mespili in Italia natum, ut Diosc. ait; nonnulli epimelides ajunt esse, mala quadam sylvestria parva. Dioscorides (ut in vulgatis habetur codicibus) ἐπιμηλίδα, non ἀμαμηλίδα, alterum mespili genus in Italia natum vocari tradit. Sed videamus quam varii Græci sint in hisce vocibus. Hesyechius ἀμαμηλίς (vulgò corruptè ἀμαμηλίς: nisi placeat, recentiores sic locutos, sed series alphabeti contrariū spondet) ἀπὸ τῆς γένος, ἢ μέλι, ἢ μεσπίλη. Ita Grammaticus. Disputarunt veteres, utrum mespilus ad pyrorum classem, an aliam referenda esset. Plinius lib. 16. cap. 20. malis pyrisque annumerat. Malorum, inquit, pyrorumque generi adnumerantur jure mespila, atque sorba. Pyris Pamphylus lib. 3. apud Athenæum adnumerat. ἐπιμηλίς δὲ καλεῖται, φασὶν πῆς ἀπὸ τῆς γένος. Pamphylus pyrorum quoddam genus epimelidem vocari scribit: Idem alibi, πῆς ἀπὸ τῆς γένος, καὶ ὀνομάζουσι, ἐπιμηλίς φασὶν ἀπὸ τῆς γένος Athenæi sententia, quam probat Æschylides. lib. 14. δειπνοσοφ. αἰ δὲ ἀμαμηλίδας (vulgò ἀμαμηλίδας) σπυρίον ἀπὸ τῆς ὀνομασίας, αὐτῆς ἐπερὶ πῆς, καὶ ἡ δὲ, ἢ ἀπὸ-

etiam lector, in quibusdam codicibus inserta esse quædam verba, quæ ad alterius mespili historiam pertinent. In quibusdam enim legitur, *Θίερον μικρὸν μήλα ὁμοίων, πλάτων ἔχοντα ἢ πυθμίου ἡδὴ &c.* Latum umbilicū alterius mespili fructus habet, huic arctior umbilicus. Sed hic, ut monet Theophrastus, duntius servari potest, quod ipsa experientia probatur. Refert Manardus, Decembri mense incoloma & illæfai habuisse mespila aronia, cum vulgaris mespili fructus ne quidem nisi in arbore relinquantur ad Novembris usque mensem illæfa maneat.

Τῶν δὲ ἀνθῶν πικρῶν. Flos vulgaris mespili amygdalæ similis est, ut dixi, sed candidus, non viridis, ut Gaza, *ἔγχλωρον* vertit. alterius ex herbaceo candicans, est racematim cohærens.

Amygdalus.

Amygdalæ, hac occasione, historiam examinabimus, Deinde ad mespilum redibimus. Arborem Græci *ἀμυγδαλιῶν*; fructum *ἀμυγδαλοῖν* vocare consueverunt. Sed video Græcos de vocis *ἀμυγδαλοῖν* tono, ac accentu acriter disputasse. Athæneus libr. 2. *ὅτι παρὰ τῆς ἀποφορῆς τῆς τοῦ τῆς ἀμυγδαλοῦ, παύσιφι δὲ ἀξιοῖ ἐπὶ τῆς κερποῦ βαρύνειν, ὁμοίως τῆς ἀμυγδαλοῦ. τὸ μὲν τοῦ δένδρου ἦλκει ἀποσπᾶν ἀμυγδαλιῶν καὶ ῥοδῆ.* Sed de vocis amygdalæ accentu, ubi statuendus sit, ambigitur. Pamphilus quidem censet, cum fructum significat, ultimam syllabam gravi notandam esse, ut in hoc dandi casu *ἀμυγδαλῶν*. at cum pro arbore usurpatur, eam syllabam circumflexo signandam esse *ἀμυγδαλιῶν*, ut *ἔ* in voce *ῥοδῆ*. Eadem ferè Suidæ sententia. *ἀμυγδαλιῶν τὸ δένδρον, ἀμυγδαλῆ δὲ ὁ κερπὸς.* Pergit Athenæus, *ἀείτωσιν δὲ τὸν κερπὸν, καὶ τὸ δένδρον ὁμοίως ἀποφίεται κατ' ἕξιαν τοῖσιν. φιλόξενος δὲ ἀμφότερον ἀποσπᾶν.* Aristarchus æquè fructum *ἔ* arborem cum acuto in penultima profert; Philoxenus in utroque significato circumflexum addit. Philoxenum sequitur Hesyech. *ἀμυγδαλιῶν τὸ δένδρον καὶ τεργήματα.* Vulgò malè *περγήματα* legitur. Amygdale arborem *ἔ* bellaria significat, id est fructum, ex quo bellaria. Idem Athenæus *ἄλλοι δὲ ἀμυγδαλῆς ὡς κελύς.* Quidam in ultima cum acuto pronuntiant, ut *κελύς*. *πεύφιαν δὲ οἱ ἀπικῆ ἀποσπᾶν ἀμυγδαλιῶν ἢ τῶν κερποῦ βαρύνει, ὅτι ἡμεῖς ἰδιωτέρως ἀμυγδαλοῖν λέγομεν. ἀμυγδαλιῶν ἢ τῶν δένδρου κτητικῆ ὡς τῶν κερποῦ ὄντος τῆς κερποῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἀποσπᾶται.* Tryphon in opere de Atticis accentibus fructum *ἀμυγδαλιῶν* cum gravi tono, *ἔ* genere feminino dixit, quod neutro τ *ἀμυγδαλοῖν* efferimus, arborem autem *ἀμυγδαλιῶν*, ultimæ syllabæ circumflexo tono adjecto, quia à fructu deducta, ea vox possessionem demonstrat, cum illa nota *ἔ* specie. Hoc vult *ἀμυγδαλιῶν* cum arborem significat, possessivæ formæ nomen esse, deductum à fructu (id est, à voce *ἀμυγδαλιῶν* fructum significante) ideoque circumflexi. Similis tonus aliorum ejusdem terminationis *κτητικῶν*, ut *χρυσῆ, χαλκῆ, λειοτῆ.* Amygdala nomen accepit, ut docet etymol. auctor *ὡς τῆς ἐν τῇ κελύφῃ τῆς τῆς τῆς χλωρῆς ποικίλης ἀμυγδαλῆς ἔχων.* quia in tegmine, quod extimo viridi proximum est, multas *ἀμυγδαλῆς*, id est, scarificationes habet. Hesyechius *ἀμυγδαλῆς*

καὶ ἔλκε ἐπιπλοῦσιν *ulcus superficiale*; Eandem ob causam fructus *καρυοσπέρων* *κάρυα* ab Epicharmo dicti sunt à *καρυοσπέρων* quod Hesyech. *καρυῶν, ἐκπέων & πέρων* *rodo*. quod arrosi ad flatus expirationem videantur. Vel quod à ventis seu tempestatibus arrosus sit putamen. Fortassis notamen hoc impostum, quoniam torridæ & aridæ videntur inter comedendum. *καρυῶν* enim Eustathius compositum docet, *ὡς τῆς κάρυος καὶ πέρων*, indeque apud Athenæum *καρυοσπέρων τῶν λεγόμενων καὶ πέρων*. Theocr. eidl. 6. *ὡς ἀπὸ ἀκρόθους τῶν καρυῶν χροῖται.* Scholiastes exponit *αἱ κερποὶ ἔχοντες ἔσθ' ἡλίαν, διὰ τὸ ἄριστον.* quemadmodum à carduo *κευ* *cinara desuunt. torridæ comæ*, id est, lanugo à sole usta & torrida. Multis hæc non arrident, qui longè aliter & interpretes & alios ista volunt accepisse: quasi vox *ἀμυγδαλοῖν*, non Poætæ, sed Athenæi esset, quem putant velle Epicharmum per *κάρυα* intellexisse amygdalas. Sed falli eos docent voculæ *καὶ ἡμεῖς*. Quis dubitat vulgò Græcis *κάρυα* fuisse nuces juglandes? De iis loqui Epicharmum, probat auctor, qui *κάρυων* & amygdalarum simul facit mentionem. Appositissimus est, quem subjicit Athenæus, Philyllii locus, *ὡς κάρυα, ἀμυγδαλοῖν*. In versu Epicharmi quid sit *καρυοσπέρων* utcunque explicare possunt, analogiam ejus verbi invenire non possunt. Scripserit fortasse, *καρυῶν πέρων, κάρυ ἀμυγδ.* Priori significato *κάρυα* dixerunt, & amygdalas & castaneas inquit Athenæus; confirmat Hesyech. *κάρυα τῶν ἀμυγδαλοῦ καὶ καστάνης, caryas vocant ἔ* amygdalam arborem *ἔ* castaneam. Rectè interpret, rectè aut per *καρυοσπέρων κάρυα* amygdalas intelligunt. Probat hoc particula *δὲ*. Epicharmum vult Athenæus ab Atticis diversam habuisse sententiam, sed præstat ipsa Athenæi verba in medium adferre. *Κάρυα*, inquit, *οἱ Ἀπικῆ καὶ οἱ ἄλλοι συλλογίζονται καὶ ὡς πέρων κάρυα λέγουσιν. ἐπιπλοῦσιν ἢ κατ' ἕξιαν ὡς* (addendum videtur *καὶ ἡμεῖς* (leg. *λέγει*.)

Καρυοσπέρων κάρυα ἀμυγδαλοῦ.

Carya ἔ Attici *ἔ* alii scriptores communi vocabulo fructus omnes operimento duro *τεκτός* appellant. Epicharmus verò, ut *ἔ* nos, per excellentiam amygdalas vocat *καρυοσπέρων κάρυα*. Quis non animadvertit, Athenæum & Epicharmum diversam ab Atticis habere opinionem? Quod si nuces sic vocasset Epicharmus, non apponenda erat particula *δὲ*. Neque voculæ *καὶ ἡμεῖς*, quicquam faciunt pro iis, qui contrariâ defendunt sententiâ; per quas Athenæus se Epicharmi sententiam probare docet. Non sunt igitur contra interpretem, sed pro ipso. Amygdala Phyllis dicta etiam fuit. Poætæ Phyllidem in amygdalam arborem mutatam scribunt. Erat Phyllis Lycurgi Tracum Regis filia, quæ Demophoontem, Thesei filium, amabat. Hic ad Troiam cum proficisceretur, promisit Phyllidi brevî tempore se rediturum; quod cum non constituto die, sed serius quam promiserat, præstaret, spretam se suspicabatur Phyllis: quare & amoris impatientia, & doloris impulsu, laqueo vitam finit, ac conversa est in amygdalam, arborem sine foliis. Postea reversus Demophoon, re cognita, arborem illam complexus est, quæ velut sponsi sentiens adventum, folia emisit. Hinc amygdala Phyllis dicta. Suidas. *φύλλης ἢ δένδρου καὶ φύλλης ὁ μουσικὸς.* Scribe *φύλλης ἢ δένδρου, καὶ φύλλης ὁ μουσικὸς*. id est, *phyllis feminino genere arbor; masculino verò musicus.* Arbor in quam mutata Phyllis, amygdalus. Alia de amara amygdala fabula est apud Arnobium libro quinto; nempe natam eam Ia Midæ Regis filia; quæ, *ὡπτεροῦ* mortuo Attine sponso suo, coram præsentente Ardesti, qui causam mortis præbuerat, seipsam interfecit; his verbis: *Virgo sponsa quæ fuerat, quàm Valerius Pontifex iam nomine fuisse comscribit, exanimati (Attinis) pectus lanâ mollioribus velat, dat lachrymas cum Ardesti, interfecitq; seipsam, purpurantes in violas cruor vertitur interemtæ Mater suffodit eam. Deum; unde amygdalus nascitur, amaritudinem significans funeris.* Fuit etiam dicta, Thasia nux. Geoponicus auctor. libr. 10. cap. 57. cui titulus, *παρὰ καὶρῆς φυτῆος ἡσίων, ἔ* ἱπποκρίστος, ἔ ἱπποκρίστος. *initii capitis, τῶν μετὰ τὸν ἀμεινὸν τῆς ἀμυγδαλοῦ φυτῆος.* id est, *De tempore plantationis Thasiarum curaque ἔ* insitione. Amygdalæ melius autumno plantantur. Nihil clarius, quam amygdalas Thasias dictas nuces. Vox hæc apud Gal. lib. 4. *καὶ τόπος* cap. 1. occurrit, *καρυῶν, σελίνα σπέρματῶν. ἡλίαν πικρῶν ἀκαθαρμένων, seminis faniculi, apii, amygdalarum amarum repurgatarum ἔ* c. Thasia nux dicitur, *ὡπτεροῦ τὸ ἄριστον πέρων, quod citò floreat, quod primo vere floreat, antequam emitat folia, ut docet Theoph. lib. 7. cap. 12. Plin. lib. 25. Ex his quæ Hyeme, aquila ex oriente (ut diximus) concipiunt, floret prima omnium amygdala, mense Ianuario: Martio verò pomum maturat, Ab ea proxime*

ximè florent Armeniaca. Apud nos amygdalus floret eodem quo Armeniaca malus, fructusque Julio Augustoque perficit mense. Armeniaca, perfica, florent ad finem Martii, si tepidior fuerit hyems, alioquin mense Aprili. In Italia Ianuario mense florere negant botanici Itali. Idem Plinius cap. sequenti Crenatius auctor est, nunquam virere arborem, ex qua Phyllis se suspendit. Intellige nunquam virere antequam florem amiserit: floret enim, antequam folia emittat, unde nomen *μυκέρως*. Fuit etiam vocata *μυκέρως*. Athenæus lib. 2. *ἀμυγδαλὴ δὲ φησὶ μύκηρον τὴν ἀμυγδαλὴν καλεῖσθαι. Αμυγδαλὴν μύκρον vocari tradit. Hesy-chius μύκηρον ἀμυγδαλῆ. πῆξ δὲ μύκρον καλεῖται. Scribe ex Athenæo. πῆξ δὲ μύκρον καλεῖται. id est, *myceros amygdala*, nonnulli nuces magnas sic vocant. Athenæus λακωνίους ἢ σιλω-πῆρον ἐν γλώσσῃ φησὶ καλεῖν τὰ μύκρον καλεῖται μύκηρον. Seleu-cus in linguis scribit, ampliores nuces vocari à Laconibus *myceros*. Vocatur etiam nux Græca. Macrobius Saturn. lib. 2. cap. 14. Nunc dicendum est, quæ sit Græca nux: ac simul hoc dicens, amygdalam de lance tulit & ostendit. nux Græca est quæ & amygdale dicitur: sed & Thasia eadem nux vocatur. Testis est Cloatius in ordinatorum Græcorum lib. 4. cum sic ait. Nux Græca, amygdala. Plinius lib. 15. cap. 22. Hæc arbor (amygdala) an fuerit in Italia Catonis ætate dubitatur, quoniam Græcas nominat, quas quidem & in juglandium genere servant. Maximè miror, viros doctos ambigere, an Græca nux Columellæ sit amygdala. Illud certè confutare arbitror, omnia quæ de nuce Græca refert Columella, de amygdala tradidisse Theophrastum, ut ex locis supra examinatis & collatis colligi potest. Scio apud Columellam de amygdalis & nucibus Græcis tanquam diversis mentionem fieri; sed iis locis nux Græca, amygdalam amaram denotat. ut libr. 6. & de arboribus. Amygdalæ duplices, dulcis & amara; salubrior amara, suavior dulcis: ex dulcibus, Græcis maximè commendabantur naxiæ. Athenæus loco citato, ὅτι αἱ νάξιαι ἀμυγδαλαί, διὰ μνήμης ἦσαν τοῖς παλαιοῖς, καὶ γίνονται ὅσους ἐν νάξῃ τῆ νήσου διάφοροι. Amygdalas naxiæ veteres celebrarunt, nec immerito: quandoquidem in ea Insula gignuntur egregiæ. Secundum locum sibi Cypriæ vendicant. Idem Athenæus. διάφοροι δὲ ἀμυγδαλαί γίνονται καὶ κύπρου τῆ νήσου ὡς γὰρ πῆξ ἀμυγδαλῆ ἐπισημαίνεται. Amygdalæ quoque præstantes nascuntur in Cypri Insula, diversa aliis quæ alibi proveniunt figura (in scriptis codicibus. ὡς γὰρ πῆξ ἀμυγδαλῆ, quæ aliunde afferuntur.) Sunt enim oblongæ, & in summo reflexæ. Hoc genus amygdalarum in Hispania non rarum doctiff. Causaub. scribit, & inde Lugdunum adferri, ac prorsus, ut Athenæus ait, has triplo aut quadruplo vulgares superare tradit, figuræque ad filiquas accedere. Ad nos rarò admodum hæc adferuntur. Amygdala alia fativa, sylvestris alia: fativa, vel major, vel minor. Laudatur major quæ lanugine caret, quare primo inferi solet. Amygdalam minorem tam amaram quam dulcem, & quidem alii triplo minorem ex Asia putaminibus suis inclusis adferri, testatur Cordus. Meminit Gefnerus amygdalæ nucem rotundam ferentis. Dulces sunt duplices, vel duro vel molliore putamine. quomodo dulcis ex amara fiat, alibi dixi. Quæ sparsim de amygdalis tradit Theophrastus, ea sparsim à nobis examinantur. Perficæ similitudinem amygdalus refert, arbor tamen vitæ diuturnior, & procerior, caudice crassior, rarò tamen recto, cortice aspero, paucis radicibus, siquidem ut plurimum singulari utitur radice, ut lib. 1. cap. 9. tradit Theophrastus, robusta, grandi, altè descendenti. Folia hujus oblonga instar salicis, acuminata, marginibus crenata, qualia perficæ; flores similes, nisi quod hujus saturatiore purpura rubescant. Theophrast. lib. 1. cap. 22. non omne amygdalæ genus flore subrubro exire, ait; Ego aliud genus nondum observavi. Fructus persicum quoque æmularur, fissuram ab una parte instar rimæ habens, & exteriorè cute molli, quam abijcit fructu jam maturo, araneosa quasi lanugine obducta; sed sub hac nulla, vel exigua eaque dura ac cartilaginea caro subest, quæ non editur. Interior nux longior quam persico, non ita aspera, sed lævis, in qua nucleus, hoc est, amygdalum continetur, perfici nucleo oblongius, sapore dulce, quandoque amarum. Nux amygdalæ cordis est figura, quæ antequam indurescat, integra cum putamine comeditur, & præsertim ab utero gerentibus; est enim gustui non ingrata. Gummi, quod ex hac manat, simile est persicorù. Floret fructumque fert quo dixi tempore. Regiones amat calidiores, atque idcirco rarò ac difficulter nascitur aut fructum facit in Belgio. De viribus amygdalæ in notis ad Dioscoridem, si Deus voluerit, agam.*

*Εγγλωσση. Subviride vertunt, cum tantum anthedonis

flos subviridis videatur, quæ amygdalæ non valde simili. Vulgaris mespili flos facie refert amygdalæ florem. Verto ergo, *subcandidus*, vel, *exalbidus*. Florem mespili setaniæ, supra albidum dixi.

Mespilus aronia.

Μερίθει μίχα &c. Hæc corrupta & depravata. in Ald. & Bas. in hunc sensum locus hic extat. μερίθει μίχα τὸ δένδρον, καὶ περιόρον (in margine περιόρον) φύλλον ἢ, τὸ μὲν περιόρον, καὶ μετὰ ἀπὸ σιλωπιδίς, μίχρον σχίσμασι, πῆξαι, ἰσώδης, λεπτότερον σιλίον, καὶ ἀσπικίτηρον, & τὸ ὅλον κατασχηματῶ. περιόρον ἢ ὅλον. μίχρον &c. Hæc de setania intelligi nequeunt; huic folium apio planè dissimile. Quare Rob. Constantinus legit, μερίθει μίχα ἀνθηδόν, τὸ δένδρον. Plinius quoque hæc de Anthedone & Gallica tradit. *Setania*, inquit, majus pomum, candidiusque, acino intus molliore; cæteris minus pomum, sed odore præstantius, & quod diutius servetur. arbor ipsa de amplissimis; folia antequam decidant rubescunt. In veneta antiquissima editione scriptum est. molliore ligno. Anthedoni cæteris minus pomum, sed odore præstantius, & quod diutius servetur; arbor ipsa de amplissimis. Vox Anthedoni omissa in vulgata editione. Hæc satis ostendunt, rectè restitutum codicem à Roberto Constantino. Sed illud observandum erat, Anthedonis arborem, non esse magnam. Quare hæreo utrumne præpositio, de, hoc loco detractionem, aut diminutionem denotet. Ut verborum Plinii hic sit sensus: Anthedonis arbor est de amplissimis, id est, amplissima non est, sed mediocris. Sed nil impedit; quo minus vulgatam significationem retineamus. Vertit enim Plin. περιόρον, de amplissimis; περιόρον, in orbem comosa arbor. Talis ampla solet esse, id est, late undique expansos habere ramos. Apud Theophrastum lego, μερίθει ἢ μίχα τὸ δένδρον. Talem esse arborem experientia docet. Sequitur. φύλλον ἢ περιόρον. Rectè Constantinus restituit περιόρον. Malè Gaza ἀσπικίτηρον. Quomodo infissum, si postrema parte apium imitatur? Malè idem legit ut in vulgatis habetur, μερίθει σχίσμασι. Scribe, μερίθει σχίσμασι. Scribe etiam & τὸ ὅλον καὶ σχίσμασι; vel, cum Roberto Constant. καὶ τὸ ὅλον καὶ σχίσμασι ἀσπικίτηρον, μίχρον &c. Vel cum Scaligero, καὶ τὸν κατασχηματῶ, περιόρον γινόμενον δὲ ὅλον. Totam ergo periodum in hunc scribe sensum. μερίθει ἢ μίχα τὸ δένδρον, καὶ περιόρον. φύλλον ἢ τὸ μὲν περιόρον. & ὅσον ἀπὸ σιλωπιδίς, μερίθει σχίσμασι, πῆξαι, ἰσώδης, λεπτότερον σιλίον, καὶ ἀσπικίτηρον, καὶ τὸ ὅλον κατασχηματῶ ἀσπικίτηρον γινόμενον, μίχρον δὲ ἴχαι, &c. Anthedonis arbor haud

haud ita procera, in orbem comata, folium multifidum, quod vel apium parte summa imitatur, fissuris tamen majoribus, protensum, nervosum, apio tenuius, oblongius, in totumque fissuris circumferratum. pediculo tenui, longo. De anthe-dono hæc Diosc. lib. I. cap. 159. *μίσσιλον τὸ δένδρον ὅπερ ἐν νίσι ἀρονία καλεῖται. ἀκρωτῆδες ἐστὶν, ὅμοιοι τοῖς φύλλοις πυξακάνθη*. *μησίλος* arbor quæ ab aliquibus aronia vocatur, arbor spinosa, foliis pyxacanthe similibus. Mirabitur quispiam, cur Theophrastus neglexerit tradere, spinosam esse arborem. Dicendum, hanc arborem, dum adhuc sylvestris est, spinosam esse, sed spinas deponere, cum domestica fit. In vulgatis codicibus scriptum est, *πυξακάνθη*. Lacuna in vetusto quodam Dioscoridis codice scriptum repperit, *ἐξυμνήθη*; quam lectionem plerique sequendam existimant: nec nos improbamus, ut nec vulgaram, *πυξακάνθη*. Nam *πυξακάνθη* & *ἐξυμνήθη* ejusdem plantæ sunt nomina. Dioscorides lib. I. cap. 22. *ἐξυμνήθη, εἰ δὲ πύριον, εἰ δὲ πυξακάνθη καὶ οὐσί*. Vide cap. de oxyacantha. Ambiguitatis tamen tollendæ gratia, præstat vertere, *foliis oxyacanthæ*. Tam mespilum aroniam, quam oxyacantham constat esse foliis apii in modum incis. Aronia mespilus arbor mediocris proceritatis, malo altitudine inferior; cortice ac materiæ pruno haud ab similibus, ramis duris, ac aculeatis; dum adhuc sylvestris est, nondumque satis domita, foliis fissis velut oxyacanthæ, majoribus quam apii hortensis divifuris.

Ἐξυμνήθη. Hoc de folio Plinius loco citato, *folia*, inquit, *antequam decidant rubescunt*. Folia, antequam decidant rubescere, testatur Dodonæus, botanicorum, dum viveret, faciliè princeps. Quare, *ἀντὶ σφόδρα*, lego *φύλλα*.

Arbor Græcis *ὄνη* & *ὄνη* fructus *οὐν, οὐν*. Gal. lib. I. simpl. *ὄνη τὸ δένδρον ἢ τὸ κερπὶς ὄνη καλεῖται, κατὰ τὴν πολλὰν ἔω μὲν δὲ, id est, ὄνη arboris nomen est, cujus fructus ἔω, à multis ἔω dicitur, additio δ.* Idem lib. 2. de alm facult. scribit, Athenienses *ὄνη* & *ὄνη* dixisse, reliquos *ἔλω* & *ἔων*. *τῶν ἀποτρίων συλλαβῶν τῶν ἔων ἀνομιᾶται, κατὰ τὴν παλαιὰν ἀδελφικὴν διὰ μόνον τ. ο. γράμμαται γροφιδάται καὶ λιμάσαι. primam dictionis ἔων syllabam veteres Athenienses per. ω. scripserunt, & dixerunt. recentiores etiam per. ο. μικρὸν efferunt.* Helyc. *ὄνη δένδρον κέρπυμοι, ἔω κερπὶς ἀπὸ τοῦ ἔτω καλεῖται, ὄνη δὲ ἢ μέλανθ ὄνη.* arbor fructum ferens, cujus quoque fructus *ὄνη* vocatur, id est sorbus, & pellis ovina. Suidas, *ὄνη ἀκροδρίων εἶδος μέλου μικροῦς κερπυμοῦ ἔω ὄνη*. Fructus arborei generis, pomis parvis simile; quod *ἔω* pomorum genere comprehenditur. Rectè ait, sub *ἔω* genere sorbi fructum referendum. Sed quomodo tum *ἀκροδρίων εἶδος* ait? Dicendum, *ἀκροδρίων* non tantum fructus duro putamine tectos, sed etiam omnem arboris fructum significare. Eodem sensu apud Theophrastum in character. titulo de impietate legitur; *κατὰ τὴν κάρυα, ἢ τὴν μήλα, ἢ τὴν ἀκροδρίων, ad nuces, maza, & reliquos omnis generis arboris fructus accedens.* Male audit doctiss. Cautabonus, quod sic verterit; malunt baccas interpretari. Certè pro omni arboreo fructu ab Hippocrate vox hæc usurpatur, lib. de humor. *οἱ ὄπυροι ἢ ἐρπυμοῖ, ἢ λιμάσαι, τὴν πινυδρὰ πικρὰ, ἀκρωτῆσαι σπῆρα, οἶνοι ἀκροδρίων.* Dies *c niculares* (Interpres autumnus, vide cap. de palma. cap. 7. lib. 2.) *laboribus dediti, insolatus habent, crebros potus, cibos instabiles, vina, & arboreos fructus.* Idem lib. de natura pueri. *καὶ κίθω πι, καὶ σῖτος, καὶ ἀκροδρίων ἡρμαίνονται πινυδρὰ ἰσχυρὰ, καὶ ἔω ἐξίεχεται. βαρύνει πινυδρὰ, quin & legumina, & frumenta, arborei fructus, calefacta, spiritum concipiunt; qui fissura facta foras prodit.* Interpres fructus nucum generis; quasi in malis, pyrisque ubi assantur, hoc non foret conspicuum. Τα *ἀκροδρίων* ergo non tantum fructus duro cortice tecti dicuntur, sed etiam, vox ista aliquando pro omni arboreo sumitur fructu. Sorbus *ὄνη* dicitur Græcis, ab *ὄνη* quod fructus sit ovi forma, coloreque referat luteum ovi. Sorbus dicitur, quod fructus ore absorbeat, vel, quod diu fervetur.

Sorborum hanc docet differentiam, aliam marem, sterilem; aliam feminam, fructiferam. Differunt etiam fructibus. Alii ovati, orbiculati alii. Ovati acidi, minusque odorati, orbiculati odoratiores, & dulciores. Plinius quadruplicem agnoscit differentiam, lib. 16. cap. 21. *Sorbis quadruplex differentia. Aliis enim eorum rotunditas mali, aliis turbinatio piri, aliis ovata species, seu malorum aliquibus. Hæc obnoxia acori, odore & suavitate rotunda præcellunt. ceteris vini sapor. Generosissima, quibus circa pediculos tenera folia. Quartum genus torminalis appellant, remedio tantum probabile, assiduam proventu, minimumque pomis, arbore dissimili, foliis planè platani. Secundi generis non meminit Theophrastus; reperitur tamen. Quare rectè istam addidit differentiam. Ovatum speciem obnoxiam acori ait, Theophrastus acidam ait, minusque odoratam. Idem etiã odore & suavitate præ-*

cellere rotundam, ait. Ceteris, inquit Plinius, *vini sapor*. Hoc videtur intelligendum de turbinata, & ovata. quam, ut dixi, acidam dicit Theophrastus. Ergo vini sapore erit turbinata.

Sorbus com.

De hac Virgilianus versus intelligendus. Hic noctem ludo ducunt, & pocula lati, Fermento, atque acidis imitantur vitea sorbis.

Minutis, candidis, & racemosis floribus, succedit fructus racematim coharens, pallidulus, ex una parte maxime, quæ foli oppositus fuit, è rubro luteus, ad instar ovi luteum. Forma, ac etiam sapore, ut observarunt veteres, nonnihil differt. Quidam enim rotundior, alius oblongior, ovali figura, pyris quibusdam quodammodo affimilis: hic gustu asperior, ille suavior, ac mitior. Torminalis sorbum quidam existimant, crætægum Theophrasti, cujus cap. 15. hujus libri facit mentionem. Sorbi torminalis materia nec flava, nec versicolor, fructumque oblongum ferti foliumque dissectum, & ferratum. Crætægum Theophrastus ait esse fructum rotundo, folio mespili, nequam ferrato. Vide ipsum Theophrastum, Alii torminalis sorbum volunt esse Ephesium, cujus Galenus lib. 1. *τὸ πύρις c. 5.* meminit, titulo quæ Andromachus ad dysenteriam. compos. secunda. *περὶ μόνον ἀρξίων ἔβ. ἔω ἰσχυρῶν*, legunt alii *ἰσχυρῶν*, quidam *ἰσχυρῶν ἔβ. ἔω σφραγιστῶν* &c. Prunorum sylvestrium sextaria duo, sorborum Ephesinorum sextaria duo, Rhois Syriacæ &c. In tanta brevitate nihil concludo. Sorbus torminalis, sylvestris est vitigineo folio, lævi, aceris affimili, quæ arbor quoque procera, cortice lævi, & materia quoque satis dura; flosculis in laxiore umbella candidis; succedunt bacce oblongiores, avellanarum, aut olivarum non magnarum magnitudine, puniceæ aut rubentis coloris, sapore cum aciditate quadam acerbæ, in quibus exigui nuclei nigricant. Torminalis dicitur, quod dysentericæ, ventrisque inde natis torminibus medeatur. Cellus sorba stomachi aptissima tradit, & alvum adstringere, magisque ea quæ torminalia vocantur. Hac de causa quidam apud Gal. loco citato *ἰσχυρῶν* scribendum contendunt, id est, *Sorba alvum cohibentia, vel alvi fluxiones sistentia.*

Φύλλον δὲ ἀμφοῖν. Robert. Constant. *ἀντὶ μακρόν*, legit *μικρόν*. Nos vulgaram servamus. Verum paulo infra cum eodem scribimus *πυρινοειδὸς*, & *ἀφ' αὐτῶν κατὰ συστάσιν, ἔω μίση*. Totam periodum in hunc verte sensum: *In utraque folii totius pediculus longus, ac nervosus est, singula vero foliola ordine digesta, alæ modo pennatim è lateribus emicant, perinde ac si ex omnibus unum fiat, ad nervosum usque pediculum, tanquam in laciniis divisum, Ceterum folia singularia*

καὶ ἰφίλ'ρα τὸ δὲ ὄλον ὄλα ποταμοὶ καὶ ἐνδρα
 Φύεται ἢ καὶ ἡ ἀκτὴ μάλιστ' ἀπὸ ὕδωρ καὶ ἐν τοῖς
 † μὴ δεστ in σκιεροῖς. εἰ μὲν αἰδὰ καὶ ἐν τοῖς † μὴ τοῖς τοῖς θραυ-
 Ald. & Bas. δης ῥάδωις ἐπιλείοις ἀυξανομένη μίγξει τῆς φυλ-
 λορροίας εἰς μῆκ' εἶτα μετὰ τῶν εἰς πᾶχ' ὅ-
 τὸ δὲ ὕψ' τῶν ῥάδων εἰ μέγιστον, ἀλλὰ καὶ μά-
 λιστα ἐξάπην. τῶν δὲ τελέων πᾶχ' τῶν γεραν-
 δρῶν, ἴσον περικεφαλαίας. Φλοῖος δὲ λεί' ὅ-
 † πυρὸς Scal. λεπτὸς † καὶ πυκνός. τὸ ἕξυλον χαδόν καὶ κέφον,
 ξηραθέν. ἐστραβῶν ἢ ἔχον μαλακίαν. ὡσεὶ δὲ ὄλα
 καὶ κραιναίνωται τὰς ῥάδων. ἐξ' εἰς τὰς βακτηρίας
 † ἀγῆραν καὶ
 Βερέχ' Ald. ποῖσι τὰς κέφας. ξηραθέν ἢ; ἰσχυρόν εἰς ἀγῆραν
 Bas. ἀγῆραν καὶ βερέχεται, εἰ ἢ λελεπισμένον. λεπίζεται δὲ αὐτό-
 ἴων βερέχεται. ματον ξηραίνωδρον. ῥίζας δὲ ἔχει μετώρας, εἰ πολλὰς
 δὲ εἰς μεγίστας. Φύλλον δὲ τὸ μὲν κατ' ἐκαστὸν μαλα-
 κὸν παρῶμακες, ὡς τὸ τῆς πλατυφύλλου δάφνης. μείζον
 δὲ εἰς πλατύπερον εἰς πεφερέτερον ἐκ μέρους εἰς κατώ-
 ρην. τὸ δὲ ἄκρον εἰς ὄξυ μᾶλλον σαυῆκον. κύκλω δὲ ἔχον
 † σαυῆκον
 Bas. χαρσγμῶν. τὸ δὲ ὄλον πᾶσι ἕνα μίσχον, παχὺ, καὶ ἰνώ-
 δες, ὡς αὐτὸ κλωνίον. τὰ μὲν, ἔθην, τὰ δὲ, ἔθην καὶ γόνυ εἰς
 συζύγιαν πεφύκασι διέχοντα τὸ φύλλον, ἀπ' ἀλλήλων.
 ἐν δὲ ἐξ' ἀκρῶ εἰς μίσχον. ὑπέρυθρα τὰ φύλλα ἐπικαῶς,
 καὶ χαύνα καὶ σαρκώδη φυλλορροεῖ ἢ τῆς τὸ ὄλον. διόπερ
 † ὄλον ἄμα.
 διοστ' Conft. φύλλον αὐτὸς εἶποι τὸ ὄλον. ἔχουσι δὲ εἰς κλώνες οἰνῶι
 γωνοειδῆ τινα. τὸ δὲ αὐτὸ λωκὸν ἐκ μίσχων λω-
 κῶν πολλῶν, ἴσῃ τῇ εἰς μίσχον ἴσῃ κηραῶδες. ὡσθ' αὐτὸ
 δὲ ἔχῃ λειραῶδη, † ἰσοβαρείαν ἔχῃ δὲ εἰς τὸν καρ-
 πὸν ὁμοίως πρὸς ἐνὶ μίσχῳ παχέ. βοτρυαῖδ' δὲ γί-
 νεται καὶ πεπαινώμεν μέλας. ὡμὸς δὲ ὢν, ὁμφακί-
 † ἐπὶ βαρείαν
 Bas. βοτρυαῖδ' δὲ ἰσοβαρείαν ἔχῃ δὲ εἰς τὸν καρ-
 πὸν ὁμοίως πρὸς ἐνὶ μίσχῳ παχέ. βοτρυαῖδ' δὲ γί-
 νεται καὶ πεπαινώμεν μέλας. ὡμὸς δὲ ὢν, ὁμφακί-
 † οἰνώδη τῇ
 οἰνώδη τῇ ὕψ' ἀνίστη. τὰς χεῖρας δὲ πέλει βαπτί-
 καὶ τὰς κεφαλαίας. ἔχῃ δὲ καὶ τὰς ἐπιτοῖς σησαμοειδῆ τῶν ὄ-
 λων. πᾶρδρον δὲ εἰ ἢ ἰπία καὶ πλυειδές, ἢ μέλαινα κα-
 λωμῆ, τῶν τὸν φλοῖον ἔχον μέλαινα καὶ φουικέν. ἢ
 δὲ λωκὴ, † τῶν λωκῶν. καλλίως δὲ ἔχῃ τὰς ῥάδων
 καὶ χρησιμοποιτέρας εἰς τὸ πλέκειν ἢ μέλαινα. ἢ δὲ λω-
 κὴ καὶ πυκνοτέρας. ἐστὶ ἢ εἰς τῆς μελαίνης καὶ τῆς
 λωκῆς ἴδιον γίνεσθαι μικρόν, εἰς ὅσον ἔχον αὐξήσιν εἰς ὕψ'.
 † πυκνοτέρας
 Conft. πυρρῶ-
 τέρους Bas. καλῶσι δὲ οἰσθ' Ἀρκαδίαν, ὅσον ἰτέαν ἀλλὰ ἐλικῶ, τὸ δένδρον. οἰόνται δὲ ὡσπερ ἐλέχθη καὶ καρπὸν
 ἔχον αὐτῶν γόνιμον.

in minus ejusmodi solo nasci non recusat; sed fruti- in alijs ta-
 cota virgis, quæ anniculæ donec folia decidant in men locis.
 longitudinem crescunt, tum in crassitudinem † se † fundun-
 distendunt. virgis altitudo non nimis magna, sed tur.
 ad sena maxime cubita. † Caudici crassitudo modo † Caudicum
 galeæ: cortex lævis, tenuis, spissus: materies fun- veterū cras-
 gosa, & ficcata, levis, medulla præmolli con- situdo que
 itans, ut virgæ totæ concaventur. Quamobrem ex trabis in na-
 his baculos faciunt prælevés. † Siccata valida est, vium proa,
 & inoffensa aquis: etiam disquamata si sit. Disqua- super carinâ
 matur autem sua sponte, cum exaruerit. Radices posita, cor-
 per summan cespitum non multas, nec grandes ag- † Ubi ina-
 git. † Folium, quod particulatim exeat, molle, at- ruit levis.
 que oblongum, sicut lauro latifolia: verum majus, † Ubi sicca-
 latius, rotundiusque de medio, subtusque. Extre- ta est, vali-
 mo in acutum compressius, ambitu ferratum. To- da sit; nec
 tum autem circa unum pediculum, crassum, ner- sentit vetu-
 vosumque, tanquam ramulus constat: & foliorum statū, etiam
 alia hinc, alia inde geniculatim, conjugatimque si madescat
 adherent, ac inter sese spatio distant. Vnumque aquis, & si-
 exit in cacumen. Subruffa admodum folia, fungo- ne sine
 saque sunt. Defluit id totum simul: & hinc unum carice sit. Scal.
 folium totum esse ratione putaveris. Rami quoque † Folii sin-
 novelli quædam ad geniculorum speciem habent. gulatim ex-
 Flos candidus: è peciolis permultis candidis con- it, molle, ob-
 stans: specie favi super fissuras pediculi. Redolet longū veluti
 lirim: graviter enim olet. Fructum verò singu- lauri latifo-
 lo pediculo crasso annexum racematim profert. lia; sed ma-
 Hic maturefcens nigrescit, immaturus omphaceus jus, latius,
 est: magnitudine ervo paulò major: † humore, rotundiusq;
 aspectu vinaceus, & interna visu sesamacea conti- à medio, &
 net. Salix quoque aquatica, & multigena est. Nam inferiore
 alia nigra dicta, quod cortice nigro, aut puniceo parte, su-
 tegatur: alia candida, quod candido. Virgas pul- prema autē
 chriores, & ad texendum commodiores nigra in acutum
 fert, candida spiffiores. Est tam nigra, quam contraclum,
 dida genus quoddam paruum & incremento in in ambitu
 excellsum orbatum, sicut vel in cæteris arboribus idem ferratū; te-
 intelligi potest. Vt in cedro, & palma. Hoc Ar- tum autem
 cades non salicem, sed Helicen vocant, existi circa unum
 mantque (ut retulimus) fructum fœcundum eam pediculum
 parere. crassū ner-
 vosumque,
 veluti ra-
 mulum pen-
 det. Foliorū
 alia hinc in-
 de genicula-
 tim conjuga-
 timq; ad-
 hærent, à
 sese distan-

tia, uno ex pediculi fastigio exeuntia subruffa mediocriter, mollia, & carnosâ. Defluit id totum simul. Quare id totum unum folium esse meritò putaveris. Fructum similiter edit racematim, pediculo crasso subjèctum, qui maturefcens nigrescit, dum adhuc immaturus est colore vitæ est immatura. † humorem specie vinosum maturus fructus reddit, manus & capillum tingentem; semen intus sesami specie.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Διος ἢ τῆ φύσις ὁ κέρως ἐστίν. Theodor. Arbor natura pecu-
 liaris cerasus est. Pessima loquutio. Est enim vox relati-
 va, peculiaris. Dixisset: Ceraso natura peculiaris. In Pli-
 nii codice, & hic, magnitudinis ratio diversa scribitur.
 ὡσεὶ τῆ χεῖρας πῶρρον φανερὸν εἶναι. Cum dixit, folium
 σκληρόν καὶ πῶρρον, non potest facere, ut addat; ὡσεὶ, & inse-
 rat colore. Nemo dicat, adeò durum & latum est, ut è co-
 lore procul cognoscatur.
 Ἐκιδόν, quid sit nondum comperi. ἀκιδόν fortasse sit, mu-
 cronatim. Hoc enim est axis, ferrum venabuli, aut lanceæ,
 cujusmodi est in foliis. In libro quarto de junci semine, ἀκιδ-
 ὄδης. foliatim igitur, ut ita dicam, subit seipsum cortex.
 Itaque, si velis deglubere, neque per corrigias sequatur, ne-
 que per modum cinguli, sed contumaciter cohæreat adeò, ut
 absistat semper aliquid retinens; ita in mucronem exit, quod
 eximitur: idcirco dixit, ἔκιδον ἢ ἐπίτημον γίνεται. Theodo-
 rus, alioquin præcinditur. τὸ αὐτὸν τρόπον. Intellige sane.
 quid? Non eodem modo quit aliqua pars auferri? Immo verò
 eodem, quippe, ἀκιδόν. Est enim adverbium ordinis. Theo-
 dorus prudentissimè, eodem, inquit, filo. καὶ πάχος ἰσχυρόν
 λεπτόν. Propterea quod non totus cortex quantus quantus est
 crassitudine, auferitur: sed attenuatur, dum eximitur. Id
 percipi nequeat ex Theodori interpretatione. Quin, inquit,
 per crassitudinem prætenuis modo folii abscinditur.

Πελαγορρῶν ἢ ὅσον λωκῶν & φλοῖν. Theodorus, reliquo au-
 tem cortice ablato. Videtur habuisse rationem vocis illius,
 λωκῶν. Sed videbo, an sit legendum, λωκῶν. Cum absistunt
 squammæ corticis, exit humor quidam.
 Τὰς μὲν καὶ τῆ ἀκτὴ δάπνουδον. Theodorus rectè legit,
 τοὺς κέφας. Sed malè vertit, deorsum. Adverbium enim
 est motum significans. Nunquam absolutè dicam, rami
 deorsum. neque cum verbo quietis, sunt: sed malim,
 inferiores: etiam si Varro in I I I. de Re Rustica ita lo-
 quitur.
 Κηραῶν. Theodorus legit, κηραῶν. Forma, inquit, fa-
 vacus; ob concavitates scilicet frequentes. Sic de sam-
 buco infra. Quod autem transfert δάπνουδον, Iovis flam-
 mam: nullo id exemplo facit. Neque ipsemet respondere
 sciat: Iovis ne flamma, an Iovis triticum sit.
 Φόνται καὶ ἡ ἀκτὴ. Cum sambucus sit res longè à Ceraso di-
 versissima, seorsum debuit tractari.
 Ὅσον μὲν αἰδὰ καὶ ἐν τῆς τειχῆς. Theodorus legit, καὶ
 ὡς μὴ τοῖς τοῖς. Verum imposuit facièni peregrina loquutio-
 nis. In minus ejusmodi solo. Sic abusus alio verbo est;
 In crassitudinem se distendunt. Tendere enim est per
 longitudinem, πῶρον. Sic Aristoteles in historiis, & non
 semel apud Theophrastum. Inde πετόν, & πῶρον. μῆκον
 etiam cum dicit, excellionem, barbarissima voce fretus
 est.

est. A verbis enim deducuntur ea, quae ad hunc modum for-

tantur. Τὸν ἐπέχον τὸ πᾶχος. Theodorus omisit γερμανόρον, Ve-

rustiorum. legit πυκνός, pro πυκνός, ut supra bis jam. τὸ δὲ ἔξωλον

Quia talis alnus est. ἀγρία enim ἰαν βερίχτηται. Quippe extra

Hoc ita dicit, propterea, quod multa ab uno pediculo pen-

dent, quemadmodum in sorbo, & fraxino. Nam alioqui

Κύκλω δ' ἴσον σπυρσίμων. Supra γερμανός. Hic festivo σπα-

Ωμός δ' ἄν ὀμφακώδης. Crudus fructus, inquit, Theodo-

Πάχυρον δ' ἴσον. Aliud caput facito. Corrige πυκνότερας,

Πάχυρον δ' ἴσον. Aliud caput facito. Corrige πυκνότερας,

fatali errore librarii. duo tantum hic ponit genera, nos longe

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Διον δ' κίρατος Theophrasti, est cerasi species quam voca-

Εστ δ' Mallem in δ'. Atque haec usque ad ὄσιν includenda

Ομοίον τὸ δ' μισπίδης. Cerasus folium quidem habet me-

Ωστ. Haec referuntur ad altitudinem arboris quae colore

Κίρατος ἐξ ὧ τῶν. Vide supra cap. de tilia, & ut ibi hic lege

Πιερίφυκος, idem quod ἀειφύκος, id est, circumnascitur,

Εἰδὸν ἀειφύκος. Vera lectio, ἑλικίδης (id est, ἑλικειδῆς,

ἀειφύκος. Hoc facile cernitur cum fiunt phylurae, de quibus

τὸ λειψιδρόνον (nempe δειδρόνον) ἔπος ἐκδέχεται, nimirum ἑλικίδης,

quando desquamatur, ut & Plinius de arborum libro usur-

Κατὰ πᾶχος, scribe κατὰ πᾶχος. ἀσπίδης ἀειφύκος. Ex his

Infra, ἰση τῶν κλαδῶν ἐπιπύκνιστος, Corrigo: ἰση τῶν κλαδῶν

Λοίπα, lege, ut supra, λοιπῶν: Ἐστ δ' ὄσιν, non τῶν ὄσιν.

Infra, ἰση τῶν κλαδῶν ἐπιπύκνιστος, Corrigo: ἰση τῶν κλαδῶν

Ἡ ὡστ. Si nihil intelligas, hoc futile erit & nugatorium.

Sed hic κίρατος δὲ αἰγίρα comparationem accipe.

Διοσκώρῳ. Athenaeus διοσκώρῳ. Est mea opinione, cerasi spe-

Κηελῶδης, vide supra, ubi de flore sorbi.

Τοιούτοις γερμανόδης, Scribe μὴ τούτοις, γερμανόδης. Ἀγρία, lege

Σπυρσίμων. Omnino legendum γερμανός. Φυλοφόρος δ' ἴσον

Παχῆ, βοτρυώδης δ' ἴσον, καὶ. Restituo, παχῆ. βοτρυώδης δ'

Τῶν ὄσιν, &c. Sic lege, τῶν ὄσιν ἴσον τῶν ὄσιν ἀίησι.

τῶν χείρας δ' ἴσον βαπτῆ & τῶν κηελῶδης: Hoc postremum de

ἴση. Salicis, in Asia genera, inquit, Plinius lib. 16.

cap. 37. Nigra utilior viminibus: Candida, agrico-

Τῶν κλαδῶν. lego τῶν κλαδῶν, nempe ἴση τῶν κλαδῶν. Et infra lege

πυκνότερας nimirum ἑλικίδης.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Διον δ' τῆ φύσει δειδρόνον ὁ κίρατος ἐστ. Natura peculiari cerasus

Arbor est. Cerasi aggreditur historiam. Cerasus, si Plinio

15. cap. 25. Cerasi ante victoriam Mitridaticam L. Lu-

Luculli, non fuisse in Italia. Ad urbis annum dclxxx. is pri-

imum vexit e Ponto, annisque cxx. trans Oceanum in By-

tanniam usque pervenere. Eadem, ut diximus, in Aegypto

nulla cura potuere gigni. Haec quamvis absurda, vulga-

tamen fuit veteribus, & Romanis persuasa opinio. Hiero-

onymus, vir undecunque doctissimus: Hoc genus pomi

Ponto & Armenia subjugatis, de Cerasunte primum Lucul-

lus Romam pertulit, unde & de patria, arbor nomen accep-

pit. Eandem opinionem Laurentius, convivator doctiff.

apud Athenæum defendit. lib. 2. deipnos. φησι δ' ὅτι τῶν

ῥήτορα λαρούσι, πολλα ὄσιν οἱ γράμματα ἐξιδιοποιεῖσθαι ὡς αὐτοῖς ἢ

ως καὶ ἔτις ἐστὶν ὁ κατὰ κηελῶδης κίρατος, ὁμοίωμα τῆ πύλας

ὡς ἰσχυροῦν δι' ἡμέτερον συλλεγεῖσθαι. Laurentius apud Rhetorem

ita loquitur: Vos quidem Graculi, ait, vobis multa vendica-

tis, quod ea primū vel a vobis sint inventa, vel nominata, hoc

tamen nescitis, Lucullum, Romanum Imperatorem, qui Mit-

ridatem & Tigranem debellavit, e Cerasunte oppido Pon-

ti, hanc plantam in Italiam primum advexisse, eundemque

nomine civitatis illius, fructum hunc cerasum nuncupasse,

quod proditum est a nostris Scriptoribus. Fieri potest, non

ante Luculli tempora, Romam delatam fuisse hanc ar-

borem. Sed quod Græcis incognita fuerit antiquiori-

bus, non probatur. Sanior Daphni apud eundem A-

thenæum sententia. αἰεὶς ἂν δειφῶν τῶν φησι, ἀπὸ μὲν πημι-

πόποις ἰκαιοῖς περὶ οὐπέως λαοκίλλε ἀίητ' ἑλλόγμω διφι-

sub *Lysimacho Rege*, uno ex *Alexandri* successoribus vixit, multis annis *Lucullo* antiquiorem, cerasorum miminisse his verbis: *Cerasa* *Stomacho* grata sunt &c. Poterat hanc defendere opinionem, ex antiquiore scriptore, *Theophrasto* nostro, qui vixit *Alexandri* temporibus. & *κεράσιον* igitur nomen non est impositum à Romanorum Imperatore *Lucullo*; fortasse à *Cerasunte* oppido *Græci* antiquissimi nomen imposuerunt. In *Græcia* arborem peregrinam fuisse, ex *Theophrasti* accurata descriptione colligi satis potest. Non fit improbabile, nomen illud à magnitudine impositum, quod mali antennæ altitudinem superat; *κεράσιον* quod non tantum cornu, sed etiam antennam significat. *Synes. epist. 4.* εἶπε κεραίας μίσην κίρας, ἕξυς μὲν ἤλθεν δαυλίσει πάντας ἡμάς, fracta media antenna, propè perieramus. A cornea duritie nomen impositum fuisse ex *Servio* posset colligi, cum ait: *Antequam* è *Ceraso* urbe *Lucullus* adveheret, *cerasium* erat in *Italia*, sed durum & cornu (*Græcis* κίρας) appellatur, quod postea mixto nomine *cornocerasum* est vocatum. *Arbor* *Græcis* ἡ κέρασιον, *Latinis* *cerasus*, fructus τὸ κέρασιον *cerasum*. *Theophrasto* tamen in *Masculino* genere ὁ κέρασιον arbor dicitur.

Cerasus Dodonæi edit. prima.

μειγνύει μέλα. *Paulò* aliter verba hæc citat *Athenæus* lib. 2. *ἡρόφρατος* ἐν τῇ ἀπὸ φυτῶν, ἰδὼν δὲ τῆ φύσιν δένδρον ὁ κίρασιον ἔστι, & μιν γινέται μέλα, καὶ γὰρ εἰς ἕνδεκα ἐπίσχυρος πύχαις αὐξάνει. De *cerasis* hoc *Theophrastus* in opere de plantis scriptum reliquit: peculiaris quoque naturæ est *cerasus* arbor, vastæ magnitudinis, ut quæ ad cubitos viginti quatuor assurgat. *Serva* vulgatam *Theophrasti* lectionem, sed adde verbum αὐξάνει ex *Athenæo*. *Sylvestris* *cerasus* arbor quidem magna, ac procera; sed tanta altitudine *cerasum* vidisse me non memini, nec puto *pinum* ad tantam altitudinem excrescere; præsertim si majores intelligas cubitos. Vide cap. de palma, ubi de cubitorum differentia egi. *Magna* *cerasus* & procera est arbor, caudice mediocriter crasso, atque in ramos plurimos superius distributo.

Ἐστὶ δὲ ἄρθοφυτὸς σφάδρα &c. Hæc usque ad φύλλον δὲ ὁμοίον in *Athenæi* codice desunt. Scribe, ἔστι δὲ ἄρθοφυτὸς. Apud nos tanta crassitudine nulla datur *cerasus*.

Φύλλον δὲ ὁμοίον &c. *Athenæus* legit, φύλλον δὲ ὁμοίον ἕξ τοῦ μισπύλου. *Mespilo* comparat folium *cerasi*. *Mespilum* intellige *setaniam*. Folia magna sunt, lata, oblonga venosa, amibituque crenata. *Mespili* folia sunt tenuiora, *cerasi* latiora, venosa magis, ac corrogata, ac minus æqualia: *mispili* æqualiora, multoque minus venosa.

Ὡς τῆ γροῖα. Hæc non legit *Athenæus*, & transposita sunt, vel verba φύλλον δὲ, usque ad, παλατιότρον, parenthesi includenda. *Malo* scribere, ἔστι δὲ ἄρθοφυτὸς σφάδρα. ὡς τῆ γροῖα πύχαις φέρονται εἰς τὸ δένδρον. πύχαις δὲ ὡς καὶ διπλοῦν

τὴν ἀρτίμετρον αὐτὴν ἔχειν. φύλλον δὲ ὁμοίον ἕξ τὸ μισπύλου, γλοῦρον δὲ σφάδρα & παλατιότρον. φύλλον δὲ &c.

Φλοιὸν δὲ &c. *Athenæus*, φλοιὸν δὲ ὁμοίον φιλύρα. Scribe φλοιὸν δὲ καὶ τὴν λειότητα, & τὴν γροῖαν, καὶ τὸ πύχαις, ὁμοίον φιλύρα. cortex levitate, colore, crassitudineque, *tilia* similis. Corticem habet *cerasus* nonnihil lævem, è *punico* colore subnigricantem, lentum, obsequiosum.

Διὸ καὶ πύς κίρας &c. *Hefychius* funes ex *ceraso* fieri docet. κίρας δὲ δένδρον ὃ φύνται ἰσραμύλιον, ἡρόσιον δὲ ποιεῖ ὁ φλοιὸς αὐτοῦ, & ἀντὶ τοῦτο δισμύλιον. id est, Arbor *cerasus* quæ capreolorum modo nascitur: funiculos ex ejus cortice parant, quibus ad instar nervi vincunt. Cistas, arcaſque fieri ex cortice *tilia* sæminæ, tradit *Theoph.* lib. 3. c. 10. Porro hæc omnia usque, ad ἄρθον ἢ λαδίον, neglexit *Athenæus*. *Constantini* lectionem probamus, διὸ καὶ πύς κίρας ἕξ αὐτοῦ ποιεῖται, ὡς καὶ ἐν τῇ φιλύρα.

Ἐλικηδὸν ita correxit *Rob. Constantinus*. ἰλικηδὸν, inquit in lexico, volutatim *Plautus*, in orbè *Nonnus*. Apud *Theoph.* restitui lib. 3. cap. 21. ἰλικηδὸν ἀπειλείσται. volutatim circumvolvitur, sive capreolorum modo, ἰλικηδὸν. Observa harum annotationum auctorem. In *Ald.* & *Baf.* malè scribitur, ἰκιδὸν ἀπειλείσται &c. ἰλικηδὸν idem ac ἰλικηδὸν. *Hefych.* ἰλικηδὸν, κυκλοειδὸν. Idem ἰλικηδὸν κυκλοειδὸς συστραφί. Idem ἰλικηδὸς βῆσι. ἢ τοὶ δὲ τῶν κέρατων ἢ δὲ τῶν ποδῶν ἰλικηδὸν, ἰλικηδὸν γὰρ τὸ σπυραμύλιον. Hinc idem *Hefychius*, ut supra annotavimus, κίρας δὲ δένδρον ὃ φύνται ἰσραμύλιον. Totam hanc periodum sic verte: Hic neque recto meatu ascendit, neque gyro pariter obducitur, sed volutatim circumvolvitur, ab infimo sursum vergens, in angustias se contrahens; qualis in fronde quoque figura est. (ad verbum descriptio) cum desquamatur potius, quam filo eodem detrahi possit, propterea quod non totus cortex, quantum est crassitudine, auferatur, sed tantum attenuatur, ad instar folii, dum eximitur; quod remanet servare arborem potest, non secus ac cortex, quo obducitur ac convestitur arbor: quod si deglubas, cum turget, exit humor quidam, & si externa tunica tantum detrahta solaque relicta sit, pituitaceo quodam humore nigrescit, rursumque anno secundo alia vice illius subnascitur, verum tenuior. Materiem similem cognosces naviculo in anfractum convoluto, virgæ quoque eodem modo illico enascuntur. *Rami* crescentibus evenit, ut inferiores assidue pereant superiores increſcant: proſus arbor de ramosis non est, minus etiam aliquantò quam *populus nigra*. *Græcum* codicem restituit *Robert.* *Constant.*; malo vulgatam servare lectionem, καὶ πύχαις: quam cum doctissimo viro legere καὶ πύχαις, quod sensum meliorem ex vulgata colligam, quam ex altera. Etiam *servoz* λοιπόν. Quis humor sit qui remanet ignoro. De gummi vide cap. 1. lib. 9.

Ἄρθον &c. Eadem de flore tradit *Athenæus*. Legit etiam κηράδης, non ut in *Ald.* & *Baf.* scriptum est κηράδης, κηράδης exponit, forma favaceus, ob concavitates, inquit, quas habet frequentes. Nescio quas flos *cerasi* cavitates habeat, nondum eas observavi. Odore *ceram* refert, quare κηράδης, vel, ut in *Baf.* legitur, κηράδης, qui ceram olet, interpretor. Nec malè facit, qui κηράδης legit, quamvis non sit ita molle, ac κηράδης. *Cerasus* mense *Majo* florem emittit candidum, veluti *prunus*, copiosum, quodammodo racematim congestum, mediocris magnitudinis, quinque constantem foliis, & aliquot staminibus mediis ferè concoloribus. Nam magis ad luteū vergunt.

Ὁ δὲ κηράδης ἰσχυρὸς &c. Idem *Athenæus*. Διόσπυρον, vertunt, Iovis flammam, Quod verum esset, si legeretur διὸς πύχαις διὸς πυρῆς, Iovis frumentum alii vertunt. Certè planta quæ *Dioscoridi* lib. 4. ἰσόπυρον dicitur, nomen accepit, non quod cum *tritico* aliquam habeat similitudinem, sed quod flos flammæ forma sit similis. *Isoopyron*, ut lib. 7. dixi, ea est planta quam *aquilinam* vocant, cujus flos ita simul congestos apices habet, ut ignis flammam representet. Sed vide cap. de *Isopiro*. Alii διόσπυρον milium solis esse volunt, quod *Auctuarii* Auctor *lithospermum* sic vocari tradat. οἱ δὲ ταυταλίτης, οἱ δὲ διόσπυρον. *Interpres* in margine annotat, *Theophrastus* & *Plinius* διόσπυρον, quasi Iovis triticum. Nescio, quam cum *lithospermo*, etiam maximo, similitudinem habeat *cerasus*. Color omnino dissimilis: *lithospermo* albus, vel ex *cya-neo* albus, ruber, *cerosus*, & *diospyros*, ut tradit *Theophrastus*. Magnitudine etiam multum differunt. Nucleus *cerasi* ipso majori (quod an *lithospermum* dubitatur, & adhuc sub *judice* lis hæret) *lithospermo* major. Nec forma convenit: rotundū *cerasum*, *lithospermum* rotundū quidem, sed in acutū desinens. *διόσπυρος*, cujus hic mentio, inter *sylvestres* arbores à *Galeno* Lib. 2. aliment. facult. cap. 38. numeratur. Sed non *διόσπυρον* sed *διόσφυρον* cum φ scribitur. καὶ μεμικυλα & ζιζυφα, καὶ διόσφυρον καὶ ἀλυκηθρα &c. Non

Non dubito, quin idem cum diospyro Theophrasti sit, sed corruptus codex Galeni, nisi placeat, recentiores aspirata cum litera scripsisse, secus quam veteres. Alii quoddam cerasi genus putant diospyron, horum opinionem infra examinabo. De diospyro plura cap. de Ioto. Ego Græcam servare malo vocem, quam mala interpretatione uti. Illud notandum, quod ait, cerasi nucleum mollem. Nullum genus cerasi hactenus vidi, cuius nucleus mollis dici mereatur. Volunt respectu diospyri mollem esse, & quidem duracinum cerasum diospyron Theophrasti. Nunquam Theophrastus pejus genus describere, & optimo, nisi urgeat necessitas, comparare solet. sed de duracino mox plura. Athænei sententia est, vulgatam cerasum, cratægum Theophrasti esse. Hanc opinionem cap. de cratægo examinabimus.

Φύσιν &c. Geopon. auctor lib. 10. χαίρει ἢ ποτὸν ἢ φυτόν ὑγροῖς καὶ ὑπερβολῆς τῶν ποτῶν αὐτὸν γὰρ ἀποτὶ κρύου ἐστὶ γλυκύν δὲ ὄσφ' ἴσθ' ἢ κρύου ἢ θερμότητος ἴσθ' ἢ κρύου ἢ θερμότητος. Maxime vero insitione delectatur, neque unquam bonum aut dulcem fructum dabit, si non fuerit alteri arbori insita. Multis arboribus inseritur arbor cerasus, lauro, platano pruno, populo. &c.

*Inseritur Lauro cerasus, partiūque coacto
Tingit adoptivus virginis ora pudor.
Umbrantes platanos, & inquam robore prunum
Compellit geminis pingere gemma suis.
Populeasque novo distinguit munere frondes,
Sic blandus spargit brachia cana rubor.*

Unum genus cerasi novissime videtur Theophrastus, nisi placeat, diospyron genus cerasi alterum. Plinius octo genera cerasorum suo ævo fuisse docet. *Aproniana*, inquit, maxime rubent. *Nostrates* *Moerellen* & *Amojellen* vocant. Horum arbor humilior, ac tenuior multo quam sylvestris, caudices tenuiores, cortex asperior, non minus tamen officiosus. Folia similia quidem, sed minora: flores haud dissimiles, at fructus, hoc est cerasum, rotundius, carnosius, plus succi habens, sapore vinoso acidulum, brevi pediculo & carne mediocriter dura donatum, colore communiter rubro, intenso, aliquantulum nigricante. Reperitur genus quoddam quasi albidum, sed hoc rarior. Est in hoc genere nonnulla varietas. Quæ in alias ejusdem generis insitæ sunt, magna admodum cerasa, ex brevibus pediculis dependentia, gignunt; quæ vero in sylvestrem inseruntur cerasum, cerasa ferunt minora, longioribusque hærent pediculis. *Nigerrima sunt actia*. *Nostrates*, *Kriecken* vocant. Fructus subdulcis, colore nigro inficiens manus, labia, palatum. *corbine* Gallis dicuntur, quod corvorum modo nigricent. *Cacilianæ* vero & *rotunda*. Genus cerasi rotundius nostrates *Kersen* solent nuncupare, & cum epitheto *Kruelse Kersen*. Harum fructus rotundus, magnus, colore diluto, rubro, sapore ex acido dulci. *Iulianus gratus sapor, sed pene tantum sub arbore sua, adeo teneris, ut gestatum non tolerant*. Hoc genus apud nos nomen nullum habet, nec reperiri scio. *Mathiolus in Herruria aquajole* vulgo dici, minimique haberi ait, quia ob aquæ redundantiam insipida sunt, orique ingrata. Sed quomodo iis gratus inest sapor, ut tradit *Pinius*, si insipida sunt, orique ingrata? *Doctiff. a Porta Iuliana* Neapolitanis cerasa *canuamele* dici auctor est. Hæc Iunii sine maturantur, vel Iulii initio, ideoque Iuliana dici tradit. *Dulci*, inquit, *sapore, melleo, ac plurimo succo prædita sunt, adeoque mollia, ut non solum gestatum non tolerant, sed vix parumper manibus pertrahari liceat, quin celerius marcescant*. Apud nos non reperitur genus hoc. *Principatus duracinus*, (in antiquo exemplari *Venetio duricianis*) quæ *Pliniana Campania* appellat, in *Belgicâ vero Lusitanis* (Scribo. in Belgio vero *Lusitana*, subintellige, appellantur) In ripis etiam *Rheni*: tertius iis color è nigro ac rubenti, viridique, similis maturefcentibus Reperiuntur qui hæc non conjunctim sed separatim malunt legere, & quæ *Pliniana Campania* appellat &c. Separatim si legas, plusquam decem habebis genera cerasorum, Plinius tamen de octo se acturum promittit. Ergo conjunctim, & cum præcedentibus annexa, legi debent. Duracina à duriore dicuntur carne, sic duracinæ uvæ, duracina perfica, quod pulpa sunt duriore. His principatum dat Plinius, statuant diospyra esse Theophrasti & nomen illud imposuit, quod cæteris præstent. (Sic *dios baculæus* castanea vocatur, quod cæteris præstat glandibus *Euripidi dios zæla* lac excellentissimum.

Καὶ τῶν ἐπιπέδων ἐστὶ, καὶ διὰ τὸ ζάλα.

Diospyron fructum arboris sylvestris tradit Galenus: sylvestre verò cerasum principatum non obtinet. Ergo *diospyron* non est cerasum optimum, duracinum. De diospyro vide cap. de Ioto. Varro inquit esse colore duracina. De his ergo versus Ovidii intelligendus.

*Quæque sibi vario distinguit poma colore,
Audiat hæc cerasus stipes inanis erit.*

Diospyro color non est varius, sed ruber, ut cerasi. Diospyron itaque non est duracinum cerasum. Belgæ hodie *Spaensche Kriecken* vocant, id est cerasa Hispanica, Lusitanica. Colore sunt mixto ex nigro, viridi, rubentique, nec perfecte, albescentia ferè semper, ut maturefcentibus similia videantur, Iunio mense, Julio; matura sunt, sepius uno pediculo duo cerasa adhærent. Minus quinquenio est, quod prodire que vocant laurea, non ingrata amaritudinis, insitæ lauro. Hoc genus planè mihi ignotum. Nec lauro insita cerasus nascitur: moritur germen nimio lauri amarore. *Laurocerasum*, quæ cerasum Trapezuntinam vocat *Bellonius*, cerasum à Plinio descriptam quidam arbitrantur. Hinc fructus dulcis, & edulis, nulla amaritudine præditus. De qua vide cap. de Ioto. Sunt & *Macedonica* parvæ arboris, raroque tria cubita excedentis. *Pumilam* hanc vulgo cerasum vocant, *Exigua*, & fruticosa stirps est, raro ad tres cubitos ascendens. Folia cum aliarum forma conveniunt, sed omnino exigua sunt, fructus etiam parvuli, alisque perfimiles. In *Bohemia* & *Tridentino* reperitur agro, & minore etiamnum frutice chamæcerasi. In horto *Stutgardiano* cerasum *pumilam*, sesquicubitale, fructu acidissimo, foliis quam in *Austriacâ* à *Clusio* depicta majoribus & longioribus observavit *Doctiff.* & diligentiss. *Bauhinus*. Pergit *Plin.* Inter prima, hoc colono gratiam annuam adfert, Septentrione frigidisque gaudet; siccatur etiam sole, conditurque, ut *oliva*, *cadis*. Inter prima, inquit, colono annuam gratiam ferre. Hinc quidam ingeniosè colligunt, cerasum dici, quasi *Ker-æes* quod primum arboreum factum, post tristem hyemem mortalibus ostendat, & eo ipso nunciat, non verbis sed reapse, tempus alimentorum redire. *Ker* idem quod revertor, & reverti facio. *æes* alimenti omne genus notat. *Keræes* ergo idem quod faciens reverti alimentum. Hoc obiter. Hodie tanta cerasorum reperitur varietas, quæ quotidie insitione & cultura augetur, ut vix dici possit. Sunt alia sativa, alia sylvestria. Sativa fructus forma, sapore, & colore variant. Sunt enim pomi figura turbinatiore, longiore, rotundiore, majore, minore, cordis etiam figura, pediculo brevior, longiore, singulis vel pluribus una coeuntibus; ita ut ex uno petiolo vel singula & quidem communiter, vel terna, vel quaterna, vel quina dependant, vel in racemi modum coacerventur: colore albo, sed rarissime; partim rubro, partim albicante, & quædam in maturitate parum rubent ex candido, quædam magis, quædam planè cerea: quæ primo insita sunt, nonnulla ex rubro rufescunt, nonnunquam in atrum vergunt: quædam nigra, alia nigerrima: nonnulla succo sanguineo, alia nigro, labia & manus inficiunt: sapore dulci, acido, austero, ex dulci & acido mixto: alia amaritudinis quid retinent, non tamen ingrata: sic quædam nimia sua dulcedine fastidium pariunt, nonnulla ob nimium acorè respuuntur; Non desunt, quæ ob aquei succi redundantiam insipida sunt: similiter quædam carne sunt prædura, alia carne molliore, sive teneriore & aquosa constant: quibusdam caro pertinacius nucleo hæret, qui in aliis fragilior, & nucleo non insuavi; In flore etiam differentia observatur; reperiuntur enim flore roseo, & pleno, cum vulgares simplicem ferant florem. Et hactenus de cerasis eorumque differentiis, ac varietate.

Αὐτὴ ἀπὸ τῶν ἑλλήνων λατρεῖται. Significat litus, regionem maritimam, arborem, frugem, *Cererem*, donum, fructum. Procles ad hunc *Hesiodi* locum,

— Τὸν ζάλα φέρει δημήτρος ἀκτὴ.
Quem terra fert *Cereris* munus.

*Δημήτρος ἢ ἀκτὴ ἐκείνη ἐστὶν ἡ ἰδία ἀκτὴ τοῦ δημητριακοῦ οἶνον πῦρον & κερθῶν ἀκτὴ ἢ ἀκτὴν. τὴν γὰρ ζάλα, ἀφ' ἧς οἱ κερθῶν πῦρον, δημητρῶν οἰόμενον οἰκιστὰς. Idem paulo infra ἢ ἀκτὴ φάσι ἠπλοκοῖ. σημαίνει δὲ τὸν κερθῶν *Demetres* ἀκτὴν vocavit, non solum ea quæ *Cerealia*, ut triticum & hordeum nuncupantur, sed etiam reliquarum plantarum fructum, terra enim è qua omnes fructus *Demetran* vocantur antiqui — ἀκτὴ dixit in feminino genere. significat fructum. *Ioannes Tzetzes* ad eundem locum δημήτρος ἀκτὴ.*

ἥτις τῆς γῆς τὸ δάσος. δημήτρης γὰρ ἡ γῆ. δεσμάς. ἔτοιγδ ἀντὶ τ. γ. ἀπὸ πηγῶν; διαφύειν, γνοφίον, ἔ δημήτρειαν γήμετρειαν λίγυτις. ἀκτὴν ἀκτὴν ἡλιου, ἢ ἔ ἡλίω (αὐγῇ,) καὶ ἀκτὴ ὁ αἰγιάλῳ λίγυτις. τὸ δ ἄσπετον ὁ ἀκτῆς, ἔ ἀκτὸν, ἢ ἀκτὴν, ἐκ τοῦ ἀζω, τὸ φῆω. *munus terra, demeter enim terra Doricè.* Hi enim pro. γ. ponunt et ut dnopheron, gnopheron, sic demetram gemetram vocantes actem. actis in feminino genere, radius solis, in masculino, littus, etiam munus, donum ὁ ἀκτος, in generandi casu hujus actou, dandi, huic actō, hunc actum in accusandi: ab ago, quod fero significat. Botanicis ἀκτὴ vel ἀκτὶς sambucus. Auctuarii Auctor. ἀκτὴ δὲ δένδρον ἀρκτοῦ, ὃ ἐ ἡμεῶν, ῤωμαῖοι σκυῶνυμι Aliqui dendron arctu, hoc est arborem urfi, alii hemeron, quasi sativam; Romani sambucum nominant. Sambucus, ut Hermolao placet, dicitur à sambuca, musico instrumēto, quod alii pectida, alii magadin vocant. Eadem Ruellii sententia: dictam puto arborem à sabuca musico instrumēto, quod pectida, alii magadin vocant. Sambuca porro ab auctore videtur appellata, cui nomen Sambyx fuerit, usam tamen ea primam omnium Sybiliam perhibent. Quintus Serenus sabucum, metri credo gratia, vocat.

*Conveniet tenera radix decocta sabuci,
Ingeminis calidi cyathis potanda Lyæi.*

Græcis ἀκτὴ dicitur. Fortè à littore. Aquas enim, ut Theophrastus ait, amat. Ἀκτὴ Græcis littus, δὲ δὲ ἄζω frango, quod undæ littoribus allisæ frangantur. Hefych. ἀκτὴ ὁ αἰγιάλος τόπος, καὶ ὁ ἀκτὴν ἀκτῶσι. τὸ ἀκτῶσι δὲ αὐτὸ τὸ πόντος, καὶ τὸ αἰγιάλιον, καὶ τὸ αἰγιάλιον. littus, maritimus locus, quod ei allisæ undæ frangantur, hoc est rumpantur ἔ fundantur Sambucus à contrario ἀκτὴ dicta esse potest; quod non facilè à ventis, propter flexibilitatem frangatur. Vel ab ἀζω, quod facilè ob eandem flexibilitatem ducatur. Quare textis idoneam tradit Theophrastus lib. 5. hodieque ad septa hortorum utimur. Unum genus novit Theophrastus quod luculenter describit. Duo Dioscorides, quorum prius ἀκτὴ vel ἀκτὶς, alterum χαμαιἀκτὴ vocatur, id est humilis sambucus, quod parvus fruticulus maneat, nec altè affurgat. Latinis ebulus dicitur, quod ebullientes & effervescentes humores per alvum educat. Plin. lib. 24. cap. 8. helion vocari tradit.

Sambucus L. ap. 193.

Sambucus habet alterum genus magis sylvestre quod Græci chamaecten, alii helion vocant. In antiquo codice Hellon legitur. Vera lectio Helios, id est palustris, quoniā in pinguibus & uliginosis locis nascitur. Auctuarii auctor. ὃ ἐ ἡλιου ἀκτῆ, ὃ ἐ ἀζω ἀκτῆ, ὃ ἐ ἡλιου, ῤωμαῖοι τὸν χαμαιἀκτῆν, ἢ τὸν χαμαιἀκτῆν ὀνομάζουσιν. *actē tum magna illa ἔ arborea, tum herbacea, quam ἔ chamaecten Græci vocant.* Hoc de generibus sambuci, ex antiquorum placitis, Dicendum restat, Plinium chamaecten ab ebulo malè separare, & genus sambuci sylvestre tradere cum χαμαιἀκτῆ & ἀζω ἀκτῆ, & ebulum eadem planta. Sed hoc usitatum Plinio, ejusdem generis Græcam & Latinam appellationem pro diverso ponere, consuetudine hic illi, & solemnis error. Sambuci hæc genera observarūt recēiores. 1. sambucus fructu in umbella nigro. 2. sambucus fructu in umbella viridi. Variat hæc baccis viridibus, in aliis albis vel ex albo florentibus. 3. sambucus racemosa rubra. 4. sambucus laciniato folio. 5. sambucus humilis sive ebulus. 6. sambucus humilis sive ebulus folio laciniato. His adjungunt sambucum aquaticum flore simpliciter, quam quidam opulum Columellæ scribunt, cum nullam cum cornu similitudinem habeat. Rectius alii ad aceris classē referunt. Reperitur flore pleno, vocaturque sambucus aquatica rosea. floribus est conglobatis, & communiter albis, rarius purpurei coloris. Sambucum nemini in Belgio ignotum arbitor. quapropter quo pacto, quo in loco, & quo tempore gignatur, multis exponere non laboro, cum omnibus quæ fit sambuci facies constet. Quæ tamen veteres de sambuco ebuloque tradiderint, examinabo.

guentis cap. 86. in unguento leni accommodato. *μακροθύρη, σελίνου καὶ κνυφοξυλαίας* malè scribitur *κνυφοξυλαίας*. Interpres *lignis limaturam* vertit. Quam quidem dictionem, inquit, aliter interpretari non possum, nisi pro tenuibus ac levibus assulis è ligno lima aut dolabra detracta. *κνυφοξυλαία*, ut dixi, ebulum vel sambucū significat. Nicomedes Iatrosophiista ἀκτὴ ἢ κνυφοξυλαία, ἐστὶ ἢ καὶ ἐπίσημὴ ἢ λεγόμενη χαμαιἀκτῆ, ἢ γυν ἡλιου ἀκτῆ. *actē quæ ἔ couphoxylaria*. Est, ἔ altera quæ chamaecten dicitur. Idem ἀκτὶς ἢ κνυφοξυλαία ἢ δένδρον, actis quæ ἔ couphoxylaria, ἔ dendron. Neophytus καίνωπον, τὸ τὸ χαμαιἀκτῆ ἢ γῆς, κνυφοξυλαίας ἀκτῆ. Vide infra, ubi de flore agitur. Vides utramque vocari couphoxylian. Apud Myrepsum perinde videtur, utrum ebulum an sambucum vertas. Nam utriusque eadem vis. Diosc. lib. 4. cap. 175. *δύναμις ἢ ἡ αὐτῆ ἀμφοτέρωσιν καὶ χρεῖται* Eadem utriusque vis ἔ usus. Illud indagandum, quod Nicomedes ἡλιου ἀκτῆ vocari scribat. Nec videtur corruptus codex. Nam apud Neophytum legitur. *μακροκνυφοξυλαία, ἢ καὶ ἡλιου ἀκτῆ*. *parva couphoxylaria, id est ebulus, quæ ἔ elleboris dicitur.* Idem in glossis veteribus, ebulum ἡλιου ἀκτῆ. Doctissimum opinio est ἡλιου ἀκτῆ, pro ebulo dixisse, quod postea alii ἡλιου ἀκτῆ, nos ἡλιου ἀκτῆ, vel ἡλιου ἀκτῆ, hanc plantam ita dictam recentiores arbitantur, quod purgandi, ac humores educendi vim validam habeat, haud aliter ac helleborus. Diosc. loco citato, *ἐπεροτικὴ δὲ δρακωνός, κακρόμαχῶν καὶ τῆς ἐπιφύρου ἢ τῆς φύλας ἢ λαγύρας καὶ ζυρίων φλίμα καὶ χαλῶν. καὶ ὃ κνυφοξυλαίας ἐστὶ ἡλιου ἀκτῆ, τὸ αὐτῆ ποῖον ἔc.* *exsiccat nimirum ἔ aquas alvo detrahens. at stomachum offendunt. folia oleum modo cocta, pruititiam, bilemque purgant. sed ἔ caules teneri in patinis cocti, eadem præstant.* Recentiorum experimento constat, ebulum eximiam & validam purgandi per alvum vim habere; efficacissimamque esse radices, quod Græcis recentioribus non videtur fuisse incognitum. Notandus glossarum auctor, quod ebulum interpretatur ἀσχυρον, & ἡλιου ἀκτῆ, cum nihil similitudinis ebulo sit cum anchusa & erica, vires planè dissimiles. Sed quid impedit dicamus, Neophyti & Nicomedis codicem corruptum, ac legendum, ἡλιου ἀκτῆ. Certum est Græcos recentiores hæc voce usos, Glossarum auctorem nihil moror; apud me nullius hic pretii, in re herbaria imperitissimus. Ἐβύλις, voce Græcos recentiores usos, ex Diole Hippiatro probatur. Hic lib. 1. cap. 33. *ἔβύλις καὶ ἡλιου ἀκτῆ χαμαιἀκτῆν ὀνομάζουσιν.* Non valde magna mutatio ἔβύλις in ἡλιου ἀκτῆ, quod imperiti rei herbariæ culpa facilè accidisse potest. Sed præstat vulgatam servare, maximè, cum nominis causam invenire non sit difficile; nempe quod hellebori modo purgat. Ἐβύλιον ἔ ἡλιου ἀκτῆ dixerunt, quod minori purgandi vehementia polleat quam elleborus. Idem Nicodemus δένδρον πῦν vocari scribit sambucum; pro quo apud auctuarii auctorem scriptum est, δένδρον ἀκτῆ. Magis placet Nicodemii lectio. Nam apud Galenum sambucus δένδρον dicitur; ἀκτὴ (ita scribitur) ἥτις μεγάλη καὶ δένδρον, ἢ ἡ βοτανικὴ δένδρον, ἢ τὸ δὲ χαμαιἀκτῆν ὀνομάζουσιν. *actē tum magna illa ἔ arborea, tum herbacea, quam ἔ chamaecten Græci vocant.* Hoc de generibus sambuci, ex antiquorum placitis, Dicendum restat, Plinium chamaecten ab ebulo malè separare, & genus sambuci sylvestre tradere cum χαμαιἀκτῆ & ἀζω ἀκτῆ, & ebulum eadem planta. Sed hoc usitatum Plinio, ejusdem generis Græcam & Latinam appellationem pro diverso ponere, consuetudine hic illi, & solemnis error. Sambuci hæc genera observarūt recēiores. 1. sambucus fructu in umbella nigro. 2. sambucus fructu in umbella viridi. Variat hæc baccis viridibus, in aliis albis vel ex albo florentibus. 3. sambucus racemosa rubra. 4. sambucus laciniato folio. 5. sambucus humilis sive ebulus. 6. sambucus humilis sive ebulus folio laciniato. His adjungunt sambucum aquaticum flore simpliciter, quam quidam opulum Columellæ scribunt, cum nullam cum cornu similitudinem habeat. Rectius alii ad aceris classē referunt. Reperitur flore pleno, vocaturque sambucus aquatica rosea. floribus est conglobatis, & communiter albis, rarius purpurei coloris. Sambucum nemini in Belgio ignotum arbitor. quapropter quo pacto, quo in loco, & quo tempore gignatur, multis exponere non laboro, cum omnibus quæ fit sambuci facies constet. Quæ tamen veteres de sambuco ebuloque tradiderint, examinabo.

Locis aquosis & umbrosis nasci ait. Plinius in montibus provenire scribit, lib. 16. cap. 18. *Non temere in montibus visa sunt prunus, punice, oleastris, juglans, morus, sambuci.* Humidis lætatur sambucus, ac opacis, tamen & alibi provenit, ut in hortorum, agrorum, pratorumque sepimentis. Vix inter omnes arbores aliam quamcunque reperies vulgatiorem, & quæ adeo sine ullo negotio, & plerumque

plerumque humidis ac tenebrosis locis iuxta muros, saepes, alioſque incultus loco, nascatur atque sambucus. Sed cur non temere loco in montibus videri scribit Plinius? Causa videtur, quod sambucus in montibus nata racemosa est; cui enim racemosus fructus, montana est.

Ου μὴ ἀλλὰ ἐ ἐὶς τὴν μὴ τοιαύτην. In Ald. & Bas. Cod. particula negativa μὴ non habetur. Experientia in aliis etiam, quam aquosis & tenebrosis, nasci docet locis.

Τὸ δὲ πάλιν παρὰ τὸν γεράνδρου ὄσον ἀεικέφαλαιας. Theod. Caudicis crassitudo modo galeae. ἀεικέφαλαιας galeam exponit, γεράνδρου omittit. γεράνδρου arbor annoſa, vetus lignum. Helych. γεράνδρου ἐ πάλαια δρύς, ἐ πάλαια δρύς γεράνδρου gerandryes, veteres quercus, arbores antiquae & annoſae gerandrya vocantur. Hoc sensu Theophrastus eadem voce utitur non tantum hoc capite, sed etiam lib. 2. cap. 8. διὸ καὶ ὄλον ἢ γεράνδρου, ὅλως κόπτουσι Plinius lib. 17. cap. 26. Reciduntur veteres totae, atque rursus a stolone aliquo modo resurgunt. Vide cap. ult. hujus lib. 3. ἀεικέφαλαια trabes in navium prora super carinam posita. Polux lib. 1. τὸ ἢ μὲν γὰρ ἔστιν ἡμῶν καὶ τὸ ἀεικέφαλίδιον ὅ ἐστιν ἰσὶν ὑπὲρ τὴν στήθην ὅς ἐστιν ἀεικέφαλαια καλεῖται. quod inter rostrum & lignum eminens ad proram cui rostrum affigitur, quo impetum faciunt in hostium classes, medium est super carinam; stolos vocatur, dicitur etiam pericephalaia. Huic comparat Theophrastus sambuci veteris caudicem, non galeae, quod ἀεικέφαλαιας significare, negari non potest. Ineptum foret, galeam & caudicem comparare. Verba Theophrasti expone caudicum veterum crassitudo, quae trabis in navium prora super carinam posita. Quod sequitur, corticem esse laevem, cave id de caudicis cortice intelligas; hic scaber ac rimosus est: de ramulorum accipe cortice, qui aliquantum laevis, tenuis: sed hoc de altero praestat capere viridi.

Τὸ δὲ ζῦλον &c. Plin. lib. 16. cap. 39. Et sambuci interiora mirè firma traduntur; nam qui venabula ex eo faciunt, praefertunt omnibus, constat enim cute & ossibus. Idem cap. sequenti, lentissima autem & ideo scutus faciendus aptissima, quorum plaga se contrahit protinus, cluditque suum vulnus, & ob id contumacius transmittit ferrum. in quo sunt genere ficci, salix, tilia, betula, sambucus, populus utraque. &c. Si lentissima, quomodo firmissima? falsum est, cute & osse constare. Aequè veritati contrarium, venabula ex ea fieri, De corno ea Theophrastus lib. 3. cap. 12. tradit. Plurimum medullae sambucus habet, quod ipse Plinius lib. 16. c. 25. fatetur. Praeterea parum feliciter vertit, constare ex cute & ossibus. Vide caput de corno. Theophrastus densitate & firmitate cornibus similem tradit, ideoque solidam.

Ἐπιερώνιον ἢ &c. Supra lib. 1. cap. 9. negavit medullam habere: cum tamen nulla arbor reperiatur, quae plus in ramis medullae habeat. Sed illud quomodo exponi debeat, mox dicam: Propter mollem medullam virgas concavas fieri, tradit. Quadantenus cavas fieri, tradit Dioscorides, ἀπὸ τὴν διὰ τὴν ἰσὶν ἢ μὲν γὰρ τὴν ἐστὶν δένδρου κλάδους καλεῖται μοιδαῖς ἔχουσαι, προσήλυται, ὑποσπίλους, ὑπολοπίλους, ὁμύκτους. sambuci duo genera, ac unum quidem in arborem assurgit, surculos spargens arundinaceos, teretes, quadantenus cavos, candicantes, prolongos. Sambucus subinde ad mediocris arboris magnitudinem ascendit, ramosque late effundit; quandoque humilis & fruticosa manet. Caudex plurima parte lignosus, parum admodum medulle intus habens: (cum ergo supra Theophrastus dixit, medulla carere, de caudice intelligi debet) arami & praesertim juniores, geniculis articulati, medullam multam, crassam, mollem, interius recondunt, ac ligno minus habent: cortex caudicum scaber ac rimosus, cineritio colore fordescit. ramulorum non omnino levis. (de cortice ergo ramulorum verba Theophrasti accipienda,) colore ferè affimilis, sed magis rufus, qui quidem exterior; subest enim huic & alius ligno vicinior, virens. Ligni materies dura, solidaque, sufflavescens, findi facilis. Porro sambuci furculi non sunt cavi, ut ὑποσπίλους vertunt, sed laxa medulla pleni; quo nomine ὑποσπίλους, id est subcavos, aliquantum cavos, eos dixit Dioscorides.

Φύλλον. In delineatione folia haec considerabimus, quod comparet lauro. Diosc. verò juglandi similia faciat; τὰ φύλλα γ' ἢ δ' (in Altero cod. φύλλα δ' ἢ ε' καὶ ἔπειτα; pro quo scribo, τὰ φύλλα διὰ τὴν ἐπὶ τῶν) καὶ διασημώται ἀπὸ τὴν ἰσὶν ἠεροῦ καὶ βασιλικῆς ὁμοίας βαρυσομάτου καὶ τμηκῆς τευ; folia terna quaternaque (in Altero codice folia quatuor, quinque, sex & septem. lege folia quaterna, quina, vel septena) ex intervallis, circa virgas exeunt, nucis juglandis foliorum similitudine, graveolentia, magisque incisa. Lacuna ex veteri codice legit, βαρυσομα ἢ τὴν πικρῆ τευ, id est, graveolentia & amariora. Oribas. legit μακρῆ τευ, majora. In Catacur. codice

μακρῆ τευ scribitur. Non sunt amariora, aut majora, quam juglandis, sed minora. Quare Catacureni lectio, si vulgata non praestet, magis approbanda. Caeterum γ' ἢ δ' non legit idem Oribasius. Folia ex pluribus ad unum medium pediculum, quinis, senisve, interdum septenis, rarissimè octenis coherent, veluti juglandis, sed singulis minoribus, ambitu ferratis, & graveolentibus. Meliori ergo usus descriptione Dioscorides, quam Theophrastus, μακρῆ τευ in Ald. & Bas. παραμῶν legitur. Omnino, inquit, legendum μακρῆ τευ. Extra controversiam, ita legendum esse, si vulgatam sambucum describat. Sed tamen cum reperiatur sambuci genus, cui fissa & multum laciniosa sunt folia, antiquam lectionem servandam cuiquam videbitur. Sed hujus folia non sunt laurinis rotundiora, imò nullam nisi fortè quo ad colorem, cum lauro similitudinem habent. malè in eisdem ἀπὸ τὴν ἰσὶν legitur. Rectè Theod. φυλλοροῖ ἢ ζῦτο ἄμα ὄλον, desluit id totum simul. Totam periodum in hunc sensum verte: folium singulatim exit, molle, oblongum, veluti lauri latifolia, sed majus, latius, rotundiusque à medio & inferiore parte, suprema autem in acutum contractus, in ambitu serratum, totum autem circa pediculum crassum, nervosumque, veluti ramulum pendet. foliorum alia, hinc alia inde geniculatim conjugatimque adherent, à sese distantia, uno ex pedicali fastigio exeunte, subruffa, mediocriter mollia laxa, (non placet fungosa vel inania reddere, quia sequitur σαρκαώδη. talia non solent esse fungosa, nisi fungosa carne placet constare sambuci folia) & carnosa, desluit id totum simul, quare id totum unum folium esse merito putaveris.

Τὸ δὲ ζῦλον ἢ. In Aldino & Bas. Cod. ἀπὸ τὴν μείζονα λευκῶν, μακρῶν λευκῶν legitur. Sed hanc si servare lecturetionem, verte, flos albus, ex multis parvis candidis constans, speciei favi, pediculi divisi furculis insidet. Graphice describit umbellam Dioscorides. ἐπὶ ἄκρον ἢ τὴν κλάδων ἢ τὴν καυλῶν ἐκιδδία ἀεικέρῃ, ἔχοντα ἀπὸ τὴν λευκῆ: summis autem furculis cauliculisve umbelle sunt, circumata rotunditatis, in quibus flores candidi. τὸ δὲ ζῦλον καλεῖται, ait. Non infrequens Theophrasto in plantarum descriptione, favis comparare flores, constantes ex multis minoribus; item fructus ex multis quasi baccis racematim compositos. Sorborum fructus postquam racemis similes provenire supra cap. 12. tradidit, addit. πολλὰ δὲ τὸ ἀπὸ τὴν κερῶν, ἀπὸ τὴν κερῶν ἢ ἀπὸ τὴν κερῶν. Lib. 4. fabam Aegyptium scribit habere διαφύσεις ἔχουσαι δι' ὅλην διὰ τὴν ἡμέραν, ὁμοίως τὴν κερῶν. Eodem simili usus Herodotus lib. 2. in plantae cujusdam descriptione. ὁ κερῶν ἔχοντα κερῶν σφικῶν ἰδίον ὁμοίωσιν. Fructus floresve ex multis constantes minoribus, favis comparare veteres, ut dixi, solent. τὸ δὲ ζῦλον, ut Divus Chrysothomus scribit; ἐν πολλῶν ἢ διαφορῶν κερῶν ἀπὸ τὴν κερῶν. cerion, id est, favi, ex multis variisque conficitur figuris. Odorem, inquit, habere subgravem. (malè in Ald. & Bas. ἐπὶ βαρῶν legitur) ad instar λειοῦ, lilii. De lilio & λειοῦ vide lib. 6. Sambucus flores profert Majo mense, in latis laxisque; umbellis, & copiosos ac frequetes, ac uno quidem eoque grandifuculo pediculo subnixos, albos & odoratos cum gravitate quadam. Supra florem sambuci, & ebuli canopon vocari dixi, ex auctoritate Neophyti. Non infima tantum Graecia sic vocavit sambuci florem, sed etiam medio Graeciae aeno nomen illud obtinuit. Aegina lib. 7. ubi ait κερῶν. τὸ δὲ ἀπὸ τὴν ἰσὶν, ἀπὸ τὴν λευκῶν.

Ἐχει ἢ τὴν ἢ κερῶν &c. Non uno mendo laborat codex. Scribe βοτρυώδης γίνονται cum Rob. Constantino. Eleganter alioquin satis describit fructum. Idem ferè Dioscorides tradit, κερῶν ἢ ἰσὶν τευ πικρῆ τευ, ἐν τὴν μέλιον ὑποσπίλους, βοτρυώδης, πολυχυλόν, ἰσὶν τευ; tandemque fructus terebinthino similis, ex nigro purpurascens, racemosus, succosus, vinosusque, Racemosus ferè fructus, id est racemi instar in umbella dependere, nemini non cogitat. Maturum, inquit, esse nigrum, Dioscorides ex nigro purpurascentem; quales revera sunt. Alibi dixi, vocem μέλιον late à Botanicis sumi, ac non raro pro purpurascente, purpureo colore. Ante maturitatem, inquit, esse ἀμφικαώδη, omphaceum vertunt. Dic uva acerbae ac nondum maturae colore. huic color viridis, talis etiam ante maturitatem sambuco. Magnitudine ait esse orobi; terebinthi Dioscorides; quod perinde, nec multum differens. Quae sequitur corrupta admodum in Ald. & Bas. cod. leguntur. τὴν ὑποσπίλους ἢ ἰσὶν τευ ἢ ἰσὶν τευ πικρῆ τευ ἢ πικρῆ τευ ἀναβάσας ἢ ἰσὶν τευ κερῶν. Rob. Constantinus hunc locum correxit, ut in Lugdunensi Barava editione extat. Vide utrumne legas, τὴν ὑποσπίλους ἢ ἰσὶν τευ ἢ ἰσὶν τευ κερῶν ἀνίση, τὰς κερῶν ἀναβάσας τευ. & τὰς κερῶν. Humorem aspectu vel specie vinosum maturus fructus reddit, manus & capillum tingens. Apud antiquissimos maximo in honore erat sambucus

bucus ebulusque, quod baceas ferrent sanguineo tingentes colore; nam ante inventum minium, & excogitatum coloris ejus rationem, qui studiosius ac paulò superstitiosius eos colerent non ante accedebant ad aras & sacrificium, quam rubente quodam nativo colore, qualis in anchusa, moro, sambuco, ebulo, faciem colorassent; quasi pacari numen, sine coloris rubri lenocinio, non possit. Hunc morem apud priscaes gentes fuisse, testis Verrius, auctor antiquus satis, cujus auctoritati cedere necesse est. Hic ait gentes Iovis simulachri faciem diebus festis inunxisse; addit, à censoribus inprimis minium Iovem locari institutum fuisse. Verùm non fuit hic Romanis mos, nisi aucta Urbis majestate, & cum jam minium in pretio ac honore haberetur, Rudi verò adhuc seculo, & in mundi primordiis, nativis herbarum & pomorum coloribus, ad eandem religionem usi sunt. Quod in Bucolicis eclog. 10. lepidiss. Poëta indicavit, canens, ad lamentandos Galli amores, venisse Pana Arcadiæ Deum, quem viderat ipse sanguineis ebuli baccis, minioque rubentem, quod sine dubio ex quotidiano divinarum imaginum in templis spectaculo, ab ipso fictum est.

*Pan Deus Arcadiæ venit: quem vidimus ipsi,
Sanguineis ebuli baccis, minioque rubentem.*

Miror Dioscoridem scribere, *μελάιναι ἢ πῆρ πῆρ ἰχθυό-
μασιν*, denigrat & capillos inunxit: cum sambuci baccarum succus laturus rubro colore rubeat. Fortè latè sumpsit vocè *μελάιναι*, quod ex rubro nigrescant capilli. Constat ergo, veteres baccis sambuci tinxisse, Cur verò faciem hoc colore imbuerint, diximus. *Intus contineri sesamo simile* ait. In baccis sambuci semina parva, plana, oblongioris formæ. Utrum sesamo similia, affirmare nequeo, quia non constat, quæ planta sesamum. Cæterum non omnis sambuci fructus nigricat, Nam reperitur sambuci genus, cui baccæ maturæ ex candido luteæ sunt. Hoc non omittendum, non rarò veterum harum arborum aut fruticum caudicibus, gummi quoddam adnasci, molle, nigricans, tenue, membranulæque, hominis auriculam quodammodo referens; quod ablatum resiccaturumque contrahitur, ac durescit. Judæ auriculam officinæ vocant.

De ebulo hæc tradit Dioscorides *τὸ ἔργον αὐτῆς χα-
μαιόκτη κελύπτει. αὐτὴ χαμαίωπτης ἔσται, ἰλαίωσιν ἴσι, καὶ βοτάνω-
δεσίγῃ, καυλοὶ ἔχουσι τρισηζάνων, ἢ πολυγώνων. πῆρ ἢ φύλλα οὐ
διασημαίνονται ἀπὸ ἕκαστου γένους περὶ τὸν ἴσον, ὁμοία ἀμυγδαλῆ, κεκα-
ρῆμένα ἢ κύβηλοι, καὶ μακροτέρω, καρύωσιν. σπυρίδιον ἢ ἴπ ἀκρῶ
ὁμοίον τῆρ ὁπὸ αὐτῆς ἴχθυος, ἢ αὐτῆρ ἢ καρπῶν. ῥίζα ἢ ὑπὸ μακρῶ
δακτύλῳ πῆρ.* Alterum genus ebuli Græcis chamaecite vocatur, idque humile, ac longè brevius, & ad genus herbaceum propius accedens, caule quadrangulo, crebris distictis geniculis, foliis per intervalla circa singula genicula utrinque expansis, iisque amygdalinis, at in ambitu serratis, longioribusque & gravi odore. In cacumine vero umbella, flore ac fructu sambuci. Radice nititur longa, crassitudine digitali. Ebulum satis graphicè delineat Dodonæus. Ebulus foliis muscario, fructuque sambuco persimilis est. sed caudicem non facit lignosum, caules tantummodo herbaceos profert, hybernis mensibus contabescentes. Angulosi hi sunt, ac frequentibus articulis geniculati, sambuci novelli ramulis ac propaginibus respondentem, folia ex intervallis geminata, ampla, ac veluti sambuci: ex pluribus ad crassum & nervosum pediculum commissis coalescunt, quorum singula oblonga sunt, lata, & margine serrato, amygdalinis ampliora, majoraque. flores in umbellis candidi, fructus ac acini subrotundi, & rutilo colore nigricantes. Columel. lib. 10. Et rutilas ebuli creat ovida baccas. In his semina parva, oblonga radix, longa digitalis crassitudine, minimè lignosa. Dubitant an ebulum Plinius lib. 27. cap. 7. actææ nomine descripserit. Actæa, inquit, gravi foliorum odore, caulis asperis (angulosis scribendum contendent, quomodo in veteri codice scribi, in margine notat Dalecampius noster, tamè Venetus vulgarem servat) geniculatis, semine nigro, ut eedere, baccis mollibus, nascitur in opacis & asperis, aquosisque: Datur acetabulo pleno interioribus seminarum morbis. Apud Æginetam lib. 3. cap. 48. fit mentio αὐκίαις, præscribiturque ad hydropem. Interpretes ebulum, & sambucum vertunt, quod diminitivum ab αὐκίαι videatur, ebulusque ac sambucus ad hydropem valeant. αὐκίαι πῆρ ἢ αὐκίαι, αὐκίαι πῆρ ἢ αὐκίαι, vertunt, jus radice ebuli decocti in vinopotui datur. Plinium bis de una eademve planta tanquam diversâ, nomine diverso agere constat. Si pro asperis angulosis legi liceat, non damnabo eos qui actæam & ebulum eandem docent plantam. Pronigris baccis accipe nigricantes.

ἰτία Græcis dicitur, *ἢ τὸ ἰόν, πῆρ ἢ αὐκίαι, quod dicitur crescat in altum.* Latini salicem vocant, à saliendo, quod ea celeriter crescat, ut salire videatur. Hanc Verrii opinionem Festus Pompejus ridet, damnatque, minus severa, & Grammaticali censura. Arbor hæc à Thuriis αἰγίλις vocata est. Hefychius αἰγίλις ἢ πῆρ ἢ πῆρ, ἢ ἰτία ἢ ἰτία ἢ ἰτία. Apud Apollonium Rhodium lib. 4. salicem vocari video ἰεθῶν ἢ πῆρ. *sacrum ramum.* cum Theophrastus Homerus, Plinius, *frugiperdā ἢ λίσθηρον* vocent.

Aquaticam plantam ait esse; quod variis in locis tradidit Geopon. auctor. ἢ ἰτία χαίρει γῆρ τελευταῖδαι ἢ ὑδατῶδαι. αἰετῆ ἢ ὑγρῶ. *Salix limosa & canosa terra gaudet, aere autem humido & frigido.* hinc apud Poëtam secundo Georg.

Fluminibus salices, crassisque paludibus alni.

Theophrast. tamen lib. 1. cap. 7. ancipitem vitam agere scribit, & lib. 3. cap. 4. in planis provenire. Quod probat etiam Columella lib. 4. cap. 30. *salicem vel riguum ager, vel uliginosus optimè, nec incommode tamen alit planus, & pinguis, atque is debet converti bispalio,* (ita enim præcipiunt veteres) *in duos pedes & semissem salicem destinatam solum.* Sed nullum video solum sperneri salicem: nascitur in umbrosis, udosis, frutetis, nemoribus, arenosis, montanis, pinguis, siccis, circa hortos, vineas, agros, aquarum ripas, & rusticas casas. Sed pro soli cœlique varietate multum variat. Nam in locis nostris arenosis, quæ *Thymen* vocantur, ad sesquipedè rarò asurgit. Contra locis pinguis magna & procerâ evadit arbor. Salicem tamen quæ locis arenosis nasci solet, etiã si in hortos transferatur, locisque ponatur pinguis, nondum sex pedes superasse observavi; imo rarò ad trium pedum altitudinem ascendit. Cur salix non nisi locis aquosis ponenda sit, docet Columella lib. 5. cap. 6. *Sed salix, inquit, nisi in aquosis locis, ubi alia arbores difficulter comprehendunt, ponenda non est, quia vini saporem infestat.*

Παλαιοὶ &c. Multigenam esse tradit, triadue ejus genera recenset album, nigrum, & parvum. Tria genera, Columella facit sed de viminea sola eo loco agit: Græcâ, Gallicâ, & sabinam salicem. Plura recenset Plinius. sed tamen tria tandem genera statuit. Recentiores multò plura observarunt ac quidè viginti quinque. 1. Salix vulgaris arborecens, ex qua pali ad vitium pedamenta, & stipites ad sepem firmandas fiunt. 2. Salix vulgaris nigricans, folio non serrato. 3. Vulgaris rubens. Ex hac vincula, quibus in aqua maceratis vites & doliorum circuli vincuntur, & alteri cortex magis rubet, alteri nigricat. 4. Salix sativa, luteo folio, crenato. 5. Salix folio amygdalino, utrinque virente, aurito. *μελατόφλοιος*, id est, *cortice nigro.* Theophrastus. Hæc virgas tenues præbet, ad corbes, sportas, fiscinas, & similia conficienda; huic peculiare, quod singulorum foliorum exortibus alæ duæ adpositæ sunt. 6. Salix folio longissimo, angustissimo, utrinque albedo. 7. Salix humilis, angustifolia. 8. Oblongo, incano, acuto folio. 9. Fragilis, ad ligamenta planè inutilis, vulgo cortice albo, nonnunquam rubro: vitricem vocant, quod vitri instar frangatur. 10. foliis glaucis, & per ambitum hirsutis. 11. Humilis, capitulo squamoso, sæpè foliis vesicæ subrubentes, & furculis pilulæ quædam scabræ, non absmiles iis, quas pro styracis fructu venditant Pharmacopole, insident; verno tempore odoratissimum emittit florem. Hanc quidam Helicen Theophrasti putant, de qua mox plura. 12. Latifolia rotunda. hujus carbo citissimè ignem concipit, quare ex ejus cinere, sulphure, & aphronito pulvis tormentarius conficitur: hujus carbonibus pictores ad delineanda opera utuntur. 13. Salix folio ex rotunditate acuminato. 14. Latifolia minor. 15. Salix subrotundo argenteo folio. 16. Salix marina ostrearum testis innascens. Hæc ad muscorum, fucorumque maritimorum classem referenda videtur. 17. humilis latifolia erecta. 18. latifolia repens. 19. Alpina pumila rotundifolia, repens, infernè subcinerea. 20. Salix pumila, foliis utrimque candidantibus & lanuginosis. 21. Salix saxatilis minima. 22. Pumila linifolia incana. 23. Pumila brevi angustoque folio, incano. Hæc variat; nam paulò latioribus foliis quæ in sabulosis Hollandiæ aggeribus Oceano objectis nascitur, Clusio monete. 24. Salix alpina Pyrenaica. 25. Alpina angustifolia repens non incana & hæc genera quæ recentiores invenerunt. Rectè Poëta,

*Præterea genus haud unum, nec fortibus ulmis
Nec salici.*

Theophrastus tria recenset genera, sed si strictè examinare placet. quatuor erunt. Plin. tria numerat lib. 16. cap. 37.

cap. 37. In Asia, inquit, tria genera observant. (rectius dixisset in Græcia: nam ex Theophrasto hæc exscripsit) nigram, utiliorem viminibus; candidam agricolarum usibus; tertiam, quæ brevissima est, helicem &c. Theophr. nigram vocat, quod corticem habeat nigricatè; album, quod albicante sit prædita cortice. Quare malè in Bas. codice legitur, ἡ ἰσχυρὴ τῆς ἰσχυρῆς. Sed cur tertiā Arcades ἐκκλω vocant? An ob hederæ quandam similitudinem, quod hederæ modo, quam helicem vocant, humi repentis, humilis semper sit? Videtur nomen illud impositum τὸ ἐκκλωσθῆαι, quod εἰς τὴν ἀδικίαν ἐκκλωσθῆαι. quod tortilis ac plectilis sit, ad viminum textus plicatilis. Salicem nigram virgas pulchriores ferre, ait, & ad texendum utiliores proferre, Plinius utiliorem viminibus, ait. An igitur viminea hæc salix? Nihil impedit, Plinium vimineam purpuream scribere. Nam purpuream Græci non raro μέλαινα nomine exprimit, ut cap. de Iride probatur. Præterquam quod sint plura genera vimineæ salicis. Non videtur tamen hæc viminea salix, quod viminea ut plurimum humilis sit & maneat. Dicendum ergo, vimineam esse salicem non cultam, id est, quæ arbor evasit. Hoc tamen habet, quod ramos habeat minus duos, magisque lentos, & obsequiosos, quam alba salix. Hanc ῥαβδὸς ἔχει πυκνοτέρως scribit. In vulgatis codicibus malè πυκνοτέρως scribitur. In Bas. & Ald. πυρρότερως, pro qua voce mallem scribere si non de usu, verum colore ageretur, πυρρότερως. Scribunt alii κρηπυρότερως, id est, fragiliores, quæ auctoritate, ignoro. Plinius hanc agricolarum usibus esse, scribit. Sed qui hi usus? Ex salice pali ad vitium pedamenta & stipites ad sepēs firmandas fiunt. Spiiiores ergo hujus rami sint oportet & firmiores. Malè ergo κρηπυρότερως scribendum contendunt. Illud lepidum est, quod ait Plinius, Hanc agricolarum usibus esse: quasi viminalis ad agricolas non pertineret, ac soli urbani corbes, cratesque conficere nosset. Salix hæc alba arborefcens vocatur, fiuntque ex hac, ut dixi, pali ad vitium pedamenta, & stipites ad sepēs firmandas. Helicem in altum nunquam crescere, ait. Id fieri potest vel naturæ proprietate, vel ariditate soli, vel ab opificibus viminum crebrius tondentibus. Postremum probabile admodum. Nam viminalis singulis annis putatur minorque talea plantatur. Viminum enim gratia in agris talea sesquipedali feritur, ut vimina, quibus vites ligentur, facili sine scalis detondeantur. Contra pericalis longiore talea five pertica feritur; nec singulis sed demum quarto, quinto, quandoque sexto tondetur anno. Alba porro helice ea videtur quam Columella Græcam vocat. Hæc flavo colore, quæ nigri respectu alba dici potest. Nigra videtur, quam Gallicam idem vocat. Cujus verba examinanda restant. Vimineæ salicis tria genera esse tradit loco citato, ubi tria genera salicis scribit, & ex præcedentibus verbis liquet, ac ejus auctoris testimonio, qui illic de viminea salice verba se facere, aperte profitetur. Putant tamen, inquit, tria esse genera præcipuè salicis, Græcæ, Gallicæ, Sabinae, quam plurimi vocant amerinam. Græca flavi coloris est, Gallica obsoleto purpurei, & tenuissimi viminis. Amerina salix gracilem virgam & rutilam gerit. Atque hæc vel cacuminibus vel taleis deponuntur &c. Salix Græca Columellæ, videtur salix quarta lutea, cui folium crenatum. Vitellinam vocat Cordus. Lutea dicitur, quod flavo obducatur cortice; ad ligamenta hæc non incommoda. Ad ripas plerumque fluminum enascitur. Gallicam Germani *happwerden* vocant, hoc est, capillarem salicem, à gracilitate. In obsoleto purpurea profert, & omnium tenuissima vimina; eaque lenta & valde flexibilia. Vulgo salix nigricans folio non ferrata vocatur. pa. sim in convallibus uliginosis reperitur. Amerina salix ea est quam rubentem vulgo vocant; virgas progignit tenues ac graciles, cortice nonnihil rubentes, ac rutilos. viminibus utiles, & ad crates, corbes, aliamque non modo agricolarum, sed & urbanorum supellectilem spectabili subtilitate texendam. Plinii verba examinanda restant. Finitur, inquit, Græca rubens, candidiorque camerina, sed paulò fragilior, ideo solido ligat nexu. In Asia tria genera observant. nigram utiliorem viminibus; candidam agricolarum usibus; tertiam quæ brevissima est helicem vocant. Apud nos quoque multi totidè generibus nomina imponunt,

vimineam vocant eamque purpuream, alteram nitelinam à colore, quæ sit tenuior, tertiam Gallicam, quæ tenuissima. Græcam rubentem ait; quam tamen flavam dixit Columella, cui major apud me auctoritas. Malè ergo Plinius rubere scribit, vel aliud genus, à Græca Columellæ, diversum describit: nisi placeat, quæ flava sunt, quandoque nonnihil rubere, vel ad rubedinem vergere. Deintensa ergo flavedine Columella loquitur, de diluto rubro Plinius. Quæ sequuntur corrupta sunt. Quomodo amerina fragilior, si solido ligat nexu? Fragilioris solidus nexus esse nequit. Corrigunt; Finitur rubens, amerina ut & candida haud paulò flexibilior, ideo solido ligans nexu. Sed nec hæc lectio difficultate caret. Albæ enim virgas densiores firmioresque, tradit Theophrastus. Quomodo ergo flexiliores. Scribo, finitur Græca rubens. Gallica, ut & amerina, haud paulò flexibilior, ideoq; solido ligans nexu. Finitur Græca, minusque, non fissa, flexilis, quod virgæ crassiores. Flexibilior amerina & Gallica, quod, ut ait Columella, utriusque gracilis virga, vimen tenuissimum: ergo solidius ligant, nec findere opus habent. Sequitur, In Asia &c. Hæc supra examinavimus. Apud nos quoque ait, Plinius, multi totidem generibus nomina imponunt. vimineam vocant eandem purpuream. Hæc partim ex Theophrasto, partim ex Columella. Theophrastus alterum genus salicis nigricans dixit, quod, ut dixi, sæpe purpureum denotat. Plinius cum videret, vel ex Liberto intellexisset, genus quoddam apud Columellam esse obsoleto purpurei coloris, putavit illud esse de quo egit Græcus auctor; cum Theophrastus de pericali viminea agat. Columella quod purpureum vocat, illud crassiori virga esse ex sequentibus colligitur. Ait enim, vitellinam salicem tenuiorem, Gallicam tenuissimam. Ergo primum genus crassiori virga, quod planè contra Columellam, qui Gallicam salicem obsoleto purpurei coloris ait, tenuissimi viminis. Nitelinam, inquit, à colore. Corrigunt vitellinam & flavam Columellæ esse volunt. Vitellinam dictam ajunt à colore vitellorum ovi. Non potest esse flava salix Columellæ; quia hæc crassiori vimine: nitelinam Plinius tenuiori virga, scribit. Nitilina salix, quæ rutila Columellæ. Nitelinus color rufus, rutilus; quod ex Martiali constat, qui crines ad plenum rufos & rutilos nitelæ, sciuro, agrestis muris comparat pilo, aureamque vocat nitelam.

Quæ crine vicis Batici gregis vellit,
Rhenique nodos, aureamque nitelam.

Rutilus ac rufos puellæ crines comparat Bético velleri. Germanorum capillis, & nitelæ pilo, sciurum five nitelam rutilam habere, notissimum est. Eodem colore lanam Beticam esse, ex Plinio probatur. lib. 8. cap. 48. Sed in vulgatis codicibus locus hic corruptissimus. Hispania nigri velleris præcipuas habet. Pollentia juxta Alpes canis: Asia rutili, quas Erythreas vocant. Item Batica: Canusium fulvi: Tarrentum & sua pulliginis. In antiquissimo codice nostro legitur; Hispania nigri velleris præcipuas habent: pollentia juxta alpes, Canusia Rutili: quas Erythras vocant. Idem Batica, ut Canusium, fulvas Tarrentum ac pulliginis sua. Ex antiqua hac lectione doctiss. Salmas. hunc locum restituit. Hispania nigri velleris præcipuas habent, & pollentia juxta Alpes. Canusium Rutili, quas Erythras vocant, Item Batica. (potest omitti, vel addi, pro ut visum est, ex antiquo codice) item Batica, ut Canusium furvi, (antiquus fulvi.) Fulvus color ex viridi & ruffo mistus. Fulvum dici volunt quod furto proprio, unde fulmè & fuligo, furvus, obscurus, ater. Hostiæ enim quæ nigræ, furvæ dicebantur (Ovid. lib. 6. lib. 5. Metamorph. Ex Acheronte suo furvis peperisse sub antris.) Et sua pulliginis; Nitelina ergo salix, quod nitelæ five sciuri sit colore, dicitur. Nitelinus color rutilus. Nitelina itaque salix quæ amerina, vel sabina Columellæ dicitur. Hanc gracilem & rutilam genere virgam, docet. Gallicam tenuissimam dicit Plinius. Idem de Gallica Columella. Sed addit. Obsoleto esse purpurei coloris; quod Plinius primo generi, vimineæ scilicet, malè adscripsit.

Ulni genera quot sint. De populo, alno, betula, colytea.

Εστὶ δὲ καὶ τῆς πηλέας δύο γένη. καὶ τὸ μὲν, ὀρειπέλεα καλεῖται, τὸ δὲ, πηλέα. διαφέρει δὲ τῷ φημιώδεστρον εἶναι πῶν πηλέαν, δ' αὐξέστερον δὲ τῷ ὀρέπηνελεαν. Φύλλον δὲ ἀρχιδες, περικεχασθῆναι ἢ συχῆ, ἀσχημέστερον δὲ τῆς ἀπία. τρεχὺ δὲ καὶ εὐλαϊον. μέγα δὲ τὸ δένδρον καὶ τῷ ὑψί καὶ τῷ μεγέθει. πολὺ δὲ σκ' ἐστὶ παρὶ τῶν Ἰδίων, ἀλλὰ σπάνιον. τὸν δὲ εὐδρον φιλεῖ. τὸ ξύλον ξανθὸν καὶ ἰσχυρὸν, τὸ δὲ ἀσχηρόν· ἀπαντα γὰρ καρδία· χρωματὶ δὲ αὐτῷ καὶ πωρὸς θυρώματα πολυτελή. καὶ κληροδόν, εὐτομον ξηρὸν δὲ, δύστυμον. ἀκαρπν δὲ νομίζουσιν· ἀλλὰ ἐν ταῖς κωρύκοις, τὸ κόμμι, καὶ θηρία ἅπαντα κωνοποιεῖ φέροι. τὰς δὲ κάχρους, ἰδίας ἴχει. τὰ μετώρεα πολλὰς, καὶ μικρὰς, καὶ μελαίνας. ἐν ἧ ταῖς ἀλλοδαῖς χωραῖς σκ' Ἰπτικέπλετα. ἡ δὲ λούκη καὶ ἡ ἀγροῖα, μονοειδής ὀρθοφυὴ ἢ ἀμφω. πᾶσι μακρότερον καὶ λεϊότερον ἢ ἀγροῖα. τὸ δὲ ἄχρημα τῶν φύλλων παρόμοιον. ὁμοῖον δὲ καὶ τὸ ξύλον πεμόμνον τῇ λούκητι. ἐδότερον δὲ τῶν ἄλλων ἀχρηῖα ἔχει δοκεῖ, ἡ κερκίς δὲ παρόμοιον τῇ λούκη, καὶ τῷ μεγέθει, καὶ τῷ τρέκλαδης ἰπτικέπλετα ἔχειν. τὸ δὲ φύλλον κηπίωδες μὲν, ἀγώνιον δὲ σκ' τὰ ἄλλα. πῶν δὲ μίαν ἀσχημένη καὶ εἰς ὄξυ πωηκασα. τῷ δὲ χρωματι χροδόν ὁμοῖον ὑπτιον καὶ τὸ πωρῆς. μέγα δὲ ἀσχηρήμον μακρῶ καὶ λεπτῷ. διὸ καὶ σκ' ὀρθόν, ἀλλὰ ἐγκυκλιμόμνον. Φλοῖον δὲ τρεχὺτερον τῆς λούκης καὶ μᾶλλον ὑπόλεπτον, ὡσπερὸ τῆς ἀχρηῖα. καὶ ἀκαρπν δὲ καὶ μονογενὲς καὶ ἡ κληῖθα· φύσει δὲ ὀρθοφύτης· ξύλον δὲ ἔχειν μαλακόν, καὶ ἐν περιώνῳ μαλακῶ· ὡσεὶ δ' ὅλα κηλαίνεσθαι τὰς λεπτὰς ῥάβδους. Φύλλον δὲ ὁμοῖον ἀπὸ πᾶσι πᾶσι καὶ ἰνωδέστερον. τρεχὺ φλοῖον δὲ. καὶ ὁ φλοῖος εἰσώθεν εὐθρόος· διὸ καὶ βία πῆσι τὰ δερματὰ. ῥίνας ἢ ἰππολάρας, ἡλίκοι δ' ἀφνης. Φύτη δὲ ἐν τοῖς ἐφύδροις, ἀλλοθι δὲ ἔδαμξ. σημιδα δὲ, τὸ μὲν φύλλον ἔχει ὁμοῖον τῇ καλημῶν καρύα· πᾶσι μικρῶ σενώτερον τὸν φλοῖον δὲ ποικίλον· ξύλον δὲ ἐλαφρόν. χρωματὶ δὲ εἰς βακτηρίας μόνον. εἰς ἄλλο ἢ ἔδον ἢ ἡ καλυπτα, ἔχει τὸ μὲν φύλλον ἐγγύθεν τῆς ἰπίας· πολύτερον δὲ καὶ πολύφυλλον. καὶ τὸ δένδρον ὅλως μέγα. τὸν δὲ καρπὸν ἔλλοσον κατὰ πῆσι τὰ χροδόν τὰ λοβοῖς πωλαῖσι καὶ εὐλαϊοῖς καὶ τὸ ἀσχηρόν τὸ ἐνόν, μικρὸν καὶ εὐλαϊοῖς σκληρὸν δὲ μετρίως σκ' ἀγαν, ἐδὲ πολυκαρπν ὡς καὶ μέγα καὶ. σπάνιον δὲ τὸ ἐν λοβοῖς ἔχειν τὸν καρπὸν· ὀλίγα γὰρ παύσα τῶν δένδρων.

Sunt & ulmi genera duo : alterum montiumus, alterum ulmus vocitatum. Interest, quod ulmus fruticosior est, montiumus auctior: fruticosius quam piro: scabrum, non laeve. Praestat haec arbos, & amplitudine, & altitudine. Non crebra circa Idam, sed rara provenit. Amat rigua. Materies flava, robusta, nervata, deformis. Quippe tota cor est. Utuntur ea, vel ad lautiores fores. Et viridis, casu facilis, sicca difficilis est: sterilis denique putatur. Gummi in peciolis gignit, & animalia quaedam culicea, & amenta peculiari gerit. Autumno multa, minuta, nigra: caeteris vero temporibus quid ferat, minus animadversum est. Populus alba, nigraque uniformes habentur: corpore ambae erecto, sed excelsior laeviorque nigra. Figura foliorum similis, & lignum cum caeditur, albedine simile est. Vtraque ne florem quidem habere existimatur. Alpina, populo alba non abimilis est, cum magnitudine, tum vero quod ramis albicantibus spargitur. Folio ederae, sed parte altera fine angulo. Altera oblongo, inque angulum ex-cunte acutum. Colore parte resupina pronaque fer-me simili: pediculo prolixo, tenuique annexo. Quamobrem non erecto, sed inflexo. Cortice asperiori, quam populus alba, scabriusque: ut pinus sylvestris. Alnus quoque sterilis & unigena est natura, corpore recto, ligno molli, medullaque molli. ut virgae graciliores totae conca-ventur. Folio piri, nisi quod ampliori nervosio-rique, cortice scabro ruffoque intus. Qua de causa coria tingit. Radice summa, nec majore quam lau-rus. Nascitur in aquosis, alio nullo pacto. Betula folio caryae dictae conditur, praeterquam quod paulo angustiori, cortice autem verficolo, & ma-terie laevi, non nisi ad baculos utili Colytea folio salici vicina est, ramosa foliosaque, in totum am-pla. Fructum in filiqua sicuti legumina gignit, ea-que lata, non angusta. Semen inclusum, parvulum, non magnum: durum modice, non nimis, nec ab-unde pro magnitudine sua fructificat. Sed quae fru-ctum in filiquis ferant, rara inventu: quippe inter arbores, pauca hujusmodi habentur.

ἡ λούκη
Theod. se-
cund. Scal.
ἡ ἀγροῖα
Confl. ὁ-
καρπν μονο-
γενὲς. Ald.
Baf.
καρύα
Confl. καρύα
ἢ καλημῶν
πᾶσι.
ἡ κερκίς
Scal. καλή-
πια Confl.

fruticosior
prior.
tenax.
lauriorii
assam-
menta.
folliculus.
cachryn
peculiarem.
observa-
tum est.
singulari
utraque
specie.
neutraflo-
rem habere
videtur.
angulo ca-
ret.
pyrus.
secundia
unigena est,
& natura
sua in rectu
altumque; as-
surgit.
folio nu-
cis avella-
nae.
Nascitur
nisi qua nisi
in aquosis.
σημιδα,
quam betu-
lam vulgo
interpre-
tantur. foliū
habet nuclei
dictae simile.
Colytea.

IULII CAESARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Ορειπέλεα, Theodorus, Montiumus. Si audes διηγερε-
σαι, multo lepidius dicas, Ulmontia.
καὶ τῷ ὑψί καὶ τῷ μεγέθει. Vide qua usus sit significatione;
distinxit magnitudinem à proceritate.
ἀλλ' ἐν τοῖς καρύκοις. Theodorus, in peciolis. At peciolus,
μήλα: potius, in vaginulis. Theca significatum habet Co-
rycus, ἢ Phayetra. τὸ κῆμα. Theodorus, guinnam alio flexu,
quam ab antiquis. Sanè probo audaciam doctissimi viri. Tur-
pe est se deserere iis in rebus, quas si arripas, nulla honoris
jactura fit. Nihil verò miserius, quam esse vocum servos nos:
atque circumscribi earum angustiis, quae nullum casuum di-
ferimen instituant. Κοιτωποιεῖν, Theodorus, culicea. Falci-
citer, sed non ex analogia universali. Debuit enim, culici-
cea. Verum habuit privatam rationem, qualem ἔ veteres
in voce, suspitio. Debuit enim esse suspitio. Vnde apud
Plautum claudit jambicum senarium, aut integra, aut ut sit
suspectio.
ἡ λούκη, καὶ ἀγροῖα. Aliud caput. μοισειδής, Theodorus,
uniformes. id est, suae utraque formae. hoc est species. Diver-
so tamen usu apud Latinos accipias. Sunt uniformia, quia
sub eadem forma, ἔ quae univoca dicuntur: sanè ejusdem

generis sunt, sed non ejusdem speciei. Itaque non est ἀγροῖα
μονογενὲς, sicuti dicebat supra de caxo, ἔ aliis. Soliformes
potius diceret, si auderet: pudenter nos. singulari utraque
specie.
Ὁδὲ πῆσι ἢ τῶν ἄλλων ἀχρηῖα ἔχειν δοκεῖ. Theodorus ex bona
Graeca Latinam fecit non bonam. Inquit enim, utranque
ne florem quidem habere existimant. Et, δοκεῖ, includit
etiam Philosophi personam, ἔ judicium: existimant, ex-
cludit. Purius ἔ simplicius dicas. Habere neutra viden-
tur florem.
Ἡ δὲ κερκίς. Ruellius Graecum nomen, quasi Graecè ne-
scisset, omisit. Alpinam ex Theodoro, Lybicam ex Plinio ap-
pellavit. Hermolaus, Alpina nomen non posuit: non po-
suit cercidos. ἔ dixit, Nostros facere tria genera: quasi
verò non ἔ Theophrastus totidem faciat. Nemo enim est,
qui cercida populi speciebus non annumeret: si earum com-
munes differentias contempletur. Ruellius hoc amplius er-
ravit, qui Alpinam cum Libyca conjunxit. Quippe si Al-
pina est, Lybica non erit. Nam ἔ cali segmenta alia, ἔ
natura loci longè diversissima. Neque convenit Pliniana
cum hac Theophrasti. Plinius, folio minimum ac nigerimam.
At